

Körmendi Lajos

Magánkrónikák

Felsőmagyarország Kiadó
Miskolc, 1996

A kötet
a Magyar Könyv Alapítvány
támogatásával jelent meg

© Körmendi Lajos

Felsőmagyarország Kiadó
Felelős kiadó: Serfőző Simon
Sokszorosította
a Gyorsnyomda és Másoló Szolgálat, Miskolcon
Felelős vezető Kása Béla
ISBN 963 7687 73 4

Népharag

Találkozás

Az autóbuszon, útban a megyeszékhely felé, idős szomszédom régi emlékeket idéz. Hadifogság. Besszarábia. A második világháború után ő is lehúzott itt néhány évet sok-sok magyarral és más nemzetiségű fogvatartottal együtt. Az egyik nap kivitték őket egy faluba dolgozni. Rakodtak valamit, csendben, mogorván, fáradtan. Egyszer az egyik magyar hadifogoly odakiáltott a másiknak: „Kardos! Gyere segíteni!” És Kardos ment. De ment egy idősebb ember is, egy járókelő, a falusiak közül valaki. Magyarul kérdezte. „Kit hívnak Kardosnak?” Az egyik fogoly odaállt. „Engem.” „Hogy hívják az anyádat?” Megmondta. Az öreg feldúlt arccal faggatta tovább. „Törökszentmiklóson laktatok?” „Igen.” A falusi ember még az utcát, házszámot is megmondta. Végül magához ölelte a foglyot. „Édes fiam! Én vagyok az apád!” Aztán szép lassan kiderült, hogy ő az első világháború után került ki hadifogságba, nem tudott hazajönni, ottragadt, most már családja van. Évtizedeknek kellett eltelni, hogy a csecsemőként otthagyt fiát viszontláthassa. Mint foglyot. Mint egykori önmagát.

Tetemek

A férfi, mint minden nap, ma is bement a földmíves iskolába.

Tervezgette magában az aznapi teendőket. Nem lakott messze az iskolától. Szerette ezt a csendes környéket.

A földmíves iskolában orosz katonákat talált. Na, megjöttek, dörmögte magában. Végre.

Mosolygott, barátságosan közeledett hozzájuk, de azok mogorvák és bizalmatlanok voltak. Némi téblábolás után a férfi jobbnak látta eloldalogni. Ha ezek itt vannak, akkor most megállt az élet az iskolában, neki sincs semmi tennivalója, mit keresne itt? Elmegy a piacra. Híreket hallani.

A vasút körül találkozott egyik szomszédjával. Megálltak, ráérősen csavartak egy cigarettát, rágyújtottak. A szomszéd szólalt meg hosszú hallgatás után.

– Hát, szomszéd, most megint olyanok lettünk, mint a szederinda.

– ?

– Földönfutók.

A férfi mérges lett. Jobb lenne, ha örülne ez a buta paraszt, hogy amazokat ellette innen a fene. Aztán mégsem szólt semmit, csak hümmögött, ejtett néhány szót az időjárásról, majd gyorsan elbúcsúzott.

Itt-ott katonai járművekkel találkozott. Megállt egy kucsmás emberrel, diskuráltak. Ő vitte a szót.

– A földmíves iskolánál a múltkor született egy ötlábú bornyú. Hát oszt beletették egy borzasztó nagy üvegbe, mutogatták a gyerekeknek, milyen csuda teremtményei vannak az Istennek. Megjöttek oszt az oroszok. Vót ott egy olyan ember, akkora vót, mint a hegy! Én még olyat nem láttam. Akkora combja vót, mint az én derekam. Na oszt, ahogy kijön a muszka, érzem ám rajta a cefreszagot. Mondom az embereknek. Na, ez is leitta a bornyúról a snapszot! Hát, az anyja jóistenit, nem megértette! Seggbe akart rúgni, de elugrottam.

Közeledett a városközpont felé. Egy öregasszony jött vele szemben, az unokája egy szelet kenyeret rágszál. Elejtette. Az öregasszony rászólt.

– Vedd fel! Fúdd meg! A föld nem piszkos.

Aztán sápiózva újságolta, hogy az oroszok meglőtték néhány legényt. Még tegnap. Leventéket.

A férfi meglődült. Az ő fia is levante. Csak nem esett baja? Még nem ért haza, pedig reggel mindig megjön.

A piac közelében találkozott néhány emberrel. Érdeklődött. Tizenhét halotról tudtak. Azt beszélik, a postánál történt. A leventék rálöttek egy orosz tisztre, erre az oroszok lemészárolták őket. Nem tudták, a fia köztük van-e?

Futott. Egy újabb csoporttól megtudta, hogy a leventék helyettes parancsnoka adott utasítást a lövésre. Azt kiáltotta, hogy fiúk, nekünk úgyis meg kell halni, tehát mindegy.

A posta előtt valaki arról beszélt a körülötte állóknak, hogy a leventék részegek voltak. A férfi csak foszlányokat hallott, zúgott a feje, lüktetett a halántéka. Zihált. Forgott vele a világ.

Amikor végre a véres tetemek előtt állt, nem merte rájuk emelni a szemét. Istenem! Segíts!

Mama

Közeledett a háború vége. Körüljárták a falut, hogy ki tartja magát magyarnak, ki tartja magát németnek? Az anyja már nem élt, így az apját először nem vitték el. Egyébként is magyarnak vallotta magát. A gyerekek kicsik voltak, a nagylány is csak tizenkét esztendő. Az apját nemzetőrnek vették be, ők intézték a kitelepítéseket. Segédkezett későbbi veje családjának elvitelében is. Nem tehetett mást. Ők még nem kerültek sorra, így rokonokat fogadtak be. Akiket elvittek, hozzájuk vitték az értékeiket. Megőrzésre. Negyvenhétben jöttek a hírek, hogy őket is elviszik. Most ők vitték az értékeiket ismerősökhöz. Elvitték a parádés szoba ágyneműjét, tíz mázsa búzát, egyebeket. Mire értük mentek, már nem voltak otthon. Elbújtak a szomszédban, a szalma alá. Rudakra ponyvát tettek, arra rakták a szalmát: belül üres volt a kazal. Lezárták a házukat. Később kiszöktek a pincébe, a présházban laktak. Hetek múlva megszűnt a kitelepítés, akkor előbújtak. A szomszédba beengedték őket. A hátsó konyhába. Utána rokonoknál laktak, hol itt, hol ott. Egy konyhában két család lakott két ágyon. Negyvenkilencben a nagylány Bajára ment szolgálni, egy szállodába. Takarított. Ötkor kellett kelni, sokszor csak este tízkor került ágyba. Cselédszobában aludt. Félt a szellemektől. Innen egy pékhez szegődött. Egy év után hazament, a gazdaságba került, tanyára. Hatan háltak egy szobában. Hat lány. Aratáskor háromkor keltek, verték a markot. Tízről háromig pihentek a nagy melegben, utána este tízig dolgoztak. Néhány év múlva tüdőbeteg lett. Kórházba került, de a saját felelősségére hazament. Férjhez ment. Terhes lett. Szülés után két héttel már rettenetesen köhögött. 1956-ban ismét kórházba került. Honvágya volt. Az anyósa nevelte a gyereket kétéves koráig. A forradalom alatt az apja ment a régi házához, el akarta zavarni az ott lakó telepest. A megtorlásakor agyonverték ezért. A lányát nem engedték ki a kórházból a temetésre. Amikor hónapok múlva hazakerült, saját pohara, saját kanala volt. Csak ő használhatta. Csak könnyű munkát végezhetett. Leginkább otthon tett-vett. Időnként bekerült a kórházba a tüdejével, egyszer még operálták is. Teltek az évek, évtizedek. A fia megnősült, hamarosan megszületett az utód. Fiú. Eleven gyerek lett. Mindig bújt volna a nagyanyjához, akit imádott, becézgetett, de az asszony mindig eltolta magától. Csak a gyerek homlokát puszilta meg. Meg ne fertőzze. Mama, hát nem szeretsz? – kérdezte a kisfiú. Nem tudta, miért sír a nagyanyja.

Történelem

Az öreg már elmúlt hetven esztendő, de még mindig biciklivel ment át a szomszéd faluba, meglátogatni a gyerekeit és unokáit. Két óra körül ért oda, kicsit dolgozott a kertben, megnézte az állatokat, aztán bement a házba. A rádió éppen Boszniát emlegette és a szerbeket. Az öreg mesélni kezdett.

1941. április 13-án, húsvét első napján, hajnali három órakor mentünk át az első betonerődön Bácsmadarasnál. A délvidéken. Utána bevonultunk Szentpacsérra. Terepkutató voltam. Beértünk egy uradalomba, ott már elfogtunk egy jugoszláv katonát. Ott volt az uraság is, össze volt pakolva, hat kocsin élelmiszer, mindenféle holmi. Mikor meglátott, megugrasztotta a lovát. Az emberek kiabáltak. Vitéz úr, lője le! Nem lőttem. Sajnáltam. Mire Pacsérra értünk, tizenöt foglyunk lett. Leváltottak az őrségből. Kimentem az utcára. Ott átvájtam egy kicsit, néztem, milyen szép két torony van itt. A patikánál, öreg ház volt, nádtető, látom, hogy egy nő háromszor kihajol az ablakon, odafent ekkor a két harang is megkondult háromszor. Borzalmas lövöldözés kezdődött. Éppen abrakolták a lovakat, még az estráng is rajtuk volt, sok ló elszaladt, amikor megszólalt a légvédelmi ágyú. Beszaladtam egy kapu alá, de mindjárt lettünk ott vagy harmincan. Láttam, hogy a patikából valaki kidobott az ablakon egy kézigránátot. Ez darabolta össze a kezemet és az államot. Mikor ennek vége lett, akkor jött a cifrája. Az egyik fogoly, azok közül, akiket átadtam, egy eldugott kézigránátot dobott az őrré. Az volt a szerencse, hogy a szerbek kézigránátja időzített volt, így megmenekült. Jöttek a tisztjeink, kiadták a tűzparancsot. Géppuska. Masingever. A nóta is azt mondja: Kedves édesanyám, ha fel akarsz keresni, / Jugoszlávia hegyaljába gyere ki! / Megtalálsz a síromat egy kőszikla alatt, / Kedves édesanyám, kisérlheted magadat. Így szól a nóta. Van ennek több verse is: Gyertek magyar fiúk, húzzunk drótot, ha lehet, / Közeledik már a jugó hadsereg. / Szólnak az ágyúk, ropognak a masingeverek, / Kedves édesanyám, most látszik meg, mit ér egy magyar gyerek. Ezt énekeltük odakint. Mikor a géppuska elhallgatott, hogy hogynem, egy fogoly megmaradt. Az őt ezt is lelőtte volna, de elkaptam a puskacsövet, így a plafonba ment a golyó. Hogy köszönte nekem az a fogoly! Nem volt már fiatal. Úgy rimázkodott! Nyújtotta a kezét. Ne bojszi! Ne bojszi! Ezt is mondta. Hogy mit jelenthet? Elvitték fogságba. Hogy mi lett vele, nem tudom. Ha megvan még, biztosan eszébe jutok.

Az öreg itt abbahagyta a történetet. A lánya a vejére veszekedett valami apróság miatt. A három unokája videofilmet nézett. Felkászálódott. Akkor én megyek, mondta. A lánya kísérelte ki azzal, de jó, hogy eljött édesapám! Az öreg felült a biciklire, tekerni kezdte. Jó tíz kilométeres út állt előtte. Szembeszél volt.

Menet

Büszkén nézte a kissé kései unokát. Ott feküdt a kisfiú a pólyában, mosolygott. Az öreg arca is felderült. Hej, amikor én pólyás voltam! – mesélte a babának. Akkor volt a veres világ. A románok üldözték a szüleimet. Beszaladtak a kukoricásba. Az anyám elejtett. A román lóval jött, keresztül akart gázolni rajtam, de az apám megbirkózott vele, felkapott, így maradtam meg. Először a vereskatonák voltak ott, aztán nyomták a veréseket hátrafelé a románok. Addig tologatták egymást előre-hátra, hogy majdnem ráfizettünk. Bejött a szobába az öregember menyé, csóválta a fejét. Miket beszél ennek a kisbabának, apuka? Érti az! Ugye érted? A kisgyerek mosolygott. Látod? Érti. Jófájú gyerek lesz ez! Az öreg elköszönt, elindult haza. A falu másik végén lakott. Virágos jókedve volt. Pedig nem is ittam! – rikkantotta. Néptelen volt az utca. Menetelt, mint a katonák, közben énekelt. Kislány, vigyázz, el ne hibázd, / Kislány, a bugyira vigyázz! / Vigyáztam én már eleget, / Mégis bekaptam a legyet. / Kislány, vigyázz, el ne hibázd, / Kislány, a bugyira vigyázz! A kocsmá előtt ácsorgott egy korabeli ember, nézte az öreget. Ittál, koma? – kérdezte. Nem én! – mondta az hetykén. Aztán mesélni kezdett. A háborúban volt egy főhadnagyunk. Rosszelvű ember volt. Kegyetlenül bánt a katonákkal. Hátraszólt a lóról, hogy nótát. Én aztán elkezdtem ezt. Mikor vége volt, hátraszólt. Mégegyszer! Vagy tízszer el kellett neki énekelni. Utána odahívott. Hol tanultad ezt a nótát? Odahaza is tudtam, de több versét itt tanultam meg a seregben. Na, fiam, bemegyünk a laktanyába, jelentkezz nálam, kapsz tíz nap szabadságot! Jutalomból. A másik ember bólogatott, aztán behívta az öreget a kocsmába, hátha fizetne neki egy felest. Fizetett. És most? Minek örülsz annyira? – kérdezte. Ennek – húzott elei a zsebéből egy fényképet az öreg. A menyemtől loptam. Most már elmenetelhetek akár a temetőbe is! A jutalomszabadságra.

Kánaán

Itt új világ, itt új emberek születnek.

Csete Antalné 126 százalékos teljesítményét 130-ra fogja növelni. Az ifjúmunkások közül Nyitrai Gyula és Selmeczi Hubert vállalták, hogy megtanulnak egyszerre négy gépen dolgozni. Ők a szocializmus építésének katonái.

Épülnek községeink, városaink, mert mi vagyunk a terv népe.

A Párt világosított fel bennünket, hogy nem muszáj látástól vakulásig gürcölni. Elértük, hogy ha nincs szorgos idő, 8 óra hosszát dolgozunk mi is, mint az ipari munkások. Hogy meresztették a szemüket a falubeliek, mikor 4 óra után hazafelé karikáztunk! Kérdezték tőlünk, mi az, tán meguntátok? Én meg azt feleltem: Megvan a norma, nekünk ennyi is elég.

Aki elvégez egy szemináriumot, más emberré válik. Szikla, amelyen az imperializmus összetörik.

Sztahanovista módszerrel 1200 százalékra teljesített a Bozsó-brigád.

Árvai István Túrkeve. Verse jó, közlésre azonban még nem érett meg. Tanuljon sokat. Kádár Imre, Mezőtúr. Az előbbi üzenet az elvtársra is vonatkozik.

Izmosodunk, erősödünk.

A tiszaroffi Dohánybeváltóban a Kossuth-brigád sztálini a műszakban elért 329 százalékot 15 százalékkal emelte. A negyedévi szállítási tervet a dolgozók 175 százalékban túlteljesítették.

Minőség, olcsóság, árubőség a Népbolt ezer árudájában.

Amikor a termelőcsoport fejlődéséről, gyarapodásáról van szó, nem számít, ha egybeesik a reggeli, ebéd, vacsora.

A kenderesi általános iskola tanulóifjúsága maggyűjtésből és előadásrendezésből összegyűjtött pénzén néprádiót vett. A tanulók boldog arccal hallgatják azóta a délutáni orosz nyelvoktatást és a Tanuljunk énekszóval műsorszámot. Büszkén mondják egymásnak: Ez a mi rádiónk.

S tiszaroffi pedagógusok Kovács Gyula körzeti felelős aláírásával levelet intéztek hozzánk, melyben köszönetüket és hálájukat fejezték ki a Pártnak és Rákosi elvtársnak életszínvonaluk emeléséért.

Szabados Etel fűrés vállalta, hogy teljesítményét felemeli a felszabadulás évfordulójára 140 százalékról 170 százalékra. Fürtös Rozália az összes hasonló munkakörben dolgozó női alkalmazottat versenyre hívta ki.

A szolnoki Abonyi úti iskola III. leányosztályának szorgalmas pajtáscsaládja levelet írt Alberttelepre Szilasi István vajúr brigádvezetőnek, melyben köszönetüket fejezték ki a bányászoknak önfeláldozó munkájukért. A választ az úttörők kitörő örömmel fogadták. Szilasi elvtárs azt is megígérte, hogy fényképet küld. Kérdezte, hogy versenyben vannak-e tanulásban? Az úttörők Szilasi elvtárs levelét a falíújságra tették ki.

A falíújság a bolsevik agitáció fegyvere.

Muszka Imre elvtárs ismertette gyorsvágási módszerét Szolnok megye esztergályosai előtt. Muszka Imre alig várja, hogy visszatérhessen a géphez rekordot javítani.

Százezrek vásárolnak textilt, ruhát, cipőt a Népboltban, mert olcsó, minőségi árut juttat a dolgozóknak.

A szolnoki Államvédelmi Hatóság Sztálin elvtárs születésnapjára dekorációs versenyre hívta ki a város több intézményét. A versenyben a legjobb eredménnyel szerepeltek: az ÁVÓ, az MDP Megyebizottság, az MDP Városi Szervezet, a Hungária és a Szaktanács.

Bámulatos perspektíva!

Lelkes gyűlésen üdvözölték megyénk dolgozói az ötéves terv indulását.
Nagyszabású tervünk a hároméves terv gránit talapzatára épül.

Ősszel nem mentek el a fecskék és a gólyák, mert belátták a szocializmus magasabbrendűségét.

A hely szelleme

Az őszi munkálatok idején az országban mindenütt szabotáltak a kulákok. Aknamunkájukat azonban a dolgozó parasztság ébersége leleplezte, s a kulákok fondorlatosságaira lendületes munkával válaszoltak mindenütt a becsületes dolgozók.

A túrkevei kulákok most azzal igyekeznek kárt tenni, hogy a dolgozó parasztnak becsületes munkájának eredményét, a búzavetést csapásolással rontják meg.

A kuláknak soha nem ízlett a dolog, most is irtózik a munkától. Alkalmazottat tart, annak azonban nem akar fizetni, és csak alamizsnával próbálja kielégíteni azt, aki helyette is dolgozik.

A munkaügyi egyeztető bizottság érdeklődött a kuláknál, hol lakik a cseléd, és áll-e rendelkezésére megfelelő tisztálkodási eszköz. A kulák válaszában minden dolgozó láthatja, mibe nézi a munkásembert a kulák. „Nem rossz helyen lakik az, kérem – felelte nagy gúnyosan –, jó helye van az istállóban. Tisztálkodni meg igazán nem nehéz neki, mert ott folyik a Tisza a tanyánál.” Ilyen embertelen a kulák. Volna bőr a képén még télvíz idején is a folyóra küldeni a cselédet.

A kukoricabeszolgáltatást a szigorú ellenőrzés dacára megkísérelték elszabotálni a karcagi kulákok, azonban rajtavesztettek. Eljárás indult egy Sántha utcai kulák ellen, aki tizenöt mázsa tengerit és öt mázsa búzát rejtett el a szolgáltatás előtt. A búzát a földbe ásta el, ahol az egerek összerágták és megdohosodott. A házkutatás során egyéb is kiderült. Fasiszta sajtótermékeket, többek közt a csendőrség lapját, Horthy, Szálasi, Hitler, Franco fényképeit őrizte a kulák. Ráadásul lőszert és fegyvert tartott lakásán.

Egy nyolcvanhat holdas basaparaszt ötven kiló szalonnát, sonkadarabokat tartogat már négy-öt éve odujában. Maga ugyan nem tudja felélni a falánk kulák, viszont úgy gondolta, a másé se legyen.

„Nem termett az idén, csak egy pár zsákkal.” Így fogadta az előjáróság embereit egy túrkevei kulák, akit jól ismernek a város dolgozói pénzsóvár természetéről. Azért járt kint nála a bizottság, mert felszólítás ellenére sem tett eleget takarmánybeadási kötelezettségének. Harminc hold földje és egy temetkezési vállalata van, így nem is hitte el a kiküldött bizottság a kulák tájékoztatását. Körülnéztek a házban alaposan, mert tudták, hogy ravasz kulákkal állnak szemben. Többek közt bepillantottak a temetkezési vállalat kirakatába is, alálestek a koporsó fedelének: morzsolt kukoricával volt tele a koporsó. A raktárban minden koporsóban kukorica, a padláson a deszka alatt szintén.

Állatias kegyetlenséggel megölték az egyik úgazdát, a helyi MDP-szervezet volt titkárát. A gyilkosok az áldozat kezét hátrakötötték, torkát átvágták, szemét kiszúrták, és összesen huszonhét késszúrással ölték meg. A nyomozás megállapította, hogy a gyilkosságot a kulákszervezet hajtotta végre, amelynek élén egy jugoszláv kulák állt, akit Titoék tavaly augusztusban küldtek Magyarországra abból a célból, hogy a gazdag parasztnak között népidemokrácia-ellenes szervezetet hozzon létre.

A bíróság az első ítéletet egy nyolcvan holdas karcagi kulák ellen hozta meg, aki 1949 őszen négy hold szántóföldjét kőüszögfertőzést meg nem akadályozó, gyenge rézgálicoldattal csávázott búzával vetette be, s még ez a búza is tele volt üszöggel, gyommaggal, idegen kultúrmaggal és tört búzaszemmél. A bíróság a szabotáló kuláknak nyolc hónapi börtönre, kétezer forint pénzbüntetésre, ötévi hivatal- és politikai jogvesztésre, hatszáz forint vagyoni elégtétel megfizetésére és büntető ítéletének saját költségén való sajtói közzétételére ítélte.

A tízezer lakoson felüli Kunhegyesen annyi a kulák, hogy minden ötven lakosra jut egy zsírosparaszti család. A Párt és a DÉFOSZ éppen ezért tartja szemmel őket, minden pillanatban harcol ellenük, mert az aljas parasztnyúzó még szentelenebbül mesterkednek alattomos vagy nyílt támadásaikkal, mivel többen vannak, mint máshol. Egy harminc holdas kulák nemcsak kiuzsorázta cselédjét, hanem mindig megpróbálta rémhírekkel szembeállítani a dolgozó parasztokkal. A cseléd azonban látta, hogyan erősödik, gyarapodik a termelőcsoport. Nyugodtan feljelentette hát az aljas kulákot, s ő maga belépett a csoportba.

Egy kisújszállási kulák az egyik középparaszti leányát behálózta, házasságot ígért neki, majd mikor gyermeke született a leánytól, cserbenhagyta.

A hetipiacokon a kulákok sorban állnak a pékség előtt, és zsákszámra vásárolják a kenyeret, amelynek jelentékeny részét a disznókkal etették fel, vagy spekuláltak vele.

Jászalsószentgyörgyön az árdrágító kulák asszonyok a közeli templomba vitték be tojásaikat árulni, hogy az ellenőr észre ne vegye.

Lopnak, szabotálnak, fegyvert rejtegetnek a kulákok, ahányszor megmozdulnak, mindannyiszor egy darab kenyeret akarnak kivenni a becsületes dolgozók kezéből.

Népharag

A nagy hírt bemondta a rádió. Sokan sírtak, sokan fellélegeztek, még nevetgéltek is, ha titokban tehették. A városban mindenfelé fekete zászlók lengedeztek.

Dédike ekkor éppen kilencvenöt esztendőös volt. A parkban ült, egy észrevétlenül korhadozó, szívekkel telekarcolt padon, gubbasztott a korai verőfényben, melegítette hűlő csontjait. Derűsen pillantott a sovány szatyrokkal osonó asszonyokra, az ide-oda vezényelt gyerekekre és sihederekre. A park mélye felé kalandozott a tekintete, s amikor megállapodott az otrombára sikeredett hősi emlékművön, dühbe gurult, rikácsolni kezdett:

„Itt nyugszik Rajk László,
Nyakán vörös zászló.
Sírján akkor lesz áldás,
Ha mellette fekszik Rákosi Mátyás.”
Egy riadt, aktatáskás állt előtte.

– Mit tetszik mondani?

– Semmit.

– Nem értem.

– Nem is értheti.

– Bocsánat...

– Szoknyapecér!

Dédike lehúnyta a szemét, üdvözült orcával, a megnyert ütközet utáni büszke tartással napozott tovább. Aztán az a diadalmas póz szinte egyik pillanatról a másikra megroskadt, Dédike lassan elbóbiskolt. A kavics csikorgására riadt fel. Idős, horpadt mellkasú férfi tipegett a padhoz, kopott öltönyben, csokornyakkendővel, amolyan rozoga gavallér. Meghajolt, szertartásos komolysággal átadott egyetlen szál virágot. Dédike biccentett, és helyet mutatott maga mellett a padon. A férfi lassan, szuszogva leült, nekivetette hátát a pad támlájának, két kezét a botja tetején nyugtatta. Sokáig ültek így.

– Hallotta? – kérdezte egyszer Dédike.

– Igen.

Aztán ismét némán sütkéreztek. A napsütés már nem volt olyan erős. A férfi megborzongott. Ültek maguk elé révedve. Nagysokára megszólalt Dédike, mint aki eddig magában beszélt, most pedig hirtelen ötlettel hangosan fúzi tovább gondolatait.

– Mondtam is az unokáimnak: édes fiaim, mi lesz velem, ha majd ti is meghaltok?

A gavallér megrendülten bólogatott, nagyokat sóhajtott. Ültek a padon, mint akik erősen elgondolkoztak valamin. A fátyolos napsugarak elé sötét felhők torlódtak. Hirtelen nagyon hideg lett. Dédike fázósan összehúzta magán a kendőt, felállt. A rozzant hódoló a kapuig kísérte, ott szertartásosan meghajolt.

– Szép nap volt.

– Szép – mondta Dédike, és csókra nyújtotta a kezét.

Zöld

A juh egykedvűen feküdt az oldalán, tompán tűrte, hogy a fehér köpenyes férfi injekciós tűjével keresgélje a nyaki ütőeret, mint mondta, valami vizsgálathoz kell a vér, ám a jéréket mintha ez nem érdekelte volna, fásultan, már-már közömbösen bámult a világba, mint akinek minden mindegy, oly megadóan tűrte a szurkálást, hogy fogni sem kellett volna, így a két pufajkás férfi teljesen fölöslegesen szorította az állatot, pedig szemmel láthatóan kár volt rátérdelni, földre nyomni, törésbe hozni a végtagjait, szegény pára nem tiltakozott, ólmosan nyugodt volt, mint akinek semmi köze ehhez az egészhez, semmi köze a testén éktelenkedő sebekhez, vérhez, mocsokhoz, kékben, zöldben, lilában játszó foltokhoz, s mindaz, amit a fehér köpenyes és markos segédei művelnek, nem is vele esne meg, pedig az injekciós tű az eleven húst recsegtette kérélhetetlenül, s amikor rálelt az ütőerre, bugyogva ömlött a védtelen jószág vére az üvegbe, ám a látvány annyira megviselte a vágóhíd sokat próbált és látott mészárosait, hogy sápadtan ácsorogtak a leterített, lefogott, letaposott, összeszurkált és mindennek ellenére dühítően közömbös juh körül, felnyögtek, hogy ők ezt a kínzást nem bírják nézni, rögtön elájulnak, egyikükről csorgott a verejték, fehér volt, levette a pufajkáját, ivott egy pohár vizet, aztán ájulásra mégsem került sor, ugyanis megtelt a kis üvegcsé, szegény párát felrángatták, és útjára engedték, az pedig, mintha mi sem történt volna, téblábolt egy kicsit, aztán bizonytalanul az ajtó felé indult, s az ajtón át friss levegő csapott az orrába, a napsugár egy testes kéréje hullott a rideg betonra, kintről pedig mintha hó, sok hó vakította volna a juhót, s ez mintha fölírta volna szegény párát tompultságából, egyre gyorsabban ment, gondolatok csaptak sokat sanyargatott agyába, már nem havat látott, hanem zöldet, sok-sok zöldet, hatalmas bársonyos legelőket, nagy, szabad térségeket, szabadságot, amire egykor megszülte az anyja, s ment, ment, ment, mígnem az egyik ájuldozó férfi észbekapván egy szakszerűen kecses mozdulattal átvágta a torkát.

A régi szerető

A nő kukoricát szórt a kanpulyka elé, közel akarta csalogatni magához. Ügyesen elkapta. Milyen nehéz, erős jószág, gondolta. A tönkőhöz cipelte, de érezte, hogy nem fog bírni vele. Fogta a baltát, de hiába kísérletezett. Tényleg nem bírt vele. Sajnálta is a hatalmas állatot. Csak megsebesíteném, és akkor szenvedne, gondolta. Nagyon nehezen tudta összekötözni a pulyka lábát. A melléképületből gyorsan ásót és lapátot hozott az udvarra. Ásni kezdett a gyepen. A koranyári föld könnyen engedett: nedvesen omlott szét a humusz. Amikor elég mélynek találta a gödröt, megtörölte a homlokát, a pulykához ment. Jól van, na, ne nyugtalankodj! Most már minden rendben lesz, mondta hangosan. A gödörhöz cipelte az állatot, beletette. Sebesen lapátolta rá a földet, óvatosan tömörítgette a szárnyas mellé. Készen volt. A pulykának a hosszú nyaka látszott a föld felett, s a nyugtalanul izgő-mozgó feje. A nő ismét a melléképületbe ment, egy kaszával tért vissza. Nagyot sóhajtott. Elszántan kaszálni kezdte a füvet. Egyre közeledett a riadt szárnyashoz. Becsukta a szemét.

Feldarabolta a pulykát, betette a kamrába. Az órára nézett. Hű, már mennem kell dolgozni, mondta hangosan. Felöltözött, bezárta a kaput. Az utcán kevés embert látott, azok is elkerülték.

Odabent éles jajkiáltás fogadta. A kihallgató szoba felé pillantott. Tett-vett, ismét hallotta a fájdalmas férfihangot. Hamarosan bejött egy férfi, véres volt a pufajkája. Ő van bent, kérdezte a nő. Ühüm, gyújtott rá a nagydarab férfi. Nem vall? Nem. Mi lesz, kérdezte a nő. Bemész hozzá, morogta kedvtelenül a pufajkás. Mikor? Most. A nő bólintott, előkotort a szekrényből egy vékonyka üvegcsövet, a zsebébe tette. Akkor megyek, mondta. Ahogy megbeszéltük, szólt utána a férfi.

A nő belépett a kopár terembe. Jaj, ne bántsák, sikoltotta. A három férfi mogorván fordult feléje. Mit keres itt? Megengedték... Menj, kérdezd meg, van-e engedélye, küldték az egyiket. A nő könnyes szemmel közeledett a megkínzott férfi felé. Állj! Ott marad! Visszatért a társuk, közölte, hogy rendben van, a nőnek van engedélye. A férfiak vették a pufajkáikat, szitkozódva kimentek. A nő odaszaladt a meggyötörthöz, zsebkendőjével törülgette róla a vért. Sírt. Tudta, tíz napja verik aléltra a szerencsétlent. Jaj, te, hüppögte a nő. Magához szorította a másikat, simogatta a fejét. Aztán odavitte a vödröt, megmosta a férfi arcát, mellkasát, hasát... Később lejjebb is. A férfi ült, a szék támlájának vetette a hátát, a szeme csukva volt. A nő előtte térdelt. Most már minden rendben lesz, suttozta. A férfi meggyötört arca mintha kisimult volna, a vonásai ellazultak. Lejjebb csúszott a széken, átadta magát a nőnek. Csend volt az épületben. A nő időnként felsandított, a férfi szemét leste. Csukva volt. Csoda, hogy ennyi verés után még van merevedése, gondolta a nő. Felsőhajtott. Ó, a Hüvely Matyi! A férfi mintha elmosolyodott volna. A nő ismét felpillantott, s látván, hogy a férfi szeme még mindig csukva, szabad kezével óvatosan kihúzta a zsebéből a vékony üvegcsövet, villámgyorsan a férfi húgycsővébe tolt, két öklét összecsapva nagyon ütött a férfi nemiszervére, hogy összetörjön benne az üveg. Az üvöltésre berohanó pufajkásoknak még odaszólt. Most már vallani fog.

A közvélemény parancsnoka

Én alulirotot elhatárolom magam. Ijen szégyent kelet meg érnem. Az én családomba nem volt aknamunka mert én a Pártunké voltam. Szivel lélekel. Alulirotot például 49 be bognár volt napi 16 órát. Éjel asztalos volt. Nem volt ideje családja körébe haza menni és közbe szervezési munkát is végezni. De sok reményünk volt főleg a Párt tagjainak. A bejöt tagokkal módombba volt kapcsolatot tartani még a sajtó terén is. A közvélemény parancsnoka voltam. 1945 től 1970 ig töb mint ezer ciket irtam főleg a Szabad Nép Szabad Föld és Néplapunkon keresztül. Tutam hogy job élet legyen mind nyájunknak népnevelőnek kel leni.

1956 ba töb éjel a rádió melet vártuk hogy mikor mit biznak ránk. Életünket készek letünk volna a Pártért. Semmiféle utasítást azonban nem kaptunk de azért úgy voltunk hogyha kel megvédjük az edigi vívmányokat. November 1 sejen Gálik elftárs brigád vezető és még vagy husz brigád tag az irodába volt. Nem tuták mitévők legyenek de én tutam. Én megmontam egyhanguan hogy a jelenben elen foradalom van. Ki szereti a szövetkezetét tartsunk együt. Én megszervezem az elen álást. Sajnos máshogy történt. Haza érve nem tutam a lábamon meg álni ágyba kerültem vérhasal. Meghalotam dobszó utján hogy a foradalmi bizotság átvete a hatalmat. És kihirdeték kinek lőszere van be kel szolgáltatni különbe szigoruan. November 3 dikán Dániel elftárs a tsz ünk kovácsa jöt hozám hogy menyek vele rizs kásáét meg cukorér. Montam neki hogy látya mijen beteg vagyok csupa vér az ágyam nem tudok felkelni. Ekor fegyveres elen foradalmár lépet a szobába. Tutam hogy elárultak. Az egyik fegyveres elen foradalmár ki jól ismert azal jött be hogy mondjam a nevem. Hát nem ismer meg az elftárs. It nincs semi féle elftárs it csak polgár társ van. Én magam válaszoltam szeméjesen hogy polgártársat én nem ismerek csak elftársat. Vitatkoztunk. Az egyik fegyveres elen foradalmár elmonta hogy nálam ház kutatást tartanak fegyver és partizán valamint írásos szervezési adatok után mejet ha nem adok elő a statárium szerint a hej szinen kis is végezhetnek. A menyecske lányom a feleségem és Dániel elftársat kiküldték a konyhába. Engem két fegyveres elen foradalmár kivet az ágyból és a kanapéra tet mert nem tutam a hirtelen gyengeségemtől fel kelni. A kétfegyveres két elen foradalmár még az ágyamat is fel forgaták megnézték a fal képek hátulját és a szekrényeket. Semit se találtak. Így valatóra fogtak. Pista bácsi más hejre is menénk szépen adja elő a fegyvereket és az iratokat. Nálunk nincsen semi. A további ház kutatást a padláson fojtaták. Dániel elftársat betesékelték hozám. Dániel elftárs majdnem sírt hogy minek is jöt hozám. De én nem inogtam meg. Halotuk ahogy a padláson az összes kukoricát felforgaták. A kukorica közt egy 19 es bajnétot találtak az elen foradalmárok. Most már követelték a hozá való fegyvert is. A feleségemnek sikerült meg győzni őket hogy e rozsdás bajnétt az első világ háborúból való és én szeméjesen cukor répa koronázására használom. A további ház kutatást a külső szobába csinálták. Ot meg találtak 1945 ös és 1946 os évi megbízásokat mik Munkás Mozgalmi iratok voltak. A Szabad Nép Szabad Föld és az 1950 es Néplapunk megbizása volt hogy én szeméjesen mint jó tolforgató elftárs irjak cikeket. Így kiderült hogy én voltam a közvélemény parancsnoka. Szeméjesen. Az egyik fegyveres elen foradalmár ki vezető volt el monta hogy részben megtalálták amit kerestek. Így most Pista bácsit nem lőjük agyon hanem éjszaka vagy regel érte jövünk és elviszük. Gojot nem érdemel de holnap fel fogjuk akasztani. Ezel el is távoztak. Ha csak egy napot késet volna Kádár elftárs már másnap nem csak engem de jó néhány párt tagjainkat libdikáltak volna. Egypár napok mulva így sajtónkon keresztül kérte hogy vészeltük át az elen foradalmat. Mit egy részbe közöltem a sajtóval és el is ismerték mijen fontos munkát végeztem. És az elftársak

nem is adtak hitelt az ojan elenséges imperialista mende mondáknak hogy én szeméjeseen vért pisiltem vért fostam a félelemtől. Az elftársak tuták hogy hejt áltam. Le is jötek Pestről autóval az áramvédelmi szervek és a beirt leveletem is hozták mejbe mint a közvélemény parancsnoka leirtam az elen foradalmárok és a gyanus elemek nevét és gaz teteit. Kiket hathatós támogatásomal jól meg is hurcoltak és egy pár évet kaptak ezek az emberek. Én mindig hü elftárs voltam és anak neveltem a családomat is. De most elhatárolom magam tőle.

Ugy látszik hogy az unokám az elenség kitartó akna munkájának eset áldozatul. Pedig nagyon büszke voltam mert az unokámat november 7 dikére irták ki szülni. Eből is látam hogy életem munkája és a közvélemény parancsnokolása és a Munkás Mozgalmam nem volt hiába való. Az unokám azomban fityet hányt a Párt irány mutatására és november 7 dike hejet az elenség felazító törekvéseinek engedve már oktober 23 dikán megszült. Mej szégyent a családomban én nem viselek el és kérem a fent nevezet elen foradalmi elem meg büntetését.

A csipkés krampusz

Amikor hazaért a hadifogságból, áldott állapotban találta a feleségét. Egy szót sem szólt, csak kiverte a fagyba. Négy esztendeje nem volt otthon, hogy lehetne övé a gyerek? Leült, keresett valami ennivalót. Tudta, az asszony azóta befészkelte magát a szalmakazalba.

Éjszaka van. Szekerek, talyigák zörögnek. Vonul a falu népe a havas tájon. Elhagyják a falut. A határban letáboroznak a nagy szalmakazlaknál. Beássák magukat a szalmába. A kazal körül dunyhák, azokba is emberek csavarodnak. Felkel a nap. A férfiak sötétben hallgatnak. Az asszonyok tüzet raknak, főznek. A gyerekeknek érdekes az új helyzet, de nem mernek zajongani, túl közel van az apjuk. Este néhány suhanc indul a falu felé. Lopakodnak a kertek alatt. Házról házra járnak, és megetetik a jószágokat. Aztán visszaszöknek a többiekhez. Megláttak az agitátorok? – kérdezik tőlük. Nem. Így megy napokig. Az emberek egyre elcsigázottabbak. Egy hét múlva kimennek a hatósági emberek, és az asszonyokat másnapra az egészségházba hívják a gyerekekkel. Oltásra. A férfiaknak gyűlés lesz. Akkor léptették be a falut a téeszbe.

Az asszony vizet húz a kútból. A vödörben talál egy békát. A földre löki, felragad egy téglát, lesújt az állatra. A férje ekkor lép ki a házból.

– Ne bántsд azt a békát! Nem te adtad az életét, miért vennéd el?

– Ha olyan csúf, a fene egye meg!

– Te sem tetszel nekem! – mondja a férfi összeszűkülт szemmel, s erre már az asszony is felegyenesedik, eloldalog.

A kisfiú megszeppenve áll, hallgatja anyja szidalmait, fenyegetéseit az apai verésről. Az asszony derekán egy ócska pokróc van körülcsavarva, a mellei alatt megkötve madzaggal. A férfi int a gyerekeknek.

– Mit csináltatok?

– A felsősoriak elől kiszedtük a sásfészket.

– És?

– Utána beleszartunk.

– És?

– És ők meg ezt szedték ki.

– És?

– Összeverekedtünk.

– Nem hagytad magad?

– Nem.

– Jól van.

Az asszony kikémlел az ajtón. Látja, az istállóból szűródik ki a fény. Visszahúzódik a házba, egy harisnyára sietősen ráfércel egy csipkét, a tükör elé áll, a fejére húzza a harisnyát, mély hangon dörmögi: „Én vagyok a csipkés krampusz!” Elégedetten ismétелgeti a mondatot, igazítja a hangját. Kilép a sötétbe. Ólmos eső esik. Az istállóba oson, beles az ajtón. A férje és a gyerek odabent dolgoznak. Az asszony az istálló sarkához lopakodik, meglapul. Jó idő múlva kilép a fiú a villával. Az épület sarkánál megszólal, és előlép az asszony: „Én vagyok a csipkés krampusz!” A gyerek rémületében beledöfi a vasvillát. Áll az asszony teteme fölött a férfi és a fiú. A férfi nagyot sóhajt, kézenfogja a gyereket, elmennek a testvéréhez.

– Nevelnéd egy pár esztendeig? – kérdezi a nővérét.

– Jó, de...

– Ha visszajövök, megfizetem.

És elindult a rendőrségre.

Majd jönnek a repülők

A férfi aggódva nézett szét: nem látta a nagyfőnököt. Elindult a romok felé, aztán megtorpant, téblábolt a sziklakemény, repedezett földön. A távolban teherautók közeledtek. „Talán ezekkel jön.” Várt. Kapkodva kutatott cigaretta után. Valóban, megérkezett a nagyfőnök. A férfi semleges kifejezést erőltetett az arcára, és visszaoldalgott a röhécselő brigádhoz. A nagyfőnök a férfi mellére bökött, és magyarázott. A tolmács fordított. „Válogathatja.” A mokány, szőke tiszt még mondott valamit, aztán a teherautók felé indult. „Segítenek magának a katonák is” – fordította a tolmács.

A férfi boldogan lépkedett a romok között. „Hát mégis felépül a házam!” Botladozott a téglá- és cserépdarabok tetején, gerendákat lépett át. Megvizsgált egy teljesen ép ajtókot, csak néhány karcot látott rajta. „Jó lesz.” Egy aránylag tiszta helyre vonszolta, gondosan letette. Szórakozottan átlépte az öreg boltos tetemét. Újabb ajtót ráncigált ki a téglatörmelék alól. „Ez is egészen jó.” A másik mellé cipelte. A tégladarabokat piszkálta, a gumicsizmájával rugdalta a kupacot. „Sok az ép.” Visszament az öreg boltoshoz, megnézte a köpenyét. „Mocskos, de jó.” Megfordította a tetemet: a hátán csupa cafat volt a ruha. Otthagyta. Üveg recsegett a talpa alatt. Ujjongott magában. „Mégis felépítem a házamat!” Megbotlott valamiben. Egyik ismerősének a felesége hevert az útbán, az a szép szőke asszony, aki a régi munkahelyén a pénztáros volt. Az asszony mosolygott. Mellette egy kisfiú feküdt. „Nagy házuk volt!” A törmelék nézte ismét. „Mennyi egész téglá!” Üvegtörmelék, deszkadarabok, rongyok közül egy gerendát emelt ki a férfi, amelynek csak az egyik vége sérült meg. „Jó lesz.” Cipekedett. Mosolyogva nézte a katonákat, akik egy csomóba pakolták az anyag színét-javát. Lánctalpas tolólapok közeledtek. Egy hatalmas bombatölcsérbe dúrták a romokat. A férfi sóváran nézte. „Mennyi anyag odavész!” Az őrtornyokon túl újabb csapat teherautó bukkant fel a pusztából. „Hozzák az új utcához az anyagot.” Derült ábrázattal kódorgott a romok között. Három hulla feküdt előtte, az egyiknek véletlenül a kezére lépett. A lábával a hátára fordította. Egykori osztálytársa volt. „Nem is tudtam, hogy a Béke utcában lakik.” Hallotta, hogy szólítják. A nagyfőnök hívta. A rótszínű gyepen kupaktanácsot tartott a brigád. A férfi szétszakadozott vasbeton gerendákon ugrált át, a nagy igyekezettől elvágódott egy alaktalanná olvadt esőcsatornában. A tolmács fogadta. „Milyen utcában lakik?” „Azt akarják most felépíteni?” A tolmács bólintott. A férfi rosszkedvű lett. Töprengett. „És a szobrász majd engem fog megmintázni? Meg a családomat?” A bábukra gondolt, az imént átlépdelt hullákra. Megborzongott. „Nem lehetne másikat?” A tolmács karattyolt a nagyfőnökkel. A kőműveshez fordultak. „Maga milyen utcában lakik?” Az röhögött. „Lenin utca.” A nagyfőnök megértette, toporzékolt, megtaposta a sapkáját. A férfi megrettent. Az építőanyagot válogató katonák felé sandított, és eltökélten lépett a tajtékzó tiszt felé. „Ady utca” – mutatott a saját mellére. A nagyfőnök megenyhült. „Ki volt az az Ady?” „Senki” – vonogatta a vállát a férfi. „Akkor jó. Ady utca.” Mehetett ismét válogatni.

Bombatér

Az idősödő gulyás, aki tavasztól ősziig elkerült minden emberjárta helyet, most hajításnyira a hodályt meszelő asszonyoktól büszkén kihúzta magát, mint aki tudja, hogy figyelik. A lábánál tűz reszketett, fölötte bogrács lógott. „Igensak varjúfiút főz. Vagy sünkutyát” – gondolta a közeledő segédmunkás. Odébb egy hosszú, görbe rúd végén jó darab szalonna függött, alatta ült a pásztorkutya, szeme a rúd hegyén, s amikor egy-egy kövérre hízott zsírcsepp aláhullott a szalonnáról, ügyesen behepelte. „Aha: ma Bundás a szabadnapos kuttyája, a másikat a gulya mellett hagyta.” Leszállt a kerékpárról. „Hová olyan sebesen?” „Munkába.” A gulyás a puszta mélye felé pillantott, a szik fölé húzó füstfelhőt és a közeli őrtornyokat figyelte. „Ott van még az előző műszak.” „Befejezik lassan.” A segédmunkás elővette a dózniját, a gulyás orra alá dugta. Rágyújtottak. Közben észrevették a gyorsan közeledő vadászgépeket, amelyek néhány másodperc múlva már el is süvítettek a fejük fölött. A távolból még hallatszott a géppuska ugatása, amikor fekete személyautó kanyarodott melléjük. Középkorú férfi szállt ki belőle meg egy fiatal, vézna fickó. „Főzünk, főzünk?” – dörzsölte a kezét az idősebb. „Jó is az ilyen jó időben!” – kedélyeskedett a másik. „Tudja, mi kéne magának? Egy lakókocsi!” – harsogta az idősebb. „Éppen mondtam is idefele jövet az igazgató elvtársnak, hogy kihozhatnánk magának egy lakókocsit.” „Igen, éppen említette az ágazatvezető elvtárs.” „Nem kell” – morogta a gulyás. „Egy szocialista mezőgazdasági nagyüzem nem tűrheti, hogy akár egyetlen dolgozója is...” „Nem kell!” „Jót akarunk. Csak a maga érdekében...” „Szólok a kuttyának!” A főnökök erre óvatosan farolni kezdtek az autó felé. „Ne legyen már ilyen fafejű!” A gulyás intett a fojtott hangon morgó, vicsorgó kuttyának. „Bundás!” A kutya őrjöngve rontott a kocsihoz iszkoló férfiakra. A sofőr kaján vigyorral indított, szép lassan, nagy ívben a vihogó asszonyok felé kanyarodott a hátsó ülésen pihegő vezetőikkel. A gulyás pillantást sem vetve az elpucoló főnökökre, közömbös pózával álldogált, mintha mi sem történt volna, de a szeme sarkából az asszonyok felé sandított. Egy perc sem telt el, a fekete autó ismét melléjük kanyarodott, az igazgató letekerte az ablakot, fröcsögött az indulattól. „Na, idefigyeljen! Maga ma este bepakol abba a lakókocsiba, amit kiküldünk, és holnap estig ott lakik. Ha elment a miniszter, kipakolhat, utána már énfelőlem akár a földdel is takarózhat. Megértette?” A gulyás szórakozottan köpött egy nagyot, nézte az asszonyokat, az elporzó autóról most sem vett tudomást. „Eszel?” – kérdezte a segédmunkást. „Nem. Isten megáldja!” Az csak néhány métert tolt a biciklijét, amikor újabb repülőgépek közeledtek, fülsiketítő sivítással lefelé húztak. A segédmunkás idegesen kiáltotta. „Odább van a bombatér, marhák!” Felugattak a géppuskák. Az asszonyok meszelőiket odahagyva rohantak a két emberhez, futás közben válogatott szitkokat szórtak az immár távoli gépek után. A környéken lebbenstészta lepte az ótvaros sziket, a bogrács pedig nyomorékká lőve hevert a csenevész gyepen. A segédmunkás fakó orcával állt, a szája hangtalanul lepegett. A gulyás a földön hevert. Körülvették az asszonyok. „Él, Jani bátyám?” „Jaj, súlyos?” A gulyás bólitott. „Mi a baj?” „Beszartam.”

Piroska

A férfi elrángatta a fal mellől a bútorokat. A konyhaszekrény mögött, ahol egy lukat talált, ásni kezdett. Rúgta, szaggatta a döngölt földet, követte a patkány járatát, lihegett, szakadt róla a víz. A járat szeszélyesen kunkorodott hol erre, hol arra, behálózta az egész konyhát, átbújt a küszöb alatt a szobába. A férfi csapzottan leroskadt, csukott szemmel kapkodta a levegőt, majd váratlanul kiszaladt az udvarra, berángatta a kutyát-a házba. „Keress, Bundás, keress!” Izgatottan kiáltozott, de a kutya rémületében csak az ajtót leste, és maga alá vizelt. A férfi ordította, és belerúgott a kutyába, aztán kimerülten lehuppant a földcsomóra. A három kislány aggódva leskelődött az ajtó mögül, az asszony, kezében egy csecsemővel, a szobába húzódott.

Később a férfi már nyugodt volt. A kisháza előtt ült, elővette a bicskáját, felvágta a patkány hasát. „Elaltatta, édesapám?” „El.” Belemarkolt a sóba, gondosan betömte az állat bőre alá. „Azzal a vasdarabbal altatta el, édesapám?” „Azzal.” „És felébred még?” „Muszáj lesz.” A kislány látta, hogy az apja a befűzött tűt keresi az asztalon, ám durva ujjával nem tudja felcsippenteni. Odaugrott, felkapta, átnyújtotta az apjának, aki ügyetlen, széles öltésekkel bevarrta a patkány hasát. Letette a tűt, az állatot a küszöbhez vitte, a járat szájához helyezte. Odabukdácsolt a vizesvödörrel, a patkány fölé állt, rázúdította a vizet. A patkány megmozdult, a kislányok visítani kezdtek, felugráltak az ágyak tetejére. Az apjuk ismét vizet lötytyintett az állatra, mire az mindjárt fürgébb lett, vinnyogva szaladt a lukba. A család riadtan hallgatta a rohamosan erősödő visítást, a falakból, a lábuk alól és a padlásról felhangzó futkározást. „Mi lesz most, édesapám?” „Elhurcolkodnak.” Hamarosan csönd lett. „Na, ezek se rágják meg még egyszer a gyerek fülét!” – morogta a férfi.

Az asszony magához szólította a legnagyobb lányt. Ételhordót nyomott a kezébe, vigye a nagyanyjának az ebédet.

Rúgta a port a néptelen földúton. A tanya már alig látszott mögötte, amikor elhúzott felette egy helikopter. Integgett felfelé, de a felkavart portól semmit sem látott. Elhaladt a gép, pásztázta a vidéket. A kislány merengve ballagott a város felé. Már feltűntek a távolban a házak. Megszólalt. „Miért szokták bevarrni a kotló szemét?” Válaszolt is magának. Hogy ne verje a csirkéit.” „Akkor nem veri?” „Nem.” „Édesapánknak miért nem varrják be a szemét?” Váratlanul egy katona toppant eléje az út menti kanálisból. Ruháján sár és vízinövény. A kislány megrettent, moccanni sem mert. Az űzött tekintetű katona kikapta a kezéből az ételhordót, a szájához emelte az edényt, mohón kortyolta a tésztalevest. Mondott valamit, de a gyerek nem értette. A katona kézzel tömte a szájába a paprikáskrumplit. Fáradhatatlanul zabált. A kislány kétségbeesve pillantott rá, mukkanni sem mert. A férfi visszaadta az ételhordót, beletörülte a kezét a ruhájába, és megsimogatta a rémült arcot. Ismét magyarázni kezdett, de ő nem értette ezt a nyelvet. A katona a város felé mutogatott, aztán a feje fölött pörgette a kezét, berregett, végül a kislány szájára tette a mutatóujját. Nyugtalanul függesztette az útra a szemét: távolban feltűnt egy autó. A férfi könnyörögve nézett a gyerekekre, többször az ajka elé emelte a mutatóujját. A katona hirtelen lelapult az útra, a kanális felé kúszott. Integgett a kislánynak, hogy menjen. A szájába vett egy nádszálat, türelmetlenül intett, menjen!

Botladozott az úton. Ismét közeledett a helikopter. A kislány visszaneézett: a katona éppen beleereszkedett a kanálisba, a nádszálat a szájába tartva lebukott a víz alá. A gyerek futásnak eredt. A helikopter megállt, lebegett a kanális fölött. Odaért egy terepjáró autó is, katonák ugráltak ki belőle. Kirángatták a kanálisból a

férfit, rugdosták, ütötték ököllel, fegyverük tusával. Végül behajították a terepjáróba, elhajtottak.

Piroska ült az út mellett. Zokogott.

Vallomás

A nyomozó igyekezett szúrós szemmel végigmérni a parasztot, de az csak mosolygott. Ravasz paraszt, gondolta. Zömök ember állt vele szemben, tar koponyáját csak kétoldalt övezte némi ritka és rövid haj. Eleven szeme enyhén ferde metszésű volt. A nyomozó nézte az erősen kiugró pofacsontokat, az egyenes, hosszú felsőtestet és a feltűnően kurta lábakat. Már eldarálta, mi járatban van, mutatott egy igazolványt is, várta, hogy bemenjenek a tornácról a szobába. A házigazda is várt, derűsen pislogott, mint aki jelezni kívánja, hogy minden rendben, ő készen áll, a maga részéről mindent megtesz, kezdhetik. Kínos volt a csönd. Tessék kérdezni! A nyomozó mérges volt. Bugris! Még szúrósabbra igazította a tekintetét. Hol volt az este? Tegnap este? Tegnap este. A paraszt elmélázott. Mi volt tegnap? Kedd? Kedd. Hol járt kedden? Munka után? Igen. A paraszt készségesen magyarázott. Csak azért kérdezem, kérem tisztelettel, mert a magamfajta ember sokféle jár, sok az elintéznivaló, minden estére jut valami munka, tegnap estére is jutott, jártam például ott hátul, az ólaknál, mert, kérem tisztelettel, minálunk ám úgy van, hogy magad uram, ha szolgád nincs, így aztán tegnap este is megettetem a jószágot, kiganéztam, mint máskor, de jártam én, kérem tisztelettel, jártam én idebent a házban is, csak bejön az ember, már a vacsora miatt is... A nyomozó elvörösödött. Hol járt még? A paraszt erősen törte a fejét, végül felragyogott az arca. Tudom már! Látja az elvtárs, ilyen az ember, ahogy korosodik, úgy kopik az esze, pedig micsoda fejem volt nekem valamikor, az iskolában például... Hol volt az este? Én? Maga! Az este? Hát ugye, mint már említettem, az ólaknál... Hol volt még? Éppen most akartam beismerni az elvtársnak, hogy még a budin is voltam... A nyomozó ökölbe szorította a kezét, elfordult. Rohadt paraszt. A házigazda derűsen, tisztelettudóan várt. Gyanús. Nagyon gyanús. Ismét szúrósan nézett a parasztra. Járt a kocsmában? Én? Maga. Milyen kocsmában? Itt a szomszédban. Csak azért kérdezem, kérem tisztelettel, mert átléptem már egy-két kocsmá küszöbét, de legénykoromban eljártam a hetedik határba is, hajtott a vérem, meg aztán... Elég! Volt a kocsmában? A paraszt rendíthetetlen nyugalommal kérdezte. Mikor? A nyomozó vörös képpel kiabált. Hányszor mondjam? Tegnap este járt a kocsmában? Értem én, kérem tisztelettel, csak azért kérdezem, mert a viláért sem akarom az elvtársat félrevezetni, világéletemben egyenes ember voltam, nem kerteltem, kimondtam az igazat, ki nem állhattam a hazugságot, egyszer is, amikor még kisgyerek voltam... A nyomozó szeme szikrákat lökött. Volt vagy nem? Igen, kérem tisztelettel, tegnap este ott voltam a kocsmában, közel lakunk, néha átbálgatok, megszomjazik az ember időnként, lehúzó egy-két korsó sört, nem többet, ezt a körzeti rendőr is tanúsíthatja, nem lúpohárral iszom én a sört, hogy hülye legyenek tőle, hogy üldözzem a családomat, nem azért vettem el ezt a jó asszonyt, hogy hajtsam, mint héja a csirkét, nem is érdemelné, ha látná az elvtárs, hogy dolgozik, úgy szalad az én feleségem, mint a vonat, nincs nekünk időnk még trécselni sem... Elég! Csak arra válaszoljon, amit kérdezek! Hallotta, amikor a szomszédja szidta az agitátorokat? A kocsmában? Ott. Hát megmondom őszintén... Elég! Tapasztalt valami szokatlant vagy nem? Nem! Biztos? Az nem szokatlan, hogy szidják az agitátorokat, de most nem tapasztaltam ilyet, megmondanám az elvtársnak, mert szeretem az alapos munkát, itt van például az elvtárs, maga akkor dolgozik jól, ha megizzaszt engem, és kizsed belőlem mindent, amit tudok, úgyhogy én örülök, hogy nem kímél az elvtárs, mert én észrevettem valami szokatlant tegnap este... A nyomozó ragyogó arccal biztatta. Na, na!... Én észrevettem, kérem tisztelettel, hogy a sörnek alig van habja...

A szökevény

A férfi meglátta a németet. Erőszakos, kemény arca volt. Hangosan, magabiztosan közeledett. A férfi oldalbalökte a mellette lévő tanárt. Ez német? Igen, mondta a tanár. A férfi összeszűkülten nézte a turistát. A háborúra gondolt.

Németek jelentek meg a putrik között. Katonák. Ilyenek, mint ez: erőszakos, kemény arcúak. Kihajtották a cigányokat a vályogvető gödrökhöz. Egy cigányt, akin katonaruha volt, félreállítottak, a többit belelőtték a gödörbe. Öregeket, gyerekeket, asszonyokat is. A férfi mindig így mesélte.

Ült a kocsmában, ivott. Sztalin meg azt mondta a ruszoknak, hogy vigyázzatok, mikor bejöttök Magyarországra, mert ott emberevők vannak! – magyarázta a férfi. Persze, hogy nyírtak azok is mindenkit. Ilyen a háború. Mindenki ellenség.

A férfit kihallgatják. Nem voltam részeg, mondja. Az az igazság, hogy a cigányt nem akartam bántani, ő ugrott elém, hogy ne üsse a németet. De a németnek amikor bevágtam, az nem mozdult többé. Késsel. Azzal. Itt benyomtam neki, itt meg kijött a hegye. Miért? Mert eszembe jutott anyám. Meg apám. Meg a többiek. Meg a gödör.

A börtönben a férfi takarítja az orvosi szobát. Bent tesz-vesz az orvos is. Háborús bűnös, német nevű ember. A férfi lapos pillanásokat vet rá a rongy fölött. Óvatosan felemelkedik, lassan egy szike után nyúl. Felemeli. Az orvos felé indul. Megtorpan. A tarkóján érzi a fegyőr fegyverének a csövét. Vissza a rongyhoz. Az orvos az egészségből semmit nem vesz észre.

A rabok a földeken dolgoznak. Kánikula van. Tikkadtak még az őrök is. Örülnek, hogy végre kezdődik az ebédszünet. Mindenki el van foglalva az evéssel. A férfi ügyesen kúszik, át a szomszéd parcellába. Villámgyorsan magára ölti a madárijesztő rongyait, beáll a helyére. Estig fő a napon. Arcán csorog a verejték. De a legrosszabb egy böngölő volt. Már majdnem feladta.

A tanár nézi a férfit. Megfogja a kezét, amivel a kése után nyúlt. Te hülye, mondja. Nem volt elég az a tizenhárom év, amit lehúztál? Ha ezt csinálod, nem segítek felszívódnival. Jól van, bölintott a férfi. Jól van. Elindultak. A hangos, magabiztos német már eltűnt a tömegben.

Avatás

Reggel rezesbanda ébresztette a település lakóit, s ebből mindenki láthatta, akarom mondani, hallhatta, hogy különleges nap ez a mai. A polgárok nem is haboztak ünnepi külsőt ölteni és az ünnepség helyszínére vonulni. Ekkor érkeztek az első díszvendégek. Egy terepjáróból például kiszállt egy ideiglenesen a vendégszeretetünket élvező katonatiszt, s kemény léptekkel bevonult a tanácsháza ajtaján. A polgárok gyönyörködve nézték, egyikük nem is állta meg szó nélkül:

– De szép nagy marha ember!

A csodálat eme spontán megnyilvánulása után várakoztak, közben trécseltek tovább. Aztán magyar katonák jöttek, a dombon álló templom körül helyezkedtek el. Hol az egyik, hol a másik emelt a szájára egy-egy üveget. Egy öregasszony lelkesen integetett a katonák felé.

– A fiam! A fiam!

– Mongya mán, Sára néném, mi a maga fia a katonaságnál?

– Én nem tudom, hogy őrnagy-e vagy főnagy, de olyan szép, mint egy lú!

Egyre gyűlt a tömeg a téren. Jött a pap, köszöntötték az emberek. Az egyik öreg is:

– Szabadság!

– Mindörökké!

– Na, az baszna be minékünk! – mondta az öreg.

Két rozzant gebe húz egy szekeret, alig van jártányi erejük.

– Mír tartya olyan szoros kantáron a lovakat, Kun úr? – kiáltja egy férfi.

– Kérem, nem tudni, hogy a Csina és az Olga mely pillanatban ugrik meg!

Múlik az idő, az ideiglenesen vendégszeretetünket élvező katonatiszt kiimbolyog a tanácsháza ajtaján, a terepjáróhoz botorkál, beszáll az egyik oldalon, kiesik a másikon, feje alá leszi a kezét, alszik az aszfalton. A sofőrje és a város vezetői ébresztgetik.

Jó sok bort megihatott! – szól az egyik polgár.

Te tán vizet iszol? – torkolja le a másik.

– Azt.

– Mint az állatok...

Nézik az emberek.

– Ez egy kidült alkoholista – vihog egy tanárnő.

Arrébb is beszélgetnek.

– Én vótam Oroszországba.

– Oszta?

– Jó.

– Láttál-e valahun valakit szalonnát sütni?

– Nem.

– Na, akkor ne dícsírd!

Megy az elnökség a tribünre. Himnusz. Egy öregedő férfi rettentő mély basszus hangon énekel. Egy fiatal megszólal.

– Nem akármék komondornak van ilyen szép hangja!

A szónok az elért eredményekről beszél. A katonák isznak az emberek beszélgetnek a tribün előtt.

– Hun van Kálmán bátyám?

– Bevitték Debrecenbe.

– Minek?

– Megtalpaltatni a gyomrát.

A szónok azt emlegeti, hogy a község most város lett. Gyér taps. A szónok odainti az egyik katonatisztet, odasúgja:

- Minden rendben?
- Minden. Mint mikor Kaba leégett.
- Akkor kezdjék!

A tiszt eltűnik. A szónok bejelenti, hogy most tűzijáték következik. A katonák durrogatni kezdenek, de nem a levegőbe, mert olyan részek, hogy a kezüket sem tudják felemelni. A tömeg sikítva, ordítva menekül. Egy bőrkabátos férfi nyugodtan nézi az egyik üzlet kirakatát, ám valami furcsát észlel. „Nem villámlik, nem fúj a szél, akkor mi volt ez?” És nézi a bőrkabátja kilukadt, kiégett elejét. A katonák közös erővel már magasabbra céloznak. Eszeveszett a durrogás. Egy öreg férfi rohan az egyik rendezőhöz.

- Tanár úr, az oroszok megtámadták a várost, intézkedjen!

Már a nemzetközi munkásmozgalom indulóját harsogja a hangszóró. Jön a hír: kigyulladt egy portán a szalmakazal. Szirénázó tűzoltóautók száguldanak a megadott címre, irányítják a fecskendőt a tűzre, ekkor derül ki, hogy nincs víz a tartályban. Tűzoltók el. A szónok a tribünön odasúgja a szomszédjának:

- Mióta város lettünk, milyen mozgalmas az életünk!

Nyomozás

Már hajnalodott, amikor a fotóriporter átgördült a síneken. Csak megszokásból nézett jobbra, majd szórakozottan ment tovább. Néhány méterrel arrébb azonban hirtelen fékezett, kiugrott a kocsiból, az őrház felé lopózott. A fák mögül csattogtatta a fényképezőgépét.

A hullát rendőrök őrizték. A vonat alapos munkát végzett. Hogy mégis Kovács az a véres hústömeg, azt a baktértől tudják. „Ilyen bakancsa csak neki volt.” „Milyen?” „Ilyen nagy. Akkora, mint egy hegedűtok.” Akkor hát Kovács. A magasban pacsirta szólt, az autók jöttek-mentek, mint máskor. Előkerült a bakter felesége. „Mi történt?” „Semmi.” – mondta az egyik rendőr. „Biztos öngyilkos lett.” Megérkezett a nyomozó. „Mi van?” A rendőr megvonta a vállát.

Csak ült, ücsörgött, keze a térdén, lógatta a fejét. Erőlködött. Időnként maga alá szimmantott. A felesége bekopogott az ajtón és bekiáltott. „Nyomiztok?” „Nyomozunk.” Hallotta az asszony nevetését. Mit röhög? Felállt, zubogott a víz.

A kocsmá kifejezetten ellenségesnek tűnt. Még a tárgyak is. Az emberek ültek, beszélgettek, esetleg őt bámulták ártatlan pofával. Gyanúsak. Nagyon gyanúsak. Ezeket kell kikérdezni. Leült a sarokban álló asztalhoz. Most mit tegyen? Észrevett egy pókhálót. Majdnem hozzáért. Érezte, a pókhálóban áram van.

A cigánylányt figyelte. A dögtér felől jött, a földet nézte. Szép, gondolta Orbán. Egy útszéli virág. A lány lehajolt. Az útszéli virág útszéli virágokat szakajt, gondolta. Vajon tud valamit?

Ila szaporán leszedte róla a ruhát. „Megáztál?” „Meg.” „Nem is esett az eső.” „Arra esett.” Nem volt kedve bevallani, hogy beleesett a kanálisba. Persze a cigányok látták, azok elpofázzák. Röhögtek. Rajta. Csupa gyanús pofa. Ila letörölte a testét, nevetett. Ez is rajta röhög? Liba! Fázott. Végignézett a pucér testén. Libabőr. „Igyál egy konyakot!” Kedvetlenül morgott valamit. Felhajtotta a felé nyújtott italt. Ila ismét nevetett, hozzábújt, a homlokához dörzsölte a fejét. „Buksi-buksi...” Orbán ingerülten eltolta, de a nő ezen is nevetett, csúfolódva szavalt. „Komor, mogorva férfiú volt Orbán...” Gyorsan felöltözött, kifelé indult. A felesége utánaszólt. „Nyomiztok?” Bevágta az ajtót: Gyanús ez a jókedv.

A főnök mérges volt. „Maga csak bolyong, mint Orbán lelke a pokolban! Megvan már a gyilkos?” Orbán elpirult, hallgatott. „Olyan tanúkat keressen, akik végre felnyitják a szemét!” Orbán úgy érezte, egyre nőnek a szemei, nőnek és bádogosodnak, s ő ott áll a szemüregében két konzerves dobozzal. A főnök beleüt egy konzervnyitót, felbontja, villával eszik. Szentelen. Milyen szentelen ember! Így beszél...

„Te voltál?” „Vakuljak meg, ha én voltam!” „Hol voltál hajnalban?” „Kivittek a határba.” „Minek?” „Vadászni.” „Kik?” „A fejesek!” „Ki látta?” „Ott volt az egész cigányváros.” „Magyar embert mondjál!” „Volt ott egy tanácsi fejes.” „Ő hívott?” „Ő.” „Őőő?” „Ő”. Idejött. Nagyon ugatott a kutyám, először megkérdezte, hogy hívják? Mondtam, ennek nincs neve. Azt mondta, legyen Bojtár! Aztán mondtam a kutyának, hogy gyere Bojtár, basszon meg keresztapád!” „És elmentél vadászni?” „El,” „Te?” „Én. Vadat hajtani.” „Kinek?” „Volt ott egy nagy magyar csávó, már láttam a tévében. Annak.” „Hazudsz.” „Nem hazudok.” „Szóval nem jártál a vasút körül?” „Nem.” „Látod ezt?” „Látom.” „Mi ez?” „Gumibot.”

Ila mellét nézte, apró papírcímke volt rajta: Sütőipari Vállalat. Szerda. Beleharapott. Ila felsikoltott. „Hülye vagy?” Orbán nevetett. „Ráharaptam a

témára." Leterítette az asszonyt. „Megvan a megoldás.” „Miféle megoldás?” „A gyilkossága. A cigányok tették.” „Bevallották?” „Még nem. Majd kiverem belőlük.”

A főnök lecsapta az újságot az asztalra. „Nézze meg! Ezt a képriportot nézze!” Az első képen Kovács feküdt a síneken, rajta hevert a kerékpárja. A másik képen a bakter emelgeti Kovácsot. A harmadikon a bakter az őrház felé tolja a biciklit. A negyediken Kovács alszik a síneken. Orbán sápadt volt, bámulta a képeket, vörös karikák táncoltak a szeme előtt, kapkodta a levegőt. Elátkozta magában az összes koránkelő, szemfüles riportert. Kár, gondolta. Olyan nagy kár! Hiszen olyan szépen alakultak a dolgok! Már majdnem bevallották.

Történelmi igazságtétel

Egy sváb falu központjában állok a buszmegállóban. Mellettem két öregasszony beszélget. Nem néznek egymásra, a nap felé tartják arcukat, behunyt szemmel emlegetnek egy asszonyt, akit most, a napokban temettek el, pedig micsoda kivagyok, mivagyok alak volt, mondják. Idézgetik a régi időket, amikor a mostani halott még túlságosan elevenen vonulgatott a telepések élén a falu utcáin, egy jó nagy táblát cipelt, melyről felirat hirdette, hogy békét akarunk, közben pedig fújta a nótát:

„Bundistáknak, fasisztáknak
öt perc az élet,
öt perc és nem tart tovább.
A kommunistáknak kenyeret,
a sváboknak kötelet!”

Emlékszel, Rózl, kérdezi az egyik öregasszony a másiktól, emlékszel, valami ilyesmit énekeltek. Igen, Midi, ezt énekeltek, bólint a másik. Közben meghallják a közeledő autóbusz zúgását, kinyitják a szemüket, az utat kémlelik. És? Sokan voltak a temetésén? Senki! Senki? Egy teremtetett lélek sem.

Kenyér a halálig

Amikor megnősült, már dúlt a háború. „A soknál is több optimizmusra volt akkor szükség egy ilyen döntéshez” – mesélte évekkel később a barátainak. Tanított tovább a gimnáziumban, de aztán behívták katonának. Megjárta Erdélyt, aztán az orosz frontot. Csak rövid ideig volt hadifogságban, szerencséje volt. Amikor hazajött, a felesége nem ismerte meg, olyan sovány volt. Hamar összeszedte magát. Ismét tanítani kezdett. Az iskolában hamarosan megváltozott a dekoráció, a diákokkal mozgalmi dalokat tanítottak, ő pedig latinul verselt káromkodás helyett. Már a diákokat sem tudta úgy szeretni, mint régen, tudta, besúgó van közöttük. Az órán leadta az, esedékes tananyagot, de egyetlen fölösleges szót sem szólt. A folyosón, a tanárban nem beszélt senkivel, dolga végeztével hazament. Otthon szívesen olvasgatott, ez volt a vigasza, de amikor fegyveresek feltúrták a könyvtárát, és összeszedték a latin, ógörög, francia, angol és német nyelvű könyveket, elborzadt. Micsoda világ! A hatóságok nem akarták megérteni, hogy egy nyelvtanárnál az idegen nyelvű könyvek nem az ellenséggel való cimborálást jelentik. „Csak fél óra hosszát lehetnék én guta!” – morogta. „Mit mond?” „Csak Tömörkény Istvánt idéztem.” Két napig faggatták, ki az a Tömörkény, honnan ismeri, mikor ismerte meg, milyen üzeneteket kap tőle? Akkor előkerült egy értelmesebb ávós, elnézést kért, és elengedte. A forradalom után megint meghurcolták, mindenféle külföldi kapcsolatot akartak rábizonyítani. Később elengedték. Tanított tovább. Úgy érezte, megöregedett. Vacakolt a szíve, magas volt a vérnyomása. Bement az iskolába, leadta az óráit, hazament. Nem beszélt senkivel, már az utcán sem. Idegenkedve nézte az embereket. Látta, hogy helyezkednek, behódolnak, feladják önmagukat. Évek teltek el. Úgy érezte, ennek a lidérces korszaknak soha nem lesz vége. A családjában akkor kezdett hallgatni, amikor látta, hogy az ő gyerekei is beépülnek a rendbe, úsznak az árral, igyekeznek sikeres pályát befutni. Leszázalékoltatta magát. Állandóan feküdt az ágyán, amikor pedig felkelt, evett. Sokat. Sokszor. A felesége csodálkozott, hiszen soha nem volt nagyétkű. Próbálta kimozdítani ebből a néma zabálásból, előhozakodott férje kedvenc játékával, ami abból állt, hogy ő mondott egy városnevet, a férje pedig rávágta azt, ami az eszébe jutott. „Trieszt” – mondta az asszony. A férfi szeme felcsillant. „Ott lakott Joyce, ott volt konzul Stendhal 1831-ben, a júliusi monarchia idején, s idevalósi Italo Svevo, a joycei irány olasz képviselője.” „Klagenfurt” – folytatta a felesége. „Itt született Musil.” „Gdansk.” A férj már hallgatott. „Danzig” – ismételte a nő. Nem válaszolt. „Csak ezt az egyet!” – kérlelte az asszony. „Itt született Schopenhauer” – mondta a férfi, és a fal felé fordult. Többé nem játszott, csak zabált. Rettenetesen meghízott, nem kapott levegőt. Az egyik reggel nem ébredt fel. A rendőrök nem értették az asszonyt, miért állítja, hogy a férje öngyilkos lett.

A csigalépcső

Visszavonultak, még mindig. Tudták, holnap Pestre érnek. Kinek hiányozna egy csicskás? – gondolta a férfi. Megszökött. Nyolc napig gyalogolt. Szerzett civil ruhát. Az egyik faluban egy szobában aludt egy orosz katonával. Félt. A kislányát még nem is látta. Haza kell jutnia! Éjszaka megszökött az orosz katona mellől. Kimerülten, soványan, borostásan ért haza. A felesége nem ismerte meg. Elég hamar összeszedte magát. Két esztendő múlva fia született. Újabb két esztendő múlva belépett a pártba, három hét múlva a téeszbe is. Néhány év múlva ismét született egy fia. A felesége megkeresztelte a gyereket. A férfi írt egy levelet a pártbizottságra, közölte a tényt, s hogy nem tudta megakadályozni az asszonyt a tettében, ezért fegyelmi eljárást kért maga ellen, hozzátéve, hogy ebből az ügyből még válás is lehet. A munkatársai röhögtek rajta, s azt kérdezték, a feleségétől akar elválni vagy a párttól? 1956 októberének végét, novemberének elejét a csutkakúpban töltötte, a felesége éjszakánként ételt vitt neki. Később pufajkás lett, megverte azokat, akik röhécseltek rajta. És másokat is. Gyorsan teltek az évek. A nagyobbik fia is odakerült a téeszbe, a szárítózüzembe. Az egyik nap észrevette, hogy a szalag alatt kuporog egy kiscica. Ki akarta venni, de a szalag elkapta. Meghalt. Az apja attól kezdve nem túrt a háznál macskákat. Egyre többet álmódott. Hol a felesége, hol a gyerekei akarták elhagyni álmában. Ez olyan rossz volt, hogy mindig felébredt rá. Máskor azt álmódta, hogy egy csigalépcsőn megy felfelé, de annak soha nincs vége. Ilyenkor verejtékesen, fáradtan ébredt. Csendesen teltek a napjai, egyre csendesebben. A lánya unokát szült neki. Fiút. Sokat játszott a kicsivel. Elmaradozott a párttaggyűlésekről, a politikai rendezvényekről. Néhány év múlva nyugdíjba ment. Sokszor gondolkozott azon, miért érzi meg valaki, hogy hátulról figyelik? Ő többször észrevette. Már nem szívesen ment az utcára sem. Segített otthon az unokájának kis bunkert építeni az udvaron. A kisebbik fiáéknál is született egy fiú, de azt csak olyankor látta, amikor elhozták. Néha kiállt a kapuba, nézelődött, de csak olyankor, ha egy lélek sem járt az utcán. Ha feltűnt valaki, ő visszahúzódott a kertbe. A rádió híreit nagyon várta. Szomorúan hallgatta, mi történt a szomszéd országokban, s a nagy testvérnél. Már az unokájával sem volt kedve foglalkozni. Elvonult, egyedül üldögélt naphosszat. Nem evett. Este, amikor lefeküdt, nem hallgatta meg a híreket. Tudta, ma éjjel is a csigalépcsővel fog álmodni, de úgy érezte, ma felér a tetejére.

Évtizedek

Aszály

A háború előtt a nagybirtokon ló- és ökörfogat hordta a szalmát, mivel akkoriban szalmával fűtötték a gépet. A férfi ezt sokszor elmesélte. Szívesen beszélt, anekdotázott. Míg a tagosítás be nem következett, kicsiny földjén gazdálkodott, utána az állami gazdaságba került gyalogmunkásnak, majd fogatos lett. Ezután került a gőzekére, méghozzá kormányosnak, de két esztendő után húzatós lett. Úgy nézett ki a gőzeke, mint két vicinális mozdony: egyik a tábla egyik végén, a másik a túlsó végén állt, és drótkötélen húzták az ekét. Olcsó lignittel táplálták. Kellott hozzá egy főgépész, két húzató, két kormányos, egy szenes, egy vizes. Reggel négytől este kilencig felszántottak harminc-negyven holdat is. A hatvanas években hol ilyen, hol olyan gépen dolgozott, aztán a lucernaszárító üzembe került. Hamar kitapasztalta azt is. Tudta, az első kaszálás még nem gyullad ki, de a másodiknál már nagyon kell vigyázni, mert az első kaszálásból kint maradt tarlómaradványok szárazak, s nem lehetett tudni, mire fűtsön: a szárazra vagy a nyersre? Később útórként dolgozott, aztán úthengerre került, végül fűtő lett. Akárhogy igyekezett, a műhelyből csaknem kifagytak az emberek. Leste, mikor cserélnek olajat a gépeknél, mert a fáradt olajjal tudta felcsapatni valamennyire a levegőt. Egyszer az egyik kezét elkapta egy gép, ledarálta az ujjait. Rokkant lett. Jött-ment otthon, nem találta a helyét. Azt szerette legjobban, amikor mesélhetett. Néha elment hozzá egy diák, hogy a készülő pályázatához anyagot gyűjtsön. Ő pedig mesélt arról, hogy Magyarországon övé volt az első műcsikó, még az 1948-as Kincses Kalendáriumban is megírták. „Kitették a becses pofámat még a Szabad Földbe is” – dicsekedett. Meg is mutatta: szürke, csajla kalapban fogja a kicsikót a képen. Még a mozihíradónak is lekapták őket a tűzoltóság udvarán. Itt volt először az országban mesterséges megtermékenyítés. „Mi csak vittük a sárló lovat, de nem tudtuk előre, hogy most másként lesz a figura, mint eddig. Az állatorvos a testvéreknél tanulta a mesterséges megtermékenyítést, véletlen, hogy az én lovam ellett először” – mesélte a diáknak felhevülten. Aztán másik történetbe kezdett. „1945-ben szántottam a kövesút mellett négy lóval. Megállt az úton egy személyautó, két ember kiszállt, odajött. Kérdezték, van-e még nyerseség a földben? Akkor is borzasztó szárazság volt, ezért kellett négy lóval szántani. Odamutattam egy közeli tanyára, ahol éppen kutat ástak. Mondom, a kutasók megtalálták a nedvességet. A két ember bemutatkozott, hogy ők a Ludas Matyi. Na, mondom, csak nem ette meg a fene! Két hét múlva megjelent rólam a karikatúra.” Elgondolkozott, a határ fele nézett, a szomszéd szántók, a kiégett legelők fele. „Hát ha most erre jönnének, nem tudom, mit mondanék nekik! Mert a nedvességet tán még a kutasók sem találnák meg.”

A hirdetés

A férfi tanyán nőtt fel. Gyerekkora óta sokat dolgozott. Az ötvenes évek végén, amikor öt éves házas volt, bepakolt a tanyáról a faluba. A tízéves kora óta végzett munkájáért kapott az apjától egy negyedrészes házat. A ház feléért hat évig tartotta a beteg nagynénjét. A maradék negyedrészt nagynehezen megvásárolta. Abbahagyta a földművelést, eljáró munkás lett. Kubikos. Az apósa is az volt fiatalabb korában. Pestről gyalog tolt haza a talyigát, bódében aludtak a Teleki téren, mert ott volt az embervásár. A férfi Pesten is nehéz munkát végzett. Háromnégy méter mélyről termelték ki a földet, lenről már a sarat, vizet, csepegett, csurgott a nyakukba. Nem volt ez könnyebb, mint a paraszti munka, viszont a munkaidő jóval kevesebb volt. A férfi sehogy sem tudott belenyugodni, hogy már magasan járt a nap, amikor kezdtek, s amikor abbahagyták, még mindig magasan állt. Pedig azelőtt tavasztól télig mindig munkából látta a napot feljönni és lenyugodni. A hatvanas évek elején hazament, a gazdaságban kubikolt. Elvégzett valami tanfolyamot, egy lánctalpas gépre került. Amikor végzett az első munkájával, éppen aratás volt. Valamiért várniuk kellett két napig. Szinte naplopónak érezte magát az aratók előtt. Azelőtt tizenöt hold búzát is levágott kiskaszával egy szezonban, most meg csak sétálgatott, leste az utat. A hatvanas évek közepén elhatározta, hogy épít egy házat. Spóroltak. Még többet dolgozott. Szótlan, szorgalmas ember volt. A lánctalpas gépe kicsi volt neki, csak görbén fért bele. Állandóan izomláza volt, alig tudott menni, amikor kiszállt. Hetvenben épített egy kétszobás lakást. Ezt a nagy álmukat csak úgy tudták megvalósítani, hogy egyetlen ruhát, egyetlen háztartási gépet nem vettek. A családi ház elkészülte után azt remélte, most már kevesebb munkája lesz. Tévedett. Kellett venni háztartási gépeket, taníttatni kellett a gyerekeit. A hetvenes évek második felében a két gyerek esküvőjére keresett. A lánctalpasban egészen meggörbült, már a gépen kívül is hajlott háttal járt. Egyre jobban aggasztotta ez a dolog. Telente kifázott, nyaranta az iszonyatos hőségtől szenvedett. Egyre hajlottabb lett. A fia esküvőjén már nem látta az ifjú pár boldog arcát, csak különös tornamutatványok árán. Komoly fájdalmai voltak. A hetvenes évek végén, amikor leszázalékolták, botot kellett vennie, hogy járni tudjon. A fájdalmai erősödtek, egyre jobban összegörbült. Néhány év múlva megműtötték. Később ismét. Egy-két esztendő múlva már tolokocsit kellett venni. A napokban megjelent egy újsághirdetés: tolokocsi eladó. Az ő címe volt megadva.

A sikóci pusztán

A háború után szerencsét próbáltak a sikóci pusztán. Gátakat, csatornákat húztak, rizsát termeltek. Volt rá eset, hogy húszan is kubikoltak két-három napig egyhuzamban hozzácsatolva a fél éjszakát is, hogy vadvizet tudjanak szerezni a kására. Az ottani vad szikeseken még mező sem termett, ezeken a földeken még a sáskának is felkopott az álla. Tavasszal, mikor kikelt a rizs, levéknyitották rajta a vizet, és gyomlálták feleségestől, családostól. Kézzel. Összeütöttek nádból egy kis kunyhót, de amikor esett az eső, csepegett, csurgott a nyakukba a víz. De ezt is kiállták, mert nagy reménység táplálta őket. Volt két-három jó évük. Házat vettek vagy építettek. Úgy látszott, bizakodhatnak a jövőben, boldogulni fognak. Ekkor kellett belépniük a téeszbe. Dolgoztak tovább, a közösben. Amint kiengedett a föld fagya, kezdődött a víztelenítés, hogy a telep mielőbb alkalmas legyen a talajmunkára, vetésre. Vetés után száznál több gátkivágást berakni földdel, árasztani a rizstelepet, aztán újra kivágni a gátakat, újra berakni, majd segíteni a vegyszerezésnél, s amikor már a víz rajtamaradt a telepen, akkorra a gyom derékig ért a gáton, következett a kaszálás, azután jött a vízpótlás, figyelték a kártevőket, aztán következett a sarjúkaszálás, a lecsapolás, az aratás. Így teltek az évek, évtizedek. Még mindig együtt voltak. Ha valamelyikük a rizstelepen elmaradottabb kásafoltokat talált, meghintette műtrágyával, hogy kinövessze a rizst a kártevő foga alól. Sokat dolgoztak. Már repülőgépről szórták a műtrágyát is, de ezt nem szerették, mert a gépodafentről a rizsgátakat is leszórta, így rettenetesen nőtt rajtuk a gaz, sokat kellett kaszálni. Hatalmas, modern rizstáblákon dolgoztak már, lassan megszűntek azok a telepek, ahol minden kutrica mellett került legalább három rend gyékényes, ami csak szél ellen volt jó. Egyik évben az egyik, másik évben a másik rozoga kis rizsörkunyhót csapták agyon, újakat építettek helyettük. Egy-két ember nyugdíjba ment közülük, a többiek pedig már készültek rá. Úgy látszott, mindent rendben hagyhatnak ott. Ekkor omlott össze a szövetkezet. A rizstermelés szinte teljesen megszűnt. A rizsörök eleinte tanácstalanul tébláboltak a székházban, aztán munkanélküliek lettek. Az egyik az unokájával osztozott. „Nekem még Petőfi és Arany kell, a mostani versekbe beletörök a nyelvem” – tolta félre a könyvet. „Mert a feje nem arany, hanem tompa” – vigyorgott az unokája. Eljött hozzá egyik rizsőr társa panaszkodni, hogy az ő unokája úgy felhangosítja a magnót, hogy a hang nekiütközik a szomszéd ház falának, s amikor jön visszafelé, leveri a fáról a barackot. Kiültek a kapuba, szidták a világot. Hirtelen öregek lettek.

Méreg

A rizsőr felnézett az égre, várta a repülőt. Töprengett. A hatvanas évek elején már repülőőről csinálták a gyomirtást. Az állati kártevőkről akkor még nem nagyon volt szó, de a hatvanas évek közepén már azokat is repülőgépről ölték Erős vegyszert szórtak ki, de ki is ölte a kártevőket, az biztos! Még a halat is. A hal rögtön eltűnt a rizstelepről. Emlékezett: szénát gyűjtött össze, kis petrencék voltak a rizsgáton, ahogy megbillentette, kibújt alóla a vadkacsa, csak lépkedni tudott, repülni nem. Kis idő múlva elpusztult. Nagyon sok beteg és döglött vadkacsát talált már a rizstelepen. A vegyszer okozta. A méreg. Volt egy időszak, amikor kivezényelték a repülőtérré vegyszert kavarni. Gázálarc ha volt is, nem passzolt, hibás volt, akár ne is lett volna. Hamarosan panaszkodni kezdett, hogy neki nagyon árt a vegyszer, inkább visszamenne a telepre. Nem engedték. Néhány nap múlva kórházba került. Egy hétig volt bent. Utána visszamehetett a rizstelepre. De ott is permeteztek. Sokszor várta már a repülőt, így mint most. Bekötötte ugyan a száját, de mégis úgy beterítette a repülő méreggel, hogy félt a permetezéstől. Később örült, mert már nem repülőgépről szórták a mérget a kártevőkre, hanem az öntözővízbe csepegtették. Ment az öntözőcsatorna partján, hozta a szél a méreg szagát, törölgatnie kellett a szemét. Irgalmatlan erős méreg volt, ki is ölte a kártevőt. Látta a gólyát, amint leszállt a rizstáblára, kikapta a békát a vízből, lenyelte, aztán a nyakát a két szárnya közé csapta, és kimúlt. A gátparton jó gyenge fű nőtt, bodorka, ezt nagyon szerették a nyulak. Ha már evett, ivott is rá egyet a csatornából. Már a gátra is alig tudott felmenni. Elpusztult. Tudta, ott kovártélyozik néhány fiatal óz, ott legelgetnek, ott isznak. Hamarosan megtalálta tetemüket. Ő is egyre rosszabbul lett. Orvoshoz kellett mennie. Azt ajánlották neki, hagyja ott a rizstelepet. Azt nem! Úgy érezte, máshol talán nem is tudna megélni. Mindig a rizzsel foglalkozott, szereti. Visszament. Egyre étvágytalanabb lett, egyre többször fáj a feje, könnyezett a szeme. Nyár hátulján már állandósult a fejfájása, s egyre kínzóbb gyomorfájás is gyötörte. Ahogy kivitte az enivalót, azt este azonmód haza is vitte. Napról napra fogyott, soványodott lefelé. Ősz volt, jött a betakarítás. Kitartott. Amikor az ő területén learatták a rizst, elment az orvoshoz. Egy esztendeig volt táppénzen. Leszázalékolták. Hiába. Az állapota tovább romlott. Most már csont és bőr: A fia kihozta a régi rizstelepeére. A rizsőr áll, felnéz az égre, várja a repülőt. Nem jön. Pedig szerette volna legalább az öklét rázni egy kicsit a gép felé. A fia besegítette az autóba, hazavitte. A rizsőr lefeküdt. Halálosan fáradt volt. Nem érte meg a reggelt.

Évtizedek

Vízeresztő gyerekek vették fel. Hat osztálya volt, nem szeretett tanulni. A katonaság után kubikos lett. A hatvanas évek elején elküldték egy fűrész tanfolyamra. Mikor nem volt fakitermelés, kubikolt. Egyszer kitalálták, hogy drága a gaz irtása kaskaszával, vegyszerezni kell. Ő volt a legfiatalabb. Eridj, Jóska fiam! Ment. Elvégzett egy tanfolyamot, néhány évig vegyszerezte a csatornákat. Akkoriban nemigen lehetett kismotorkezelőt kapni. Jóska, nem mennél? Hogyne mennék! Megtanulta, szívatta a kubikosok csatornaszelvényéből a vizet. A hatvanas évek közepén traktoros iskolára irányították. Ettől kezdve mindenféle munkát elvégzett. Fuvarozott, kaszált a géppel, talajmunkázott. Mindene volt a gumis gép. Később csatornákat tisztított. Évekig a legkisebb hiba sem fordult elő a traktoron. Át-átnézte, fényesítgette, még beszélt is hozzá. Ha valamiért nem dolgozhatott a géppel, beállt kubikolni. Aztán ismét iskolába járt, elvégezte a hiányzó két osztályt, mert szerette volna letenni a nehézgépkészítő vizsgát is. A hetvenes években sokat bajlódott a gyomrával. Mindenki azt mondta, hogy a gyomrára ment az ideg. Nem is csoda. Veszélyes volt a munkája. A csatorna szélétől húsz centire haladt a gépének a kereke, beakasztotta a kanalat, húzta, a gép pedig szép lassan csúszott a mederbe. Nehéz volt megtartani. Az orvos azt tanácsolta, szálljon le a gépről. Csak éjszakára! – mondta a férfi. Dolgozott tovább. Kórházba került. Kivizsgálás, műtét. Amikor végre felgyógyult, rögtön iskolára ment. Kitanulta a nehézgépkészítő mesterséget. Utána csatornaépítéshez került. Pótkocsis traktorral vitték a munkahelyre, a platón két lóca állt, kézzel leseperték róluk a havat, leültek, rázatták magukat. Beállt. Borzasztóan csúszott a bánya, a láda úgy farolt lefelé, hogy attól félt, elüti a gépet. A zúgástól azt hitte, megsüketül, éjszaka majd megvakult, az egyik gép előlről, a másik gép hátulról világított. Várta a nyarat. Hiába. Nyáron legalább ötven fok volt a gépben, felforrt az ivóvizük is, beteg lett tőle. Így telt el néhány év. Egyre nehezebben bírta a munkát. Ismét megműtötték, a gyomrával. Amíg lábadozott, vágott vissza a gépéhez. A többiek közé. A felesége nem értette, hogy szeretheti ezt az életet: le a gépről, be az ágyba, ki az ágyból, fel a gépre. Veszekedtek. Így lépett át a nyolcvanas évtizedbe. Otthon nem tudott magával mit kezdeni. Egész nap csak lézengett, nem találta a helyét. Éjjel a gépről álmódott. Törölgette róla az olajat, a port, közben panaszkodott neki. Olyan vagyok otthon, mint a süket disznó, csak állok, hegyezem a fülemet; hogy mi van, mi újság, mire alakul az élet? Aztán beült a gépbe, dolgoztak. Reggel mosolyogva ébredt, de hamar elkomorult. Szorította a szemét, hátha visszaálmódna magát a géphez. Hiába. Az orvosok eltiltották a géptől, végleg. Le akarták százalékolni. Ő nem akarta. Vissza akart menni dolgozni. Legalább hadd kubikolhasson, könyörgött. A régiek között, a Petőfi brigádban. Amikor először ment dolgozni, boldog volt, mint egy gyermek. Megtalálta a Petőfi brigádot: egy sem volt már benne a régiek közül. Csalódottan állt a csatorna partján.

A ház

A férfi a gerendákat húzta-vonta, a falhoz vonszolta őket. Keserűen hallgatta a kocsmából átszűrődő zajt. Bezzeg ő nem ér rá. Nagyokat nyögött a gerenda alatt. A munkatársa ötlött az eszébe, aki sötétedés után szinte mindig megjelent, és éjféléleg dolgozott vele. „Miért?” Nem talált rá magyarázatot. Egyszer megkérdezte. „Én mindig a kocsmába indulok, de itt kötök ki. Mit csináljak, ha előbb az utamba esik?” Tudta, még tavasszal megkapta otthon a nyúlpasszust a munkatársa, s az asszony mindenéből kiforgatta. Egy ismerősnél húzza meg magát, az istállóban.

Cipekedett, keményen összecsikordította a fogait. Feljajdult fádalmában. „A fogam!” Elejtette a gerendát, eltorzult az arca, sziszegett, reszkető kézzel tapogatta a képét. Szinte az egész feje lüktetett. A szomszédban a fuvaros hajlongott a szőlője között. Átkiáltott neki. „Dolgozunk?” „Muszáj” – mondta a fuvaros, és a kerítéshez lépett. „Elkelne ide egy kis töltés.” „Az udvarra?” „Oda.” „Hát, egy kicsit lapos.” „Ősszel a kert hátuljában szinte fertő van. Pár hét múlva meglátja.” „Majd feltöltöm.” „Itt még a nád is felüti a fejét egy nedvesebb esztendőben. Lenyomja az ásót, már csicsog a talajvíz. Hozok egy pár kocsi földet, ha gondolja.” „Majd megbeszéljük.” „Nem pénzért gondoltam én. Esténként, mikor úgyis üresen jönnek hazafelé, hozok magának egy-egy kocsival.” A férfi egészen meghatódott ennyi jóságtól, ám a foga még mindig sajgott. „Úgy látom, van szőlője.” „Van.” „Akkor biztos akad egy kis rézgálica is.” „Akad.” „Adna nekem egy darabot?” „Mekkorát?” „Mint egy gyufafej.” A fuvaros hozott egy marékka. „Ennyivel nem lehet permetezni.” „Nem is arra kell.” „Hát?” „A fogamra.” „Menjen fogorvoshoz!” „Pénzes játék.” Kiválasztott egy darabka rézgálicot, óvatosan hegyezni kezdte a bicskával, ék alakúra faragta, kitértette a száját, a fogait tapogatta, végül a rézgálicot óvatosan beleillesztette a lyukas fogába. Nagyot ordított, megpróbálta kipiszkálni a körmével. Ugrándozott, kétségbeesetten kiabált. Emberek szaladtak a kocsmára felől. „Vizet! Vizet!” A fuvaros már hozta is. A férfi a kerítéshez ugrált, öntötte magába a vizet. Kimerülten roskadt a kerítés tövébe. Nagyokat fújt. „Na, szomszéd, ez kiölte az ideget!” A férfi tudta, hogy emberek veszik körül, akiknek a fuvaros éppen ékesszólóan ecsetelte a történeteket. Végtelenül törődöttnek érezte magát. A fuvaros hangját is mintha félálomban hallotta volna. „Na, emberek, lökjük már fel ezt a pár gerendát a fal tetejére!” Valaki pálinkát hozott, megemelte a férfi állát, óvatosan öntötte a szájába. „Igyál, testvér!” A férfit átjárta az ital. Jobban lett, apránként visszatért belé az erő. Kinyitotta a szemét. Egy cigány állt előtte pohárral a kezében. „Hozzak még?” A férfi nemet intett. A háznál hórúkkoló embereket fürkészte. „Mennyi rendes ember!” – motyogta magában.

Később már egyedül tett-vett a portán az utcai lámpa fényénél. Néha megállt a falak előtt, gyönyörködött a téglában. A nagykapunál pakolgatott. Zörgést hallott. A fuvaros ablakát verték. „Maga az, anyám?” – hallotta a szomszéd hangját. „Én.” „Mit akar?” „Hideg van már a temetőben aludni; fiam. Beszorultam már az erdősávból is.” „Menjen a bátyámékhoz! Ha egyszer nekik adta a házat, egye az ő kenyereket!” „Tudod, hogy elzavartak...” „Tudom.” „Mi lesz velem télen?” „Hamarabb kellett volna meggondolnia. Még azelőtt, hogy ellopta tőlük a hús forintjukat.” „Én? Csak magamtól loptam én, a falatot, hogy nektek adhassam...” A férfi elcsukló zokogást hallott, majd csoszogó lépteiket.

Nem volt már kedve a munkához. Elindult hazafelé, abba a vizes alsóépületbe, ahol öten húzták meg magukat. Az utcai lámpa alá ért, amikor kénytelen volt megállni, megkapaszkodni egy fában. Vicsorított, fogta a hasát,

majd hanyattfeküdt a járdán, és lábait az ég felé nyújtotta. Így maradt. „Elesett, fiatalember?” – hallotta a fuvaros anyját. „Kijött a sérvem.” „Hívjak orvost?” „Már visszament” – mondta a férfi amikor hallotta odalentről a csöndes zuppanást.

Vadvíz

A férfi nem bánta volna, ha sohasem lenne tél, mert akkor mindig kint élhetett volna a pusztán. Majdnem hatvan esztendő volt már, hétéves korától pásztorkodott. Amikor még bojtár volt, a számadó kosztolta, kéthetenként hazamehetett reggel, délután pedig már mars kifelé! Akkor több mint ezer magyar szürke marhát őriztek Elég volt nekik vizet húzni! Mint fiatal gyerekek, tetszett neki a gulyások viselete, a cifra szűr meg a bő gatyka, neki is volt, de ezeknek a ruháknak aztán kitelt az idejük. Nagyon érdekelte őt a régi rideg pásztorok élete, szeretett róluk olvasni. De az ő életük már más volt. Április 30-án kiverték a gulyát, s november 1-jéig éltek a pusztán. Kint aludtak a szabadállásban. Neki volt egy régi bundája, azzal takarózott, a fiatalok pedig lópokróccal. Ha eső volt, elővették az esőköpenyt. A jószágot hajtja az idő, elébe kellett állni. De a fiatalok már nem szerették ezt az életet, mert nem hallották a harangszót, messze vannak a várostól, a falutól, nem járhatnak szórakozni. Ő viszont örült, ha kint lehetett a pusztán. Kint élt a felesége is. Volt hat gyerekük, de közülük egyik sem lett pásztor. Pedig a férfi reménykedett, hogy nem kell majd neki idegen inast fogadnia. Az egyik gyerek egyszer kiment segíteni, de a jószágok akkor éppen úgy mentek, mint az örültek.

– Édesapám, ilyen munkát is el lehet vállalni?

– El, fiam.

– Nahát, engem többet ne hívjon segíteni!

Dolgozott tovább. A közelében legelt a szürke gulya, amelyből ősszel megszökött két tehén. Az egyiket nagynehezen megtalálták, de a másiknak nyoma veszett. Tavasszal, amikor kiverték a marhákat, láttak a távolban egy állatot. A legelő még sík víz volt, de már szépen sütött a nap. Ahogy közelebb értek, látta, hogy a magányos jószág az elkóborolt szürke tehén volt, amelyik hamarosan csatlakozott az idegen csordához. A férfi szép óvatosan a szürke gulya felé irányította a háztáji tehenekből álló csordát, ott lasszóval kifogták az elbitangolt szürkét, mert magától nem akart visszamenni a régi társai közé. Szerette ezt az életet. Volt a pusztán egy tanyájuk, cserepes, életre szóló. A vadvizekben néha megnézte az arcát: vajon meddig szól még ez az élet? Egy tört ember nézett rá vissza a vízből.

Alkony

Eltelt az idő. Amíg nem öregedtem meg, még a százholdas gyerek se rúgta a port soha a szemembe: énekeltem, táncoltam, fütyültöttem, tréfálkoztam. Csakhát sokan voltunk testvérek, köztük én a legöregebb, így aztán nekem hamar a nyakamba nyomták a hámot, hogy létesülhessen a család. Egy nagybirtokon dolgoztam, de én ott minden voltam, csak dirigáló ember nem. Ott szolgáltam a nagy hadjáratig, mivel abból is részesültem, sajnos. Így sikeredett. Pedig a háború előtt én háromszor szenvedtem fej- és hastífuszban, a doktor Pestre hordott gyógyítani, jégbe höncsörgetett. Hát ezért létesülök én még most is! A betegségem végett egy hónapig siketnéma voltam, mégis besoroztak a hadjáratba. Negyven esztendősen! A hadjárat után szétszították a uradalmat, én is kaptam négy holdat, nyolc évig neki adtam a verejtékemet. Utána ezt elragadta az erdőgazdaság, akkor bérelgettem egy-egy kis földet, tehenet tartottam, így tudtam létesülni a téesz megalakulásáig. Nem lődörögtem sehova, beléptem, tehenész lettem. Így teltek az évek. Egyszer azt vettem észre, hogy nyugdíjba tettek. Én még nem akartam menni, de azt mondta a vezetőség, hogy az ilyen idejű embernek mennie kell. Nyugdíjat alig kaptam, mert az uradalomban töltött fél életemet nem számították be. Fuccsba mentek azok a keményen ledolgozott évek. Pedig mennyit szenvedtem a munkában gyerekidőm óta! Dolgoznom kell most is, mert ennek a jó asszonynak romban van a lába. Tehenet tartok. Sertésem is volt, de elhárítottam a háztól, mert nekem is fájnak a csontjaim. Sokszor elgondolom, hogy micsoda súlyon mentünk által! De kibírtuk. Hanem akik utánunk nyőnek belefele az időbe, azokkal baj lesz: jószágot nem tartanak, nem háztájiznak, a munka nem kell nekik, csak a könnyű élet. Még a húst is a boltból veszik! Én minden reggel fél négykor kelek, intézem a tehenet, a baromfit, aztán megyek a határba háztájizni. Amíg bírom. Ha majd nem, akkor megette a rosseb. Most már szomszédolni, tanyázgatni se járok, inkább ezzel a jó asszonnyal szoktunk eltrécselgetni. Mindig dolgozott ő is, azon a birtokon volt summás, ahol én szolgáltam. De hogy dolgozott! Eltelt az idő. Nekünk már csak egy utunk lesz.

A búbos

Alig ment nyugdíjba, kereste a tanyán a téesz elnöke, akit elég ritkán látott előtte.

- Jónapot, András bácsi!
- Jónapot! Mi járatban?
- Csak erre jártam, gondoltam, megnézem. Hogy van?
- Vagyok.
- De csak jobb lenne a városban, nem igaz?
- Aki ott nőtt fel, annak jobb.
- Van gáz, víz, villany, ott a bolt, a kocsmá...
- Ühüm.
- A lányáék nem a városban laknak?
- De.
- Nem lenne jobb, ha hozzájuk költözne?
- Nem.
- Maga tudja.

Az elnök elporzott az autójával, de ettől kezdve havonta megkerült a tanya körül, s mindig a városi élet előnyeit ecsetelte. Kedves volt, segített az öregnek néhány dolgot elintézni. Kijöttek néha a városból a lányáék is, hívták, költözzön hozzájuk, de az öreg nem állt kötélnek. Azon morfondírozott, hogy biztosan ígért valamit az elnök ezeknek is, azért ez a nagy mézesmázás dörgölözés. Hónapok teltek el. A tikkasztó nyári napokat követte a szitáló hideg eső, a köd, aztán a hó, a fagy. Az elnök még ekkor is kijött néha a tanyára a terepjáróján, s még mindig a városi élet szépségeit szajkózta. Lassan eltakarodott a tél, a kopasz határ zöld borostát növesztett. Jött az elnök.

- Jónapot, András bácsi!
- Jónapot!
- Csak erre jártam, gondoltam, megnézem.
- Gondoltam.
- Költözzön be a városba!
- Nem!
- Magának is jobb lenne!
- Nem!
- Tudja, mennyibe kerül nekünk, hogy a nagy gépeinknek kerülgetniük kell a maga tanyáját? Költözzön be!
- Nem!

Az elnök mérges volt, elment. Egy hét múlva kapott egy papírt, menjen valami ügy miatt a városházára. Kerékpárra ült, elment. Hamarosan megjelent egy teherautó emberekkel, s az elnök kocsija az öreg lányával, vejével. Kihordták az avíttas, szüette bútorokat, felpakolták. Jött egy lánctalpas, a tolólappal nekiment a tanyának, összeborította a főbb falakat. Aztán mindenki elment.

Az öreg ettől kezdve a városban élt, a lányáéknál. Nem szólt egy szót sem senkihez, naphosszat egy szilvafa alatt ült. Néha kibiciklizett egykori tanyájához. Még mindig ott meredeztek a romok. A búboskemence épen maradt, most egy kóbormacska lakott benne. Jött az ősz, a tél, teltek az évek. Az öreg úgy járt a romokhoz, mint más a temetőbe. A búboskemence dacolt az idővel. Évek alatt szép nagy akácfa nőtt ki az egykori konyha földjéből. A lány szélben ringott, mint egykor a felesége szoknyája. A határban gépek zúgtak, kerülgették a romokat.

- Hát ezért volt olyan sürgős? – kérdezte hangosan az öreg.
- Estig elüldögélt a búboskemence mellett, simogatta a macskát.

Föld

Józsi bácsi egész életében a földet művelte. Addig küszködött, hogy a harmincas évek végén vett két hold sajátot. Vályogot vetett rajta, felépített egy kis szalmatetőt kunyhót. Oda kötötte be a két lovat, a faruknál pedig ő aludt az asszonnyal. Ha egy kicsit hosszabb szárat hagyott a lovaknak, éjszaka az alvó gazdára potyogtatták a citromot. Józsi bácsi kutat ásott a tanya elé. Dolgozott látástól vakulásig. Újabb darab földet vett, volt már tehene, malaca is. Még a trágyadombot is szép szabályos négyszögletesre alakította, a tetejére tette a vályút, hadd tapossák a disznók a ganét. A háború végefelé már lova is volt vagy négy. Ebből egyet, a Gyurkát, behívott a hadsereg. Józsi bácsi fohászzkodott, hogy jönnének már az oroszok, mert ezek elvisznek mindent. Újabb darab földet vett. Aztán megint. Az utolsót már nem írták át a nevére, mert mindenki elmenekült a városházáról. Megjöttek az oroszok. Puskát fogott rá egy tatárképű, valamit karattyolt. Hát téged mi kan gyúrt? – kérdezte Józsi bácsi. Elvittek mindenét, csak egy kaptás csikót meg a feleségét hagyták ott. Gürcölt tovább. Irigykedve nézte a szomszéd nagygazdát, aki hat ökörrel szántott. Fickó, Betyár, Hajdár, Badár, Samu, Legény, Kadét, Káplán. Az utóbbi kettő volt a csere. Aztán kuláknak nyilvánították Józsi bácsit. Elvették a földjét, tanyáját. Sztalinyeccel kihúzgálták a fákat, felszántották még a tanyabejárót is. Kapott helyette egy kis földet, nagyon messze, nagyon rosszat. Ő ott is sok búzát termelt. Kiürítette a szobát, telerakta búzával. Várta az angolokat. A búzába beleesett a zsiszik. Disznókat vett, azokkal etette. A disznók egy része elment beszolgáltatásba. Ami maradt, elvitte a járvány. Először a hasas anyakoca nem jött ki az ólból. Mi baja? – tanakodtak a cselédgyerekkel. Nem tud elvetélni, mondta a gazda. Másnap egy ártány nem jött ki. A gazda nézte. Miért? Biztos nem tud elvetélni, mondta a cselédgyerek, de már szaladt is. Józsi bácsi, mint mindig, ha feldühítették, az asszonyt verte el az ostorral. 1956 után már az amerikaiakat várta. Dolgozott, mint egy rabszolga. Rengeteg kertföldet vásárolt. A téeszbe soha nem lépett be. Megöregedtek, nem volt senkijük. Nyolcvan esztendősek bőven elmúltak, amikor valósággá vált az álma Józsi bácsinak: ismét lett földje. Gyalog ment ki, hogy megnézze. Nagy tervei voltak. Otthon még elverte az asszonyt, mert könyörgött, ne dolgozzanak már! Aztán lefeküdt és meghalt.

Csoda

Az épülő öntözőcsatorna gátján állt. A mérnököt nézte, amint sietősen kitűzi a töltés folytatásának nyomvonalát. Hova siet ez ennyire? – morfondírozott. Értekezletre? Nőhöz? A szkréperek leereszkednek a bányába, a későbbi mederbe, leengedik a ládát, felbőgnek a motorok, gyúlik a föld, feljönnek a bányából, rákanyarodnak a gátra, felemelik a ládát, terítik a földet. A mérnök befejezte a kitűzést, beült az autójába, elhajtott. Ő még mindig a gát tetején állt, nézte a karókat, célozgatta velük a távolban már látszó gátat, melynek az építésével errefelé haladnak. Egy idő után megfordult, leintette az egyik szkréperest, a gát tetejére állította. Nézze már meg, Jani bátyám, szerintem ez a két gát nem fog találkozni! Az öreg felhorkant. Honnan tudja azt egy vízholdó gyerek? De a vízholdó gyerek addig erősködött, hogy nézze meg, tényleg megnézte. Meghökken. Láta, a két egymás felé épített gát el fog haladni egymás mellett. Vakarta a búbját, aztán megállította a többieket is, együtt tanácskoztak a dologról. Végül úgy döntöttek, építik tovább a kitűzés szerint. Tehát rosszul. A vízholdó gyerek akadékoskodott volna, de elhajtották. Elballagott a szivárgót építő kubikosokhoz, akik éppen a csatorna alján kártyáztak, egy pedig állandóan a határt figyelte. A vízholdó gyerek leült, nézte a kártyásokat. Nem értette a világot. Tudta, a szkréperesek utálják azt a mérnököt, aki a nyomvonalat kitűzte, s azért építik meg rosszul a csatornát, hogy bajba keverjék. Gondolataiból az őrszem kiáltása riasztotta fel. Jön! A kubikosok felugrottak, eldugták a kártyát, beálltak a szelvénybe, lázasan tevékenykedtek. A technikus jött ki motorral. A kubikosok panaszkodtak neki, hogy rosszul van felmérve ez a szakasz, mert több föld van a szelvényben, mint amit utalványoztak. Hőbörögtek, fenyegetőztek. A technikus dühösen távozott. A brigád visszaült kártyázni. A vízholdó gyerek eloldalgott. Rosszkedvűen ténfergett a gáton. Izzott a nap, szállt a por. Lassan telt az idő. A szülei gondolt, akik hajnaltól késő estig dolgoztak, s arra tanították őt is, hogy rendesen, alaposan végezzen el minden munkát. Most viszont semmihez sem volt kedve. Máskor loholt a szkréperesek után, s valósággal rájuktukmálta a vizet, most viszont úgy kellett őt szólongatni, szinte kunyerálni egy fedőnyi langyos innivalót. Örült, mikor végre hazaindulhatott. Felpattant a biciklijére, és hajtott, mint akit üldöznek. Néhány kilométer után megnyugodott, lassított. Egy építési terület mellett haladt el. Már állt az új üzemcsarnok vasszerkezete. Nézte, hogy ücsörögnek, kaszinóznak az építői. Na, hogy szakadna rátok! – mondta utolsó mérgét is kiadva. Hirtelen forgószél kerekedett, s a vázszerkezet kártyavárként omlott össze. A fiú megállt, nézte a romokat. Hm, ez igen! – mondta. Ez már döfi!

Üveg

A férfi jól érezte magát az üdülőhelyen. Egy üvegfal előtt állt, gyönyörködött a kilátásban. Kicsit előrehajolt, hogy jobban lásson az alkonyati fényben, eközben beütötte a homlokát az üvegfalba. Az ütés nem volt nagy, rögtön meg is feledkezett róla. Reggel nyolckor indult haza kocsival. Kilenckor lett rosszul. Erős hányás fogta el, egymás után kétszer is. A vacsorára gyanakodott. Két napig koplalt. A harmadik napon vette észre, hogy mindent duplán lát, és enyhén szédül. Orvost hívott, aki szerint agyvérzése volt, ezért mentőt hívott, bevittette a férfit a kórházba. A kórházi orvos szerint nem volt agyvérzés, ám miközben a beteg fejét ütögette gumikalapáccsal, eltalálta a jobb szemöldökénél az eredeti ütés helyét. A férfi rendkívül éles fájdalmat érzett. Néhány másodpercre megvakult, csak lassan kezdett újra derengeni. Nagyon fátyolosan ugyan, de látott. Később gyakran mesélte ismerőseinek. „A jobb szemöldökömnél a kalapácsütésre bevérzett. A bevérzés miatt hatszor himbáltak. Az ötödik szúrásnál végignyilallott a jobb lábam a talpamig. Erre a lábamra teljesen lebénultam. Nem tudtam emelni, csak a földön húztam. Megrönggeneztek: kaptam egy röntgensugár sérülést.” Saját felelősségére távozott a kórházból. Naponta négy órát úszott, kettőt délelőtt, kettőt délután, közben gyalogolt vagy tíz kilométert. Persze, ez a gyaloglás eleinte csak vánszorgás és támolygás volt. Öt hónapig lábadozott. A harmadik hónaptól már naponta dolgozott három-négy órát. Felváltva hunyta be hol az egyik, hol a másik szemét, mert ha mindkét szemével böngészte a papírokat, még szédült. A munkahelyén rá akarták beszélni, hogy százalékolassa le magát. A munkatársai mostanáig azt hitték, agyvérzést kapott. Ő azt bizonygatta, hogy agyrázkódást, s óriási erőfeszítések árán ugyan, de meggyógyult. Nem értette, miért támadnak ellene? Aztán megtudta. A balesete közvetlenül a bérrendezés előtt történt. Amikor azt a hírt kapták, hogy őt agyvérzés érte, a ráeső bérhányadot felosztották egymás között. A régi munkáit nem kapta vissza. A lakóhelyétől legtávolabb eső munkahelyekre kellett ingáznia. Azt gondolták, ezt az életet nem vállalja, inkább leszázalékolatja magát. Tévedtek. A férfi szívósan bumlizott, fél szemmel vizsgálta a távoli munkahelyek számláit. Nem adta fel. De az ablaknál nagyon vigyázott.

Egy nap

A fiatalember kiballag a faluból az útkereszteződéshez, várakozik a hűvös reggelben. Hamarosan megérkezik a cég autója, viszi őket a szomszéd faluba gázvezeték építéséhez. Valaki ezt a legendásan rossz autót szidja, amely már csak akkor indul be, ha legalább nyolcszáz métert húzza egy jármű. A fiatalember befészkel magát az ülés sarkába, alszik. Megérkeznek, nekiesnek a munkának. Lassan már a nap melegét is megérik. Megéheznek. A fiatalember zsebből harap valamit, gyorsan, sietősen rág, amíg hűl a varrat, közben a többiek előreviszik a présgépet, és már vége is a reggelijének, felugrik, folytatja a munkát, közben egy másik társa küldi a gyomrába a rágatlan falatokat. Izzadnak a tűző napon, Már dél felé jár az idő, amikor előkerülnek a főnökök. A fiatalember veszekszik velük. Jobb lenne, ha a gázvezetékhez hosszabb csövet szereznének. Árokásás közben omlik a homoktalaj, nehezen mozog ezen a terepen a gép. A terv is rossz, a tervező aligha járt kint a helyszínen, mert ha járt volna, nem lenne a tervben ennyi fölösleges kitérő. Nyolc esztendő a markoló, nagyon sok a géphiba miatti állásidő, nincs alkatrész, folyik az olaj, s közben a melósok teljesítményre kell dolgoznia, ráadásul még a másik brigádot is ki kell húzniuk a slamasztikából, mégis egy kalap alá veszik őket, igazságtalan a díjazás, ha hullára dolgozzák magukat, akkor is csak azt érik el, hogy felemelik a normát, sorolta a fiatalember. A főnökök hümmögnek, tesznek néhány bizonytalan ígéretet, aztán elmennek. A fiatalember munka közben az otthoni dolgaira gondol. A tucatnyi süldőre, melyek ellátása rá vár munka előtt és után, a felesége ebben nem hajlandó segíteni. Mindig a gyerekekre hivatkozik, pedig csak egy van, attól egy egész kondát elláthatna. De nem. A pénzt viszont mindig kevesli. Hol ezt vesz a gyerekeknek, hol azt, már lassan nem férnek a lakásban a sok játéktól, no meg a rengeteg ruhától, amiket egyébként úgyis kinó a gyerek egy-két hónap alatt. Mégis újakat vesz a felesége. S a lakásba is, szép díszeket. Porcelánokat. Csipkéket. Már a székeken is csipke van, nem lehet leülni, mert rögtön rászól az asszony, hogy vigyázzon... Így telt el ez a nap. Mérgelődött, dühöngött magában. Este beültek a csotrogányba, behúzódott az ülés sarkába, aludt. Káromkodásra ébredt. A kocsi bedöglött. Próbálták megjavítani, hiába. Leintettek egy teherautót, egy darabig elvitte őket. Utána gyalogoltak néhány kilométert. Késő volt már, amikor a fiatalember falujába értek. Apósa autóján ő vitte tovább a szomszéd faluban lakó társait.

Éjfél után ért haza. Enni adott a süldőknek, aztán bement a házba. Csörgőre húzta az órát. Fél ötre.

A nagy nevetteő

Amikor Szolnokon felszálltam a vonatra, és beléptem a fülkébe, senki sem ügyelt rám. Az utasok egy ötven körüli férfit figyeltek derült arccal, így hiába kérdezgettem gyámoltalanul, hogy elfoglalhatom-e azt az egyetlen üres helyet. Alighogy föltettem a polcra a csomagomat, kitört a harsány nevetés. Csak az utolsó néhány szót hallottam, s a nyúlfarknyi beszédfoszlány nekem semmit sem mondott. Gyanakodva pillantottam a vidám utasokra, hátha rajtam nevetnek, de ezt a sanda gondolatot el kellett hessenteni magamtól, hiszen a vak is látta, hogy az az ötven körüli férfi a vigadozók figyelmének egyetlen tárgya. Leültem hát, úgy éreztem, lopva foglaltam el a helyet. Összeszokott társaság lehet, talán munkatársak, gondoltam, s magamban máris elneveztem az ötvenes férfit a nagy nevetteőnek, akire a kacagás első hullámainak elültével, íme máris odaszegeződik minden tekintet. A nagy nevetteő pedig mesél.

– Az első feleségemnek csak egy hibája volt: mindenáron tanulni akart. Mert a varrodában az volt a divat. A többiek is tanulnak, hát ő is tanulna... Egyik viszi a másikat... Mondom neki. Édes lelkem! Mit akarsz tanulni? Hümmögött: hát... hát... Mondom. Tudsz főzni? Azt mondja, tud. Tudsz mosni? Tud. Tudod, hová való apuci kis mikulása? Tudja. Na, akkor mindent tudsz.

Amíg hahotáztak az utasok, én a nagy nevetteőt fürkésztem. Feltűnt, hogy ő nem vihog a többiekkel, ám különösen furcsa volt, hogy még a szeme sem mosolygott. Egy-két elejtett szóból kezdtem gyanítani, hogy mégsem lehet ez a kompánia olyan nagyon összeszokott, sőt még az is megfordult a fejében, lehet, most látják egymást először. Egy harmincöt körüli férfi a szemét törülgette, közben rázkódott a pocakja, s miközben még fel-felbuggyant belőle a sírós nevetés, megjegyezte, hogy már fáj a hasa a sok röhögéstől, és ideje lenne elszívni egy cigarettát. Természetesen a helyén maradt, ugyanis a nagy nevetteő ismét megszólalt.

– Én is rá akartam gyújtani egyszer. Mondom az asszonynak. Édes lelkem, adjál már egy húszast cigarettára! De az én édes lelkem csak hányta a farát, seggel forgott felém. Nem adott. Megjegyzem, ez már a második feleségem volt. Mondom magamban. Igazítani kéne ezen a női személyen, mert igen durva. Faragatlan. Na, faragok már rajta egy keveset!... Éppen fát vágtam, kéznél volt, hát utána hajítottam a kisbaltát. Erre aztán rögtön visszalökött nekem egy ötvenest...

A nagy nevetteő komoly arccal, türelmesen várta a kacagás végét, akkor hozzáfűzte:

– Csak azt bánom, hogy nem a nagyfejszét küldtem utána, mert akkor biztosan százast kapok...

Ki tudja, mióta utaznak együtt, mióta röhécselnek a vonatkozás unalmának enyhítésére ezek az emberek, s ahogy átdöcögnek lassan Debrecen felé menet az Alföldön, annyira belelovalják magukat a kacarászásba, hogy most már az is elég lenne, ha a nagy nevetteő csak a kisujját mutatná fel a magasba, a primitív öltésekkel rondán összevarrott műbőr üléseken. Mindig irigyeltem az ilyen jókedélyű embereket, úgy irigyeltem nevetteő képességüket, ahogy egy mogorván hallgató, utazás közben savanyún szemlélődő ember egyáltalán irigykedhet. Azt képzeltem, az ilyen vidám természetű figurák gondtalanok, s ezen morfondírozván többnyire azt is hozzátettem érveimhez, amit általában senki sem mulaszt el hozzátoldatni, hogy nem lenne ő ilyen jókedvű, ha annyi gondja lenne, mint nekem. Az utasok, fülkebeli társaim viszont most feledni látszottak gondjaikat, felajzottan várták az újabb történeteket, s ha várakozás közben el is ejtettek egy-egy halvány megjegyzést, azt csak azért tették, hogy a nagy nevetteő

szusszanhasson egyet, esetleg új tárgyat találjon az elmés szócsépléshez, mint éppen most is, az egyik őszhajú férfi megjegyzése nyomán, aki a felesége életkorával kapcsolatban említett valamit, amin a nagy nevetető, legalábbis látszólag, kapva kapott.

– Az semmi! Az én harmadik feleségem tizenhárom esztendővel volt fiatalabb nálam. Azt sem bántam volna én, ha hét feje van és lángot fúj... Dehát ez, sajnos, nagyon kedves teremtés volt. Úgy értem, mindenkire. Ezért aztán egyszer szemrehányást tettem neki. Hát nem mondom, egy kicsit bekékült a szeme alja!... Csak az volt a baj, hogy a tanácsnál dolgozott. Na, a hivatalban aztán adták a lovat az asszony alá! Leginkább a főnöke. Azt mondta az asszonynak. Mégiscsak borzasztó Irénke, hogy egy pártonkívüli ver egy párttagot!...

Már én is nyüszítetek, szinte visítok a röhögéstől, mint aki ki tudja, mióta utazik a nagy nevetetővel, akire azért most könnyeimet törölgetve is rápillantok, s eléggé zavar, hogy ő ezúttal sem nevet, sőt mintha szomorú lenne a tekintete, ám kételkedek magamban, biztosan rosszul láttam, könnyes szemmel mit láthat az ember, kérdezem magamtól, mert egyszerűen elképzelhetetlennek tartom, hogy egy ilyen alaknak, akit mindenhol a társaság lelkének neveznének, szomorú legyen a szeme. A férfi folytatta.

– Csak ne szerettem volna annyira azt az asszonyt! Nem tűrtem volna olyan sokat!... Mert nagyon sokat tűrtem. Egyszer is odasziszegi nekem, hogy te gyufafejű! Már bocsánat, hogy így fejezem ki magam, de ezt mondta. Mire én. Jól van, édes galambom... Mert az már édes galambom volt. Én ám nem úgy mondtam neki, hogy Maris, te!... Nálunk az édes galambom ment. Mondom. Jól van, édes galambom, elfogadom, gyufafejű vagyok. Te pedig, kedves párom, legyél a méreg! Dörzsöljük össze, amink van! Erre rákezdte, hogy a aztán nem dörzsöl velem, akad neki fiatalabb is, akivel dörzsölhet... Addig-addig, hogy a bíróság elé kerültünk. Kérdezi a bíró. Igaz-e, asszonyom, hogy maga másnak adta a kegyeit? Erre az asszony. Amire a bíró úr célozni méltóztatott, egyelőre az én nevemre van telekkönyvezve, annak adom, akinek akarom. Mire a bíró. Amire magácska céloz, az valóban a saját tulajdona, viszont a haszonélvezet az urát illeti...

Most már a mesélő embernek is rázkódik a válla. Végre nevet, gondolom nyihogás közben, végre kapcsol, úgy látszik, a nagy nevetetőnél későn esik le a tantusz, mondom magamban, s ezen is röhögni kell, de ez a fergeteges vidámság már csak néhány másodpercig tart, az utasok hozzám hasonlóan elbizonytalanodnak lassan, igen, mintha sírna a mi nevetetőnk, folyik a könnye, és egyszer csak az eddig visszafogott zokogás kitör a férfiből. Tanácstalanul meredünk egymásra, nem értjük, zavaromban az idősödő ember kezét nézem, kidolgozott, repedezett, sebhelyekkel, plezúrokkal teli munkáskéz, a ruha is egyszerű, kissé viseltes, mint az ingázó melósoké általában. Miközben ezen töprengök, a hozzá közelebb ülők már kérdegetik, mi a baj, de a férfi csak rázkódik a zokogástól és a fejét rázza. Döbbenet nézzük, faggatjuk, végül a zsebéből egy gyúrótt papírt vet közénk. Látom, távirat. Olvasom:

feleseged meghalt, azonnal gyere.
anyaad.

Sörténetek

A telep

Reggel mentek ki a telepre. A szakemberhez csatlakozott az új munkatársnő, a telep előtt pedig a sintér a segítőivel. A szakember állandóan beszélt, hol a piaci árakról, hol a családi ügyeiről, s közben-közben odavetett valamit az új munkatársnőnek, talán betanítási szándékkal. Putrik, mutatta a picike, roskadt tetejű, lepusztult építményeket. Majd, már bent a telepen, a fal tövében kártyázó férfiakra bökött. Most kártyázzák el a segílyt. Odébb, miközben arról fecsegett, hogy süti a felesége az aranygaluskát, a kút felé intett. Szemét. A nyomós kút melletti árokban valóban rengeteg szemét gyűlt össze, volt babakocsi és foszladozó kutyatetem, matrac és még ezerféle kacat. Mentek tovább. A szakember benyitott egy kis házba. Az előtérben egy csomó facsemete. Ősszel szereztem nekik, de nem ültették el. Megfagytak a csemeték. Az utcán iszonyú volt a sár. A telep végénél tűzoltók szívatták a belvizet. Aztán a szakember a kávéivás szertartásáról beszélt nagy élvezettel, közben a telepen túl sorakozó facsonkokra mutatott. Ott volt az erdőszáv, amit feltűzeltek. Meg a fejfákat is. Az utcán egy patkány sétálgatott igen otthonosan. Az egyik ház küszöbe előtt egy kupac ürülék. A falnak támasztva kátránypapír. A szakember megtapogatta. Ősszel szereztem nekik ötven tekercset, csak úgy, hogy kijavítsák a tetőket. És? – kérdezte a munkatársnő. Egy tekercset sem használtak fel. Csúszkáltak a sárban. Itt is, ott is ácsorogott egy telepi lakos. Ez rühes, súgta a szakember, majd folytatta a beszámolóját a hétvégi házáról. Később ismét súgott. Ez tetves. A sintér és a segítői nagyon dolgoztak, gyűltek a kutyák. Ősszel százharmincat szedtek össze, mondta a szakember. A legnagyobb dög hetven kilós volt. A dunyha alól, a sütőből, a padlásról kerültek elő. A körséta végéhez közeledtek. Egy terhes asszony mellett haladtak el. Koraszülés lesz, mondta a szakember. Honnan tudja? – kérdezte az új munkatársnő. Majdnem mindegyiké az. Kértek a telepről. A munkatársnő riadtan nézett vissza.

A sor vége

Büszke ováció kíséri a gyerekek produkcióit. Táncolnak, énekelnek. A kör egyre szűkül a szereplők körül, s a lelkes cigányok észre sem veszik, hogy az önfelelt ünneplésben letiporják a madzagból vont kordont. Egy felnőtt énekelni kezdi a mikrofonba, hogy „Eladom a bőrkabátom, / szíjjelszórom a családom. / Visszaveszem a kabátom, / összeszedem a családom.” Begyes lányok perdülnek a kör közepére, rázzák a mellüket, a telep lakossága elragadtatva kiáltozik, tapsol. A hivatalnok mellé odahúzódik egy férfi.

– Milyen ügyesek, he?

– Aha.

– Ezek már tanultak, nem úgy, mint én. Mert én még alfabéta vagyok.

– Micsoda?

– Alfabéta. De csak tudok olvasni. Könyvtáram is van. Elhiszi?

– El.

– Kétszáz könyvem van. Vesszek meg, ha nem igaz! Vagy háromszáz. Külön szobában tartom a könyveket. De nem putriban ám! Rendes lakásban. Vagy ötszázat. Olvasok. A család is olvas. Szeressük. A fiam is. Ott a fiam, látja?

– Látom.

– Zenész. Nyelveket tud. Perfekt angol. Vesszek meg, ha nem. Nézi a szótárt, oszt megtanulja. Hazajön, oszt angolul kéri a kaját. Nana, mondom, csak magyarul! De a kanalat meg spanyolul kéri. Mert úgy is tud. Nézte a szótárt, oszt értelmét vette. Kenyeret meg franciául kér. Ilyen fiam van. Elhiszi?

– Hogyne hinném!

– Itt a telep zenekara. Jók, csak az a baj, hogy nincs papírjuk. Ezek is tudnak angolul. Meg jugoszlávul is. Tudnak vagy öt nyelven. Tanult emberek. Nem úgy, mint én. Húsz éve szerelem a vízvezeték, de hiába, ha nincs papírom! Azt mondják, hogy ahun a sor vége! Oszta odaállok. Hiába tudom a szakmát. Hollander? Kóc? Nekem mondja? De nincs papír. Ez a baja a cigányoknak. Hát nem?

– De.

– Ott az unokám, nézze! Kék szoknya, fehér blúz. Ilyenek már a cigányok. Nem vadak. Nem bennszülöttek. Olvastam én, hogy azoknak csak a bizsu kell. Ezeknek meg a kóla. Ezek már tanultak. Nem vadak. Tudom én, hogy mi kell egy hajóra! Kapitány. Eddig nem vót, így osztán maradtunk a zátonyon. Jól mondom?

– Ühüm.

– Tudom én, he. Olvastam én a Robinsont, pedig alfabéta vagyok. De csak olvasok. Van vagy hétszáz könyvem. De van nekem a cigányok kincséből is: ez a sok gyerek! Ott az unokám, látja?

– Igen.

– Kék szoknya. Kérdezze meg, mi akar lenni! Na, menjen!

A hivatalnok meg akart szabadulni a férfitől, hát elindult. Odament a tíz év körüli kislányhoz, leguggolt hozzá.

– Nagy korodban mi szeretnél lenni?

– Autó.

– Micsoda?

– Autó.

– Miért?

– Mert láttam az egyik magyarnál, hogy a kocsija milyen szép házban alszik. Télen még fűtenek is rá.

Villám

A házat 1942-ben vette a férfi. A háború és a hadifogság alatt néha hazaálmódta magát. Amikor hazakerült, rendbetette, s azóta mindig nagyon vigyázott rá, legalább háromszor renoválta azóta, utoljára éppen tavaly. Ha tudta volna azt, amit most tud! Éppen az alsóépületben volt, amikor borzasztó fényesség öntötte el, rettenetes nagyot dübbszent az ég, kiszaladt az udvarra, nézte a házat, tudta, hogy ez a villám itt esett le valahol a közelben. Az utca felől sem látta égni a házat, majd a ház hátulján vette észre a felcsapó lángokat. Rögtön ordítani kezdett, hogy tűz van, tűz van! Emberek rohantak elő a környékről, jöttek a szomszédok, az ismerősök, a véletlenül arra járók, kihordták a bútorokat, az ágyneműt, a ruhaneműt, mindent, ami értékes. Aztán megérkeztek a tűzoltók is, hatalmas tömegű víz zúdult a lángtengerben álló házra. Most vastag iszapréteg fedi a padlót odabent a kormos falak között. Az udvaron fóliával letakart szekrények, eresz alá rakott bútordarabok. Két nappal a vihar után már a kutya is előmerészkedik a házából, bizonytalanul vakkant egyet, aztán ismét elbújik. Pista kandúr elszántan húzeleg, a villámlás óta el nem mozdulna nyolcvan esztendő gazdája mellől; egyre dorombol, mintha vigasztalni akarná. Az öreg az udvar közepén ül egy sámlin, a macskának panaszkodik. „Nem gondoltam volna, hogy haragban vagyok a sorssal. Nem ártottam én senkinek, nem bántottam senkit, nem csaptam be másokat, még a bogarat is átléptem, amikor mentem a járdán, mert úgy voltam vele, hogy annak is van hozzátartozója, azt is várja valaki. Nem félttem én a villámlástól se, nem mondom, megrebbenni megrebbentem, ha közel esett le és nagyot reccsent, de nem félttem. A házat sem a villámtól féltettem, úgy voltam vele, hogy talál az magának nagyobbat is. Nem gondoltam volna, hogy egyszer ilyen látogatóm lesz! Én mindig a víztől félttem, hogy a belvíz hátára veszi az udvart, a házat, mert amikor azok a nagy esők voltak, sok házban az ágy alatt is állt a víz ezen a környéken. Nekünk is újra kellett veteményezni a kertben, mert kiölte a magot a víz. Attól reszkettem, hogy a víz felveszi magát a falba, és tönkreteszi a házat, főleg amióta egy mérnök kiásatta az utcai árkot, pedig az addig is elég mély volt, amióta pedig ezt a huszonöt centit kilökték belőle, már nem is árok, hanem kanális. A mérnök rendelkezett így, az emberek pedig úgy nekiugrottak a munkának, mint macska a tükörnek...” Megsimogatta a macskát, az ölébe emelte. Ekkor lépett be a kapun az unokája. Köszönt, körülnézett a romok között. Az öreg szótlanul követte. „Mit sajnál legjobban, nagyapám?” – kérdezte az unokája. Az öreg töprengett. „Hát, a napokban vettem két és fél liter pálinkát, azt rettenetesen sajnálom.” „Hol volt?” „Itt” – mutatta az öreg a helyet. Lehajolt, végigkötötte az iszapot, s meg is talált két litert. Mosolygott. Az udvaron lemosta az üveget. „Igyunk egy nyeletet!” – nyújtotta az unokája felé. „Igyunk!” Elégedetten iszogattak a szilvafa alatt.

A dög

Az öreg remekül érezte magát. Csaknem nyakig merült a vízbe, a kezével pedig önfeledten csapkodott, fröcskölt, mint egy gyerek. A folyó lassan, méltósággal hömpölygött tova, tudomást sem véve a tucatnyi fürdőzőről.

A kutya egészen váratlanul bukkant fel mellette. Hatalmas feje volt. Megragadta őt, húzni kezdte a part felé. Az öreg rémülten csapkodott, kiáltott is egyet-egyed, de csak óvatosan, nehogy a szájába menjen a víz. Úgy vergődött a hatalmas dög fogai között, mint aki azt gondolja, itt a vég, s azt motyogja magában, hogy Istenem, hát azért kellett leélnem hetven esztendő, hogy ilyen fenevad martaléka legyek? Hát ezért vettem a hátamra a kenyeret hétfőn hajnalban, s ezért gyalogoltam majd húsz kilométert a kubikgödörig? Hát ezért szenvedtem a széles csatornáknál, ahonnan hat-hét karral tudtuk kitermelni a földet? Hát ezért ment tönkre a csuklóm az erőlködéstől? Hát ezért izzadtam nyáron a lakókocsiban, s ezért fáztam benne télen az alsó ágyon? Hát ezért kezdtem kubikolni minden hajnalban, amint láttam, s ezért dolgoztam minden este, míg be nem sötétedett? Ezért ettem évtizedeken keresztül csak kenyeret, szalonnát, hagymát, lebbencset és paprikáskrumplit? Hát ezért vettem meg a normakönyvet, s ezért tanulmányoztam éjszakákon át, s ezért ugrottam fel néha, mint akit a villám vágott ki az ágyból, mert rájöttem valamire? Hát ezért csaltam én a többiekkel együtt a kubikosbanda érdekében? Ezért vettük le a babának nevezett földoszlop tetejéről a gypet, ezért tettünk rá vagy húsz-harminc centi talajt, s raktuk rá vissza a gypsapkát, hogy nyerjünk egy pár köbméter földet? Ezért nyomtam a csizmámat színtezéskor a lécz alá? Hát ezért tocsogtam egész életemben a pocsolyában és a vízben, hogy ez a dög most szétszedjen? Biztosan a csalások miatt szabadult rám ez a vadállat, büntetésként...

A kutya már a partra húzta az öreget. Amikor az a nagy csapkodás után kinyitotta a szemét, látta, hogy a kutya akkora, mint egy borjú. A dög, ahogy magában nevezte, nem bántotta, sőt mintha barátságosan pillantott volna rá, majd egy kis lihegés után ismét a vízbe vetette magát. Az emberek nevettek. Nem kell megrémülni, magyarázta a férfi, ez a fajta arra lett kitenyésztve, hogy kimentse a vízben fuldoklókat. De én nem fuldokoltam, lihegte az öreg. Ez akkor is kiment, sokszor az egész strandoló közönséget kihúzza a vízből. Megmenti őket, ha akarják, ha nem. Az öreg felállt, a víz fele nézett, ahol a kutya éppen egy házikacsát igyekezett megmenteni a fulladástól.

Romlás

Amikor nyugdíjba ment, örült, mint egy rab, aki végre szabad lett. Tervezetett. Eljárt a könyvtárba, könyveket kölcsönzött, sokat olvasott. Működött ott egy nyugdíjas klub, abba is belépett. Elment a hangversenyekre, irodalmi estekre, utazási élménybeszámolókra, egyéb programokra. Cikkeket kezdett írogatnia helyi lapba. Igaz, az írógépet, ha egy mód volt rá, kerülte, mert fájtak az ujjai. Az ízületek. Sok pénzt elvitt a gyógyszer. Az udvaron szívósan törekedett felfelé a gaz, szinte reménytelen volt ellene a küzdelem. Örült a télnek, majd az legyőzi ezt a rengeteg gyomnövényt. Egyre jobban fájtak az ízületei, kínszenvedés volt neki a favágás. Sokszor elgondolta, mennyivel könnyebb lenne, ha nem magányos asszonyként kellene élnie. Egy vihar leborította az alsóépület egyik falát. Minden egyre romlott, enyészett a kis házban. Érezte, nem tud a pusztulásnak gátat vetni. Gyenge volt, magányos és beteg. Rettegett a téltől, már visszasírta a gyomnövényeket. Szeretett volna fogadni egy embert, hogy vágjon fát, végezze el a legsürgetőbb munkákat a ház körül, nehogy a fejére omoljon egyszer az apai örökség. Ez a terv azonban csak álom maradt, mert a kis nyugdíjhoz mérve nagyon magas volt a napszám. Fogytán volt a tüzelője. A szomszéd veszekedett vele a leomlott alsóépület miatt. Miből hozassa rendbe? Máról holnapra élt. Csak tejet és kenyeret vett. A télnek nem akart vége lenni. Már csak néha tüzelt, hátha kihúzná tavaszig. Sok ruhát húzott magára, hogy kibírja a hideget. Már úgy érezte, feladja. Élet ez? Azért még elment, hogy életében először segílyt kérjen. A hivatalnok csak végigmérte, rendes ruha, kabát, kalap, ápolt arc, haj... Nem kapott egy fillért sem. Összetörtén gubbasztott otthon. Másnap a boltban egy ismerősének panaszkodott. Húzzak magamra rongyokat, kenjem be magam kosszal, akkor majd adnak? Úgy fájtak az ízületei, már kenyeret is alig tudott vágni. Már régen tavasznak kéne lennie, és még mindig hideg van! – sóhajtozott. Teltek a hetek; s egyik napról a másikra berobbant a nyár. Boldog volt. Végre! S akkor elromlott a hűtőszekrénye. A szerelő megnézte, hümmögött, ez minimum hétezer forintba kerül. Részletfizetés nincs, hiába könyörgött az asszony. Most mi lesz? Sírt. Miért nem a hidegben romlott el? Elindult kölcsönkérni. A megszólítottak annyit panaszkodtak, még ő sajnálta meg őket. Csak állt reménytelenül, s tudta, otthon már megsavanyodott a mára megvett fél liter tej.

A jövevény

A fiatalember letért a főútról, néhány kilométert ment a rossz állapotú bekötőúton, s egy kis faluba ért. Leállította az autóját, kiszállt, szóba elegyedett az emberekkel. Egy öreg elmondta, hogy a tizennégyes háború előtt tizenöt ház állt ezen a helyen, majd a háború után portákat osztottak. A második háború után megint osztottak. Azóta behozták a villanyt, lett kőút, telefon, autóbusz, televízió. Viszont elmennek a fiatalok. A legújabb házat is az ötvenes években építették. A fiatalember elindult, hogy szétnézzen a faluban. Nyakig ért a sár, járda sem volt mindenhol. Bement az egyetlen boltba, kért kiflit és parizert, nem volt, kért kenyeret, az sem volt, kért bármilyen enivalót, nem volt. Akkor mi van? – kérdezte. Sör. Így járt a kocsmában is. Egy asszony panaszkodott neki az utcán, hogy iskolaszünetben csak szerdán és szombaton van busz, amelyik reggel hatkor beviszi a közeli városba, ahonnan csak délután ötkor tud visszajönni. Vasárnap egyáltalán nincs busz, pedig az itteniek is mennének ide-oda, rokonokhoz, kórházba a betegeiket látogatni, de nincs mivel. Arról nem beszélve, hogy akinek még egyáltalán van munkája, az naponta lekési a műszakkezdet, s még jó, ha csak az idejéből vonnak le! A faluban egyetlen telefon van, nagyon nehéz telefonálni. Hetente egyszer kijön egy gyermekorvos meg egy felnőtteknek való, sorolja az asszony. A fiatalember bámészkodik tovább. Egy fuvarossal elegyedik beszédbe. Megtudja, hogy a negyvenes években még konda és tehéncsorda járt ki a faluból. Még 1947-ben is ötszáz sertést tartottak itt, ezt onnan tudja ilyen pontosan, hogy ő segített oltani, s darabjéért egy forintot kapott. Ma az egész faluban csak egyetlen anyakoca van, s jó, ha akad a házaknál száz sertés. Az emberek ott ácsorognak a boltnál, és várják, hogy hetente egyszer hátha hoznak valamilyen kolbászt. Azok, akinek meg kéne termelniük! Ballagnak tejet venni, ami nem csoda, mivel összesen két tehén van a faluban. Az emberek pedig várják a nyugdíjat, beszélgetnek, kávézgatnak. Régen sokszor naponta hármat is fordult a városi piacra a fuvaros, olyan sok árut vitt, hogy nyöszörgött a kocsi. Gyönyörű bolgárkertészetek voltak a faluban. Most jó, ha fél kocsi árut vitetnek vele. El akarja adni a lovait, mert nem mehet fel velük a főútra, a földúton pedig, ha agyonveri őket, akkor sem bírják el a kocsit ilyen sárban. Pedig kéne szállítani bútort, háztartási gépeket, szenet... Csak építőanyagot nem kér senki. Hetvenöt család él itt, minden családra jut legalább egy nyugdíjas, de egy-két év múlva még több lesz. A temető nő, a falu fogy. Ment tovább a jövevény. Látott néhány bedeszkázott ablakú házat, a gang téglái közül már előtolakodott a gyom. Felmarkolta a földet, megvizsgálta, látta, nagyon jó minőségű. Kiment a holtághoz, amit nagyon szépnek talált. Kár, mondta hangosan. Visszament az autójához, beült, és elindult a főút felé.

Uszty-Ilimszk

Kedves feleségem, biztos meglepődöttél a táviraton, hogy csak vasárnap este érkeztem meg. Ezen én is meglepődtem. Mikor elbúcsúztam tőled, még semmi probléma sem volt. A repülőgép menetrend szerint indult, így időben értünk Moszkvába. Senki sem várt. Vártam, de nem jött senki. Alig bírtam a csomagokkal. Próbáltam felhívni a nagykövetséget, de nem vették fel. Fogtam egy taxit, és irány Vukovo egy. Hét rubelbe került. Maradt egy rubelem. Ott tudtam meg, hogy a gép éjjel fél tizenkettőkor indul Bratszkba. A csomagok már az agyamra mentek Éhes voltam, de egyszerűen nem tudtam kenyeret venni. Vettem egy üveg limonádét, az is langyos volt. Összesen negyven kiló cuccom volt, pénzem alig. A csomagos csajok dühösek voltak, több mint nyolc rubelt követeltek tőlem, de egy sem volt. Nagynehezen megdumáltam őket. Megérkeztünk Bratszkba, de ott se várt senki. Péntek délelőtt fél tizenegy volt. Fél egyig vártam, hiába. Bementem a postára, mondtam a nőnek, hogy jártam. Felhívta Uszty-Ilimszket, öt perc múlva be is jelentkezett a Nagornaja 20, egy csecsen fickó vette fel, akkorát nevetett, azt hittem, hogy kiesik a kagylóból a membrán. Azt mondta, értem jön. Vártam. Este fél hét volt, mínusz tizenvalahány fok, örült hóvihár. Megállítottam egy rendőrt, előadtam neki a sztorimat. Séta egyik hivatalból a másikba. Szerzett egy autót, de az sem Usztyipusztjiba vitt, hanem Bratszkba, az igazgatóhoz. Éppen vacsorázni ment egy ötven tagú NDK-s csoporttal, így engem bevágott a tokosok közé, ettem-ittam velük együtt. Később megjött a csecsen fickó, ő is leült enni. Egyszer telefon, hívtak a haverok, kinyomozták, hol vagyok. Velük töltöttem a hétvégét Bratszkban. Úgy berúgtam, hogy szombaton aludtam, csak vasárnap indultunk Usztyipusztjiba. Most jó idő van, mínusz huszonöt fok és hóvihár. Eljöttem a tavaszról a télbe. Olyan jó volt veled lenni otthon, szeretni egymást, még most sem múltak el a kék foltok A gyerekeknek intézd a bölcsődét! Az olajról ne feledkezz meg! A kályhacsövet takarítsd ki négy naponként! A pletykákkal ne törődj! Viselkedj komolyan, nehogy okot adj a további duruzsolásra! Én nagyon egyedül érzem magam, pedig egy hete jöttem vissza otthonról. Szombaton dolgoztunk, este még zenéltünk is. Másnap szólt Grisa, hogy megint játszani kell. Kész agyvérzés! Az összes ruhám piszkos, csak keveset tudtam kimosni, vasalni semmit. Általános felháborodás közepette bejelentették, hogy ilyen-olyan felajánlásként június közepéig minden szombaton dolgozni kell. Megette a fene. Sokat gondolok rátok. A biciklire vegyél hátsó világítást! A gangot minden héten egyszer mázold fel! Bemeszelhetnéd a házat is! Mit sikerült elvetned a kertben? Milyen az időjárás? Itt rengeteg a hó, fáj tőle a szemem. A sérvem egyre jobban fáj, meg kell operáltatni, de húzom-halasztom, otthoni hentes kezébe adnám inkább magam. A gyerekek főzzél mindig rendesen! A gyufát ne hagyd a gyerek előtt! Hallom, otthon olyan meleg van, mint nyáron. Legalább ti nem fáztok. Pistával beneveztünk a szakma kiváló mestere címért folyó versenybe. Egy csapatban négy ember volt. Mi csak báméskodni mentünk oda, de azt mondták, álljunk be. Adtak szerszámokat. A legnagyobb zsaluzási tervet húztuk ki, pedig csak ketten voltunk. Délután négykor már mindenki végzett, mi még köpködtünk és barkácsoltunk. Aztán mondták, abba lehetünk, látják, tudjuk. A mienk volt a legpontosabb, legjobb zsalu. Az elméleti prímán ment. Nyertünk. Azt rebesgetik, jutalomkirándulást kapunk Moszkvába. Püff neki! Már megint megnézhetem Lenint. Most, levélírás közben, hozták a szabadságigénylő papírt. Beleírtam, hogy családi okokból a következő évet nem tudom vállalni. Hát mit írok? Azt nem írhatom, hogy megcsalsz. Biztos kimennek, kérdeznek majd. Mondd azt, hogy félsz egyedül, megöl a szorongás. Ilyesmit. Nem érzed magad biztonságban. Nem akarok „feketepontos” lappal

hazamenni, mert kibaszna velem. Ha hazamegyek, talán ősszel, őszintén foglak szeretni, de sokmindent be kell majd bizonyítanod. Csak annyit kérek, addig is élj becsületesen, érezz egy kis felelősséget a család iránt! Ez nagyon komoly dolog. Szeretlek. Ha hazamegyek, széttéplek. Olyan jó lenne most elkapni téged egy-két fordulóra! Majd eljön az ideje. Addig is sok-sok forró csók *mindenhová*. Férjed.

Egyedül

Az apja meghalt a háborúban. Amint az iskolát elhagyta, már dolgoznia kellett. Felvették az olajosokhoz. Megragadt. Ment fúrásról fúrásra. Sok kutat fúrt. Gázkitörések elfojtásán is dolgozott. Azbesztruhában az égő kút közelébe ment, kihúzgálta az izzó vasakat a tűzből, s az oltás után felszerelte a kútra az új kitörésgátlót. Néhány másodpercig bírta a tűzben, aztán rohant kifelé, locsolták a vízzel. A gáz süvített, csak jelekből értették egymást. Aztán kikerült Indiába. Reggel hatkor, amikor Delhiben kiszállt a repülőgépből, már negyven fok meleg volt. Gyönyörű palotákat látott, melyek tövében iszonyatosan szegény emberek tengődtek. A hegyekbe utazott a társaival, a Himalája lábánál dolgoztak. Rengeteg volt a bogár, sok volt a kígyó. Itt nem volt túl meleg: olyan negyven-negyvenöt fok. A monszun idején nagyon nehezen viselte a párás hőséget. Állandóan szakadt az eső, minden tele volt iszappal. Az eső akkora köveket hordott az útra, mint egy személyautó. A ruhája átnyirkosodott, hiába szárítgatta, szellőztette, bepenésedett. A hinduk barátságosak és jóindulatúak voltak, de a magyarok munkatempóját nem bírták. Néhány hétig indiai szakács főzött: rizs, kecskehús, indiai fűszerek, s valami kibírhatalan sárga mártás. Később az egyik magyar munkást nevezték ki szakácsnak. Volt Jaipurban, Delhiben, Agrában, látta a Tádzs Mahalt. Majdnem egy esztendeig dolgozott Indiában. Mire hazajött, a házasságának vége volt. Elment Irakba. Látta Babilont, az Édenkertet, ahol a Tigris és az Eufrátesz összeömlik. Fürdött a Razzazah nevű tóban, amelynek sós vize van. Járt Ur városában. A meleg kibírható volt: olyan ötven-ötvenöt fok. Nem volt rosszabb, mint a monszun Indiában. Jól viselte, nem szédült, a feje sem fájt. A táj nem volt olyan szép, mint az indiai. Sivatagban dolgoztak. Sós és szürke volt a föld, néhol köves. Volt mocsár is. Néha porvihar kerekedett. Egyszer elkapta őket egy ilyen, miközben a közeli város felé tartottak: azt sem tudták, merre mennek. Eleinte naponta bejártak a városba. Korán keltek, sütöttek néhány tojást, reggel hatkor már indultak a munkába. Egyikük otthon maradt főzni. Délután négyig dolgoztak, sózták az iszapot, de az csípett, nagyon rossz volt. Egész nap nem folyt össze annyi víz, hogy le tudtak volna fürödni. Amikor felszerelték a táborát és a kutat, jobb lett. Hónapokig dolgozott itt. Amikor hazajött, állt a repülőtéren és gondolkozott: most hová? Egyedül volt.

Hangszeres játék

A klubdélután kezdett kifulladásra. „Játsszunk valamit!” – javasolta az elnök sofőrje. A fiatalok helyeseltek. Az egyik traktoros fiú szeme összevillant egy rakodó tekintetével. „Hangszerezzünk!” – indítványozta a traktoros. „Az jó lesz! Én leszek a vevő, te az eladó” – mondta a rakodó. Nagyobb körbe terelték a többieket. „Jónapot!” – kezdte a rakodó. „Jónapot! Milyen hangszert venne?” – kérdezte a traktoros. „Nem is tudom.” A rakodó a szép gépírólány blúzáját fürkészte. „Látom, igen jó dudákat árul kend!” Nevetett a társaság. „Furulya is akad” – mutatott a traktoros a kicsi udvaros gyerekekre. „Meg akarod fújni?” – sipított a fiú. Dülteborultak a röhögéstől. A rakodó türelmesen várta, hogy elüljön a vígság. „Én inkább egy nagybőgőt vennék.” „Akad itt bőgő is, prima hangja van” – húzta ki a sorból az elnök sofőrjét. „Ki lehet próbálni?” „Már hogyan lehetne!” A traktoros a kultúrterem közepére húzott egy asztalt, felmászott rá, a kötelet átvette a gerendán. „Gyere fel!” – hívta a sofőrt. Az brummogva, a bőgőt utánozva mászott fel. A traktoros a bőgő derekára kötötte a kötelet, a másik végét többször keresztülcsavarta a gerendán, végül megkötötte. Lemászott, kihúzta az asztalt a sofőr alól, aki most a levegőben lógott. A traktoros lecsatolta vastag katonaszíját, odanyújtotta a rakodónak. „Itt a vonó, próbálja ki kegyelmed!” A hangszer nem állta meg szó nélkül, a rakodó akkorát odaszózott neki a szíj csatos végével. „Szétverlek benneteket, hülye tanyasi bunkók!” – ordította sofőr. „Hallja kend? Ez igen hamisan szól” – elégedetlenkedett a vevő. „Hát csak hangolja kend!” Durr! A bőgő akkorát bődült, akár egy bika. „Hallja kend? Alakul a hangja!” „No, csak hangolja tovább!” És a rakodó hangolta. Egyre vesztebbül verte az elnök sofőrjét, először csak némán sújtott le a hasadozó ülepű nadrágra, később beszélni kezdett. „Ezt azért kapod, amiért beleszartál az iskolatásánkba, és a tanító előtt ránkfogtad.” Ütött. A traktoros átvette tőle a szíjat, most ő mondta. „Ezt azért kapod, mert a katonaságnál még éjjel is mosattad velünk a folyosót!” Ütött. „Mindig az a lány kellett neked, aki nekünk!” Durr! „Mindig belénkkötöttél a bálban és a kocsmában!” Durr! „Ezt azért kapod, amiért a téeszben odahegesztetted a biciklinket a kerékpártarkóhoz!” „Ezt azért, amiért nyaltad a vezetőket valagát!” „A békési rokonokhoz menne szombaton az elnök elvtárs családja? Elviszem én őket! Sóder kell az elnök elvtársnak? Adja ide a nagy billencset, majd hozok én! És hoztál. Magadnak is. Cipelted a körvadászaton az elnök után a nyulakat és a fácánokat. De te is vadat zabáltál. A főnökökkel olyan alázatos voltál, hogy még akkor is kopogtattál az ajtajukon, ha bentről akartál kijönni!...” A bőgő már meg sem nyikkant, ájultan lógott a kötélben. A rakodót és a traktorost lefegték a többiek, az elnök sofőrjét pedig leszedték a gerendáról. Kiterítették a hatalmas, csupa izom testet. Vízet hoztak, hogy leöntsék.

Sörténet

Itta a sört, s ahogy ő mondta, közben tikamlós sörténeteket mesélt. Ezek a sikamlós történetek arról szóltak, hogy ő, egy ilyen kocsmai búfelejtés után hogyan húzódik el a vadonba egy lánnyal, s ott, heroikus erőfeszítése ellenére is, hogyan vall kudarcot, hogy aztán bánatában hazatántorogva éjszaka megjavítsa a bicikligumit, de ez sem sikerült, nem tudta levenni a kerékről, csak másnap reggel vette észre, hogy azért, mert benne volt a gumiban a szél. Az ivó cimborák jókat nevettek, tudták ugyan a történetek végkifejletét, de azt is tudták, hogy ez a fiatalember nem a valóságot mondja, csak kitalálja a kudarcait, a lányok a tanúk erre, akik szerelmi hőstetteit emlegetik rajongással elegyes epekedéssel. A tikamlós sörténetek adták meg a tők alsóról elnevezett kocsmának igazi hangulatát, sokan csak azért jártak ide, hogy a fiatalember történeteit hallgassák. Vasárnap este volt igazán nagy élet a Tök alsóban, mert a fiú hétköznapiokon nagyon sokat dolgozott, főleg nyáron, aratási időben, amikor kazalrakó. Korán kelt, szerettek a hűvösben dolgozni, mert nagyon meleg volt a kazal tetején, amikor kisütött a nap. Derekgig vagy nyakig álltak a szalmában, folyt róluk a víz, szállt a por. Vasárnap aztán kipihente magát. Sokáig aludt, megebédelt, aztán elballagott a Tök alsóba. Ivott egy korsó sört, majd kiment az udvarra lengőtekézni. Közben persze már mesélt, hogy ő ma korán reggel kiment a kanálshoz, légpuskával lelőtt egy csomó békát, és hazavitte őket a kacsáknak. Találkozott a határban egy olyan gyerekekkel, aki már rettenetesen sok helyen megfordult, csak még a húsdarálóban nem... Eddig ér a történetben, amikor egy irodista férfi jön sietve, hogy hívja a téész elnöke, azonnal menjen, mert biztos nagyon fontos. A fiatalember nyugodtan megiszik még egy korsóval, aztán azt mondja a várakozó irodistának. Két biztos dolog van az életben: a halál meg a szarás. Ha egyszer menni kell, akkor menni kell. És maradt. Újabb sört kért, mesélte a tikamlós sörténeteket, fújta a füstöt a többivel együtt. Egész este.

Bugyor

Néhány férfi álldogál kis pohárkával a kezében. Iszogatnak, beszélgetnek. Egy éjjeliőr, aki, mint mondja, hazafele menet éppen csak beugrott a restibe, a fuvarosokat várja. Később megjönnek a fuvarosok, de az éjjeliőr rájuk sem hederít. Valakinek arról beszél, hogy rosszkor született, elkapta őt mindkét világháború, összesen harminchétszer öltöztették angyalbőrbe, de nem is olyan tejből köpülték őket, mint a mai fiatalokat! Egy vénemberre mutat.

– Ez az ember velem volt huszárgyerek!

Az egykori huszárgyerek a söntéshez csoszog, üres üveget koppant a bádogra.

– Csere.

Megkapja a két deci vegyespálinkát, zsebre dugja.

– Próba.

Elé teszik a féldecit. Energikus mozdulattal legurítja. Egy harminc körüli férfi elismerően nézi.

– Ez aztán kiöli az emberből a gilisztát, igaz-e, bátyám?

– Igaz.

– Nem szereti a gilisztát, igaz?

– Igaz.

– Így aztán mindig öli.

– Ölöm. Hát maga? Ingázik?

– Ingázok.

– Pestre?

– Nem. A lakás meg a resti között.

– Hát a munka?

– Elvagyok nélküle.

– Segély?

– Segély.

Bejön egy gyerek, kér három deci bort, egy deci kevertet, egy deci pálinkát, azt mondja, a fuvarosoknak lesz, akik odakint vannak. A resti mögött egy valaha szebb napokat látott lekoszlott férfi várja, remegő kézzel kap a poharak után, mohón felhajtja egyiket a másik után, lassan kisimul az arca, megtelik étellel a tekintete. Mélyen beszívja a levegőt, behunyt szemmel a nap felé fordul, és szaval, hogy vitézek, mi lehet e széles föld felett szebb dolog az életnél? Így. És elindul a sínek mentén.

Vándor lélek

A férfi, akit a városban foglalkozása után egyszerűen csak adósnak neveztek, reggel elindult a munkahelyére. Már az utat is felhasználta ellenőrzésre, ami azt jelentette, hogy betért minden kocsmába, nincs-e valami probléma? Nem volt. Soha nem volt, már csak azért sem, mert a figyelmes kocsmárosok csinos kis stampedlivel várták. Napközben aztán lelkiismeretesen foglalkozott a város adóügyeivel, csak néha-néha ugrott ki hivatalából egy-egy röpké ellenőrzésre. Este, munka után, másik útvonalon ment haza, természetesen szintén ellenőrzés céljából. A kocsmárosok errefelé is figyelmesek voltak, szép kis stampedlikkel várták a főadóst, pénzt pedig a világerért nem fogadtak el ilyen csekélységért. Így ment ez néhány évtizedig. A főadósnak kialakult egy sajátos, gondosan egyenes járása, amelyet a titkos részek némi némelyikénél oly gyakran látni. Sajátos alakja volt a város életének, szinte hiányzott, amikor meghalt. A kocsmákban beszédtema volt vagy két napig, emlegették, hogy fiatal volt még, csak egy év múlva ment volna nyugdíjba, de aztán az élet más beszédtemákat sodort a poharak köré, s a főadós alakjára a feledés jótékony köde ereszkedett. Évek teltek el. Az emberek élték megszokott életüket, dolgoztak, ahogy a költő mondta, nem épp semmiért, veszekedtek, piszkálták az orrukat, megcsalták a feleségüket, szültek, temettek. Akármit tettek, a kocsmákban kötöttek ki. Egyszer aztán itt is, ott is felfigyeltek egy gazdátlan farkaskutyára. Ült a kocsmá előtt, kitartóan figyelte az ajtót. Amikor kapott valamit, továbbment a következő kocsmához. Leült az ajtó elé, vakkantott egyet, mintegy jelezve, hogy megjött. Várt. Volt aki száraz szendvicset, volt aki sört adott neki. Ez a kutya szerette az alkoholt. Az emberek heccből is megkínálták, s a kutya sohasem hagyta ott. A kocsmások vitték a részeges kutya hírért egyik csapszékéből a másikba. Egyes kocsmárosok külön edényt rendszeresítettek az ebnek, ebbe öntögették a poharakban hagyott maradékot, s amikor megjött a kutya, kiadták neki. A kutya elégedetten rótt a napi körútját, evett, ivott, ám a bőség akkor köszöntött rá igazán, amikor az egyik kocsmáros felesége kint pletykált a utcán, s meglátta a közeledő kutyát. Megdermedt, megbabonázva nézte a nyugodt méltósággal közeledő állatot, majd berohant a kocsmába, és kihívta a férjét, akivel persze előtántorgott az ivó egész közönsége. Nézd! – mutatta az asszony a kutyát. Látod? Pontosan olyan a járása, mint az adósé volt! Nézték, s úgy találták, valóban olyan gondosan egyenes járású, amilyen a főadós volt néhány esztendeje. Az asszony sápadtan suttopta. Látod, még holta után is visszajár ellenőrizni! Átköltözött a lelke ebbe a kutyába! Az emberek bólogattak, s ez természetes, hiszen néhány pohár után már mindenki hisz a lélek-vándorlásban.

Kirándulás

A kocsmában nagy a füst és a hangzavar. A férfi a szájához emeli a korsóját, iszik, habos marad a szája. A társa folytatja a mesélést.

– Na, csak azt akarom ebből kihozni, hogy ez a Jani aratáskor csak lecsetkelte a búzát. De annyira csak a hegyit vágta le, hogy a seggét szúrta a tarló.

A férfi nem tudott a másikra figyelni. Elege lett hirtelen az emberekből, a zajból, a nagyvárosból, mindenből. Csendet akart és zöldet. Elköszönt, átfúrta magát a tömegben. Az utcán megállt egy pillanatra, mély lélegzetet vett, az égé nézett, hunyorgott, tüszentett, aztán biciklire ült. Elsuhantak mellette a külváros sivár díszletei, az ótvaros tűzfalak, a szeméthegek, a korom, a füst, a gyárak lepusztult épületei. Kitartóan tekerte a pedált, s hamarosan a város szélére ért. Még sohasem járt erre. Előtte mély gödrök ásítottak, tele szeméttel, guberalókkal, két-három összeeszkábált viskóval. Észrevett egy keskeny földutat, amely a gödrökön túlra vezetett, egy erdő irányába. Senkivel sem találkozott. Egy rétre ért. Leült egy kicsit, mély lélegzetet vett többször is, mint aki gondosan kiöblíti a tüdejét. Jó volt. A távolban egy hatalmas fa állt. Olyan szép ez a táj, mint egy ízlésesen berendezett szoba, gondolta. Felállt, körülnézett. Izzott a nyári nap. Odébb az erdő sötétlett. Elindult felé. A réten álló óriásfánál megállt, megbámulta. Sokféle madár ugrált, hangoskodott az ágain. Elámult. Mint egy város, mondta hangosan. Ismét a nyeregbe pattant, hajtott az erdő felé. A ritkás erdőszélen megállt, szemügyre vett egy kisebb fát. Milyen értelmesnek látszik! – motyogta. Beljebb ment, lába alatt ágak roppantak, zörgött az avar. Egy bokor mellett haladt el, hozzáért. Visszafordult: úgy simogat, mint egy asszony. Letámasztotta a kerékpárt, a sűrű felé ballagott. Enyhült a hőség, itt már kellemes volt a hőmérséklet. Olyan az erdő, mint egy fűtött otthon, gondolta. Ment tovább. Itt már magasak voltak a fák, félhomály dereng a lombok alatt. Mint egy templomban. Csörtetett, ment egyre csak előre. Váratlanul egy kis tavacska bukkant elő. Mi lehetett itt? – töprengett. Bombatölcsér? Leült a parton. Sima volt a víz, mint a gondosan lesimított lepedő: Néha egy-egy buborék buggyant fel: a halak alulról csókolgatják a víztükört, gondolta. Leheveredett. Úgy érezte, nem illik ide. Hát ideillik az, aki a tájat egy berendezett szobához hasonlítja? Aki az óriásfa lombját egy városhoz hasonlítja? Akinek egy fáról az jut eszébe, hogy értelmes? Hogy a bokor úgy simogat, mint egy asszony? Akinek az erdő a fűtött otthon juttatja az eszébe? Meg a templomot? A víztükör pedig a lepedőt? Hát ideillik az ilyen? Nincs egy egészséges hasonlata, egy romlatlan gondolata, töprengett. Reménytelenül városi vagyok – ezzel a mondattal aludt el. Amikor felriadt, egy szarvas ivott a közelében. Megrémült, amikor a hatalmas állat elrobogott. Már kezdett alkonyodni. A férfi az utat kereste a biciklihez: Pánikba esett. Rohangált a fák között. Már egészen sötét volt. Kétségbeesett, Mi lesz velem? Nem találta a kerékpárját. Eltévedt. Elátkozta a pillanatot, amikor kirándulni támadt kedve. Nem látott. Lekuporodott egy fa tövébe, várta a reggelt.

Férfiak

Nagydarab, busafejű magyar állt meg az ajtóban. Kezében egy hatalmas, degeszre tömött szatyor, s egy tízliteres kanna. Elrikkantotta magát.

– Szevasztok, haverok! Vannak itt jó nők?

Az álmatagon heverésző betegek felkapták a fejüket. Új hang volt ez a kórterem szigorú csendjében. A férfi, az újonc, elhelyezkedett, pizsamára vetkőzött, felfészelt az ágyra, s pusztítani kezdte a dundi szatyor tartalmát. A kolbász finom illata terjengett a kórterem áporodott levegőjében. Amikor az újonc jól teleette magát, öntött egy pohárral magának a tízliteres kannából, egyből lehúzta, nagyot sóhajtott, megtörölte a bajuszát, s így szólt.

– Na, ez vérré válik!

Körülnézett, észrevette a betegek sóvár tekintetét.

– Isztok egyet, haverok?

– Iszunk! – vágta rá habozás nélkül.

Előkerültek a poharak, az újonc mebuggyantotta őket, szertartásosan emelte a magasba.

– Na, Isten, Isten!

Iszogattak. Megeredt a nyelvük. Az újonc mesélt először, természetesen a nőkről, hogy ő hogyan és kivel, és milyen hőstetteket mívelt az ágyban, s miféle legendákat mesélnek róla a gyengébb nem képviselői. Feküdt ott egy kamionos, aki ugyancsak megérte a pénzét, féktelenül növvő sűrű haja és bozontos szemöldöke alól ő még nagyobbakat hazudott. A lényeg az volt, hogy jól szórakoztak, és fogyott a bor. Egy-egy tankolás után az újonc, aki egyébként dunántúli szőlősgazda volt, eldugta a kannát a szekrényébe, nehogy rajtuk üssön a nővér. A beszéd fonala szeszélyesen kanyargott, már az egyik alföldi atyafi adta elő évtizedekkel ezelőtti munkáját, a szérűkészítést és a nyomtatást, de a társaság ennyi pohár után már ezen a témán is éppen olyan jól szórakozott, mint a nőügyeken.

– Az országban öt ember sincs, aki el tudná készíteni a szérút. Ha mégis, akkor üdvözlöm. Amikor még fiatal voltam, termeltem kölest, amit nem tudtam elcsépelni. Nagypám öccse mutatta meg a szérűkészítést, nyomtatást. Na, kérem, mondjuk, ez a tanyaudvar. Kiválasztjuk a legpartosabb helyet, megnyessük, döngöljük. Ez a kör alakú hely a szérű. Vagy hatvan centi vastagon megterítjük búzával, árpával vagy kölessel. Ez az ágyás. Erre rávezetjük a lovat és körbe-körbe járatjuk, tapostatjuk a terményt. Közben a szalmát állandóan forgatjuk, hogy a szem leszóródhassék. Mikor kinyomtattunk, a szalmát félrehúzzuk, a szemet zsákokba gyűjtjük. Még a háború alatt is csináltam ezt!

Mikor eddig ért az elbeszélésben, a szőlősgazda fájdalmasan felüvöltött.

– A bor!

A szekrényben elborult a demizson, az ajtaja alján szépen csordogált a bor, hatalmas tócsában áztatta az ágyak lábát. A szőlősgazda leugrott, a törölközőjével igyekezett felitatni a drága nedűt. Ekkor lépett be a nővér.

– Mi ez a cefreszag?

Ilyen letolást és kioktatást még otthon sem kaptak a kórterem vétkes lakói. Amikor elvonult a vihar, megszólalt a kamionos.

– Pedig még alig ittunk két litert!

– Nincs baj, cimborák! – hunyorított a szőlősgazda. – Én kocsival jöttem

– És?

– A saroglyában van még egy demizson. Mindjárt felhozom.

Ügyintézés

Az ügyfél kissé elfogódottan óvakodott be a falusi irodába. Szerencsére egyetlen várakozó sem volt, a férfi fellélegzett, remek, legalább hamar végzek, gondolta. Kitöltünk egy űrlapot, egy aláírás, egy pecsét, és kész. Odaállt a pulthoz. Az ügyintéző, jó harmincas, ápolt nő, valami hosszabb szöveget gépelt. Kivágódott az irodavezető nevét hirdető ajtó, egy terebélyes, ötvenes nő tele szájjal harsogta az ügyintéző felé. Te, Jolán, isteni ez a zsebró! Olyan finom, hogy le a smicivel! Ajtó bevágva, ő eltűnt mögötte. Jolán kényszeredett mosollyal nézett az ügyfélre, aki megkérdezte. Nem zserbót akart mondani? Mindig zsebrónak ejti, kuncogott az ügyintéző. Az ügyfél somolygott. És ha valami nagyon tetszik neki, akkor le a smicivel? A nő széttárta a karját. Igen. A férfi hunyorított. Faiskola? Az ügyintéző cinkosan bólintott. Az ügyfél úgy érezte, remekül összejött ezzel a csinos nővel, nem kétséges, hogy simán elintézi az ügyét. Rátért a lényegre. Az ügyintéző készségesen bólogatott, hogyne, természetesen, kihúzta a jelentést az írógépből, befűzte az űrlapot, kérdezte az adatokat, keze sebesen járt. S férfi roppant elégedett volt. Amikor az ügyintéző kihúzta a papírt a gépből, már szedelőzködött is, hiszen csak a pecsét és az aláírás volt hátra. S ekkor megszólalt ez a kedves, készséges nő. Nézzen be egy jó hét múlva! Az ügyfél értetlenül állt. Miért? Addigra talán készen lesz. De már készen van! Még aláírja a főnök. Hol? A központban. Hol a központ? Itt! – mutatta a nő az irodavezető ajtaját. Akkor vigye be neki! Postán kell elküldenem. A szomszéd szobába? Igen. A férfi égre forgatott tekintettel fohászzkodott egy sort. Ki rendelte ezt el? Az ügyintéző az ajtó felé intett. Zsebró? – kérdezte az ügyfél. Az. A férfi kitámolygott az irodából, de az ajtóból még visszaszólt. Le a smicivel!

A maffia kijátszása

Az idegen elég elveszetten bolyongott az idegen városban. Az első napon a legbiztosabb tájékozódási pontja egy vak koldus volt. Keresztény ember lévén nem mulasztott, el pénzt dobni a kalapjába, talán hálából is, hogy tudtán kívül ugyan, de tájékozódási pontul szolgált. Az idegen jött-ment, nézelődött reggeltől estig, az utcai árusoktól vett valami harapnivalót, mint a helyiek többsége, vizet pedig a viláért nem ivott volna, inkább teázott. Este még szokott helyén találta a vak koldust. Betért egy közeli kocsmába. Teát kért. Lassan szürcsölgette. Szerette. Egyszer megszólalt mellette egy hang. A szokásosat! A kocsmáros már nyújtotta is a poharat. Az idegen a szomszédjára nézett. A vak koldus volt. Éppen levette sötét szemüvegét, újságot húzott elő, olvasgatott. Másnap is dobott pénzt a koldus kalapjába. Izgatni kezdte ez az ember. Miközben a városban csatangolt, egyre az járt a fejében, beszélni kéne vele. A kocsmá környékén kószált. Mikor közeledett az idő, egy közeli utcából figyelte a koldust. Észrevette, mások is figyelik. A koldus felkelt, elindult. Két férfi lépett melléje. A koldus kiszedte a zsebéből a pénzt, átadta. Az egyik férfi lehúzatta vele a zokniját. Néhány bankjegy volt benne. Pofonok csattantak. A kocsmában szótlanul ültek egymás mellett. Itták a szokásosat. Másnap este megismétlődött az utcai jelenet, pofonok nélkül. Harmadnap ismét. A kocsmában már szinte ismerősként ültek egymás mellett. Némán. A következő nap az idegen nem dobott pénzt a koldus kalapjába. A koldus csodálkozva nézett utána. Este a kocsmában kérték a szokásosat. Nem beszéltek. Az idegen, mielőtt elment volna, a koldushoz fordult. Ha megengedi, én most adnám oda. És letette a pénzt.

Jelek

A férfi félénken óvakodott be a kocsmába. Szétnézett. Odaült két másik, hozzá hasonló korú melóshoz. Beszélni kezdett, megállíthatatlanul, miközben amazok kortyoltak néha a sörből. Én benneteket meg akarlak menteni, mert barátaim voltatok az iskolában. Figyeljetek rám! Isten országa a mi napjainkban valósul meg itt a földön. E gonosz világ pusztulását és Isten országának győzelmét hirdető jeleket csak a vak nem látja. Jézus Krisztustól a tanítványai érdeklődtek e jelek felől. Jézus azt mondta: Hallotok majd háborúkról és háborúk híreiről. Az igazi végidő nemzedéke 1914-ben kezdte meglátni a jeleket. A Máté evangyélioma 24, 25, Márk evangyélioma 13, Lukács evangyélioma 21, Jelenések könyve 6, a Timótheushoz írott II. levél 3. rész, Péter II. levele 2. rész 1, 2 verse így számol be róla: Nemzet támad nemzet ellen és ország ország ellen, és lesznek éhínségek, járványos betegségek, földrengések. Sok hamis próféta támad majd, és sok embert elhítenek. A bűnözés megsokasodik, a szeretet elhidegül. Az emberek önzők, pénzsóvárák, kérkedők, kevélyek, káromkodók, szüleik iránt engedetlenek, háladatlanok, tisztátalanok, kérlelhetetlenek, rágalmazók, a jónak nem kedvelői, vakmerők, felfuvalkodottak, élvhajászok, inkább a pillanatnyi gyönyörnek, mint Istennek szeretői lesznek. A tanítók Istentagadásra nevelnek. Lesznek jelek a csillagokban. Az emberek elalélnak a félelemtől, amikor a tenger zúgni fog, és az égnek erősségei megremegnek. A férfi a zavartan kortyolgató két melósrá pillantott, és prédikátori hangon dörögte: Látjátok-e ezen jeleket? A két melós megvonta a vállát, és újabb két sört rendelt. A férfi az arcukba hajolt. Figyeljetek rám! Vajon nem támadt-e nemzet nemzet ellen ország ország ellen az első világháborúban? Majd a második világháborúban? S azóta is mennyi háború volt, és van ma is! A második jel: Lesznek éhínségek. És nincsenek? Hány ember hal éhen a világon? Nagyon sok. A harmadik jel: Lesznek járványos betegségek. Fejlődött a tudomány, megszüntetett ebben a században sokféle járványt, de jöttek újfajta betegségek. Halálosak is. A negyedik jel: A földrengések szaporodása. Elég a híreket figyelni, mindenütt sűrűn lehet hallani természeti katasztrófákról. Az ötödik jel: A bűnözés elszaporodása és a szeretet elhidegülése. Mit lehet hallani? Lopás, csalás, rablás, gyilkosság, nemi erkölcstelenség, részegeskedés, ártatlanok vádolása, tisztátalanság, kábítószer... A férfi megrázta az egyik melós vállát. Na, látod már a jeleket? Én már látom! – mondta a melós. Mit látsz? Ott áll – mutatta a melós. Odanéztek. A kocsmajátóban állt a másik melós felesége két kezét csípőre vágva, akár egy felbőszült, kitörni készülő vihar. Igazad volt – mondta a férfinak a férj: Tényleg itt a világvége.

Álmok

A fiú álmodt látott. Másnap az iskolában mondta a haveroknak, hogy mostantól a gonosz szolgálatában áll, tartsanak vele! És mit csinálunk majd? Pusztítunk! Az avatási szertartást egy városon kívüli halmon végezték el. Tüzet raktak, körbeugrálták, aztán átugrották hatszázhatvanhatszszor. Köveket raktak a tűzbe, s amikor már átforrósodtak, csupasz kézzel kivették a parázsból. Íme a bizonyosság, hogy a gonosz hű szolgája leszek! – mondta egyik a másik után. Ettől kezdve naponta találkoztak. Békákat fogtak, kővel dobálták, vagy eltaposták őket. De a békának nem volt vére, pedig ők vért akartak látni. Macskát fogtak. Egy kriptában gyűltek össze. Magnóról kemény, agresszív zene szólt. Ittak is. Aztán elkezdődött a szertartás. Feláldozlak téged a gonoszhoz való hűségem bizonyítékául! – recitálta a fiú. És megölte a macskát. Élvezték az állatok szenvedését. Később ablakokat kezdtek bezúzni. Mentek az utcán, s csupasz ököllel vágtak az üveg közepébe. Másnap egy másik utca ablakait verték be. A kisvárosban félni kezdtek az emberek. Korán bezárkóztak, ahol volt, leengedték a redőnyöket. A falakon furcsa jelek jelentek meg: valakik fordított keresztet, fordított ötágú csillagot, és fordított 666-os számot festettek itt is, ott is. A jelek napról napra szaporodtak. Esténként a temetőben tüzek lobogtak, száraz sírkoszorúk lángja világította meg a sötétséget. A temetőcsősz nem mert kimenni, annyira rettegett, hogy másnap beköltözött a városba egy rokonához. A síremlékeken is megjelentek a festett jelek. A kriptákban széthányt koporsókat és csontokat találtak. Egyre több macska tűnt el a házaktól. Az emberek mindenfélét beszéltek, tudni véltek sokféle gazságról és égbekiáltó bűnről. Az egyik reggel feltörve találtak egy templomot: a falon és a képeken ott éktelenkedtek a festett jelek. A földön szertegurult üres üvegek, dorbézolás nyomai. Az már szinte fel sem tűnt, hogy néhány kerékpár kámforra vált a városban. Az elsőt a temetőben találták meg. A második egy asszonyé volt, akinek az arcát látta a fiú, éppen akkor, amikor az felfedezte biciklijé eltűnését. Leírhatatlan, néma keserűség volt rajta. A fiú megvárta az estét, bezörgetett az asszonyhoz, visszaadta a kerékpárt, még némi pénzt is a kezébe akart nyomni. Az asszony boldog volt. A fiú tudta, ma éjjel ismét álmodt lát.

A jósnő

A férfi ráérősen közeledett a régi pártbizottsági épület felé azon az utcán, amelyet ő, éppen a fenti épület miatt, egyszerűen csak Bronnájának nevezett. A sarkon befordult, ahogy ő hívta ezt a másik utcát, a Patriarsije Prudin, s elindult az áruház felé. Céltalanul nézelődött az órák és a bizsuk, a női fehérneműk és a férfi öltönyök között, majd felment az emeletre, bár a cipők, a szőnyegek és a műszaki cikkek sem érdekelték jobban, mint az eddig látottak. Megnézte a óráját. Még van harminc perce az autóbusz indulásáig. Lement a lépcsőn. S ekkor meglátta a jósnőt. Szép volt, fiatal, az eléje tartott tenyereket szemlélte figyelmesen, s egy számítógépbe táplálta be az adatokat. Ő tudja, miféléket. A férfi sokáig nézte a titokzatos műveletet, melynek végén a számítógép kiadott egy papírt, amiből a kíváncsi kliens mindent megtudhatott magáról. A jósnő rávillantotta zöld szemét. Uram? Odatartotta a tenyerét. Jó érzés volt, ahogy a nő hozzáért. Elkészültek, a jósnő nyújtotta a papírt. Ráírná a nevét? – kérdezte a férfi. Tudjam, legközelebb kit keressek! Jó. És ráírta: W. Annuska. A nő talányosan mosolygott. Mögötte a polcon napraforgóolaj volt. A férfi megnézte az óráját. Még van jó tíz perce. Igyekezett a buszhoz, ahogy ő nevezte tréfásan, a Szadovaja felé, menet közben azonban mohón átfutotta a számítógépes jóslást. Milyen okos ez a gép! – gondolta, miközben azt olvasta magáról, hogy érzékeny, józan, bölcs, megértő, tapintatos, jó modorú, szeretetre méltó, kreatív, következetes, hűséges, kapcsolataiban komoly és mélyérzésű, gyengéd. Amikor azt olvasta, hogy az ön testének a gyenge pontja a torka, s hogy egy rendkívül nagy sorsfordulóra számíthat éppen akkor, amikor e sorokat olvassa, a férfi rögvest lehülyézte magában a számítógépet. Aztán tovább böngészte a papírt. Vigyázzon, mert az ön torka különösen érzékeny a kamionokra! – óvta őt a gép. Micsoda baromság! – gondolta a férfi. Hogy jön ide a kamion? Közben lelépett az úttestre. A fékcsikorgásra és a női sikolyokra összeszaladt a nép.

A várakozó

Ült az előszobában, várta, hogy behívja az igazgató. Az új munkájára gondolt, ha ugyan az előzőt, a tanulást, annak lehet nevezni. Mit fog itt csinálni? – ha egyáltalán felveszik. Várt. Hát akkor pukara, gondolta, s óvatosan, hogy a titkárnő ne vegye észre, elkezdte a belégzést. Az első récsaka után úgy döntött, abbahagyja, mert túl hangos a kilégzés. A titkárnő gyanakodva nézte. Ő mosolygott. Az orosz érettségire gondolt, a barátja feleletére. A tanárnő felmutatott egy ceruzát.

– Sto eta?

– Hm.

– Eta karandás?

– Da, eta karandás!

– Sto eta?

– Da, eta sto!

A tenyerébe temette az arcát, a titkárnő ne lássa, hogy röhög. Biztos azt gondolja a csaj, hogy milyen komolytalan ez a kis vankuj gyerek. Szerette az ilyen különös szavakat: vankuj. A nőről eszébe ötlött történelemtanára. Mindig mesélt az órán, hogy volt, mint volt, amikor még ő is? A lányokkal. Arra eszmélt, hogy kicsengettek. Hadarni kezdett.

– Mit vettünk ma? Mohácsi vész? Itt vannak a törökök, itt vannak a magyarok, huj, huj, hajrá! A többi ott van a könyvben.

Rázkódott a teste a visszafojtott röhögéstől. Elhatározta, hogy nem gondol az iskolára, mert így sohasem veszik fel dolgozni. Akkor mire gondoljon? Kire? Talán a főnökre, akire vár. Milyen lehet? Biztos volt benne, hogy az illető későn nősült. Későn hősült. Arra is megesküdtött volna, hogy egy nő taszítja majd nyomorba. Ismét kijavította magát: egy nő taszította gyomorba. A fiú mosolygott. Valamikor biztos egy Casanova volt a nagyfőnök, gondolta. És most? Amire én törekszem, nem megy, mert már öregszem. Nem bírta tovább, kibuggyant belőle hangosan is a röhögés. Láta maga előtt az igazgatót kudarcának színhelyén, a titkárnő ágyánál, amint elsomfordál, és elmotyogja az iménti rémes rímet. Az ajtóra nézett: még mindig zárva. Meddig kell még várni? Elképzelte párbeszédüket, miután bement a szobájába. Ő majd megdicsér egy képet a falon.

– Szép ez a kép.

– Igen. Nagyon derűs – bólint az igazgató.

– Ki festette?

– Fényes Szabolcs.

– Gondoltam. Mindjárt gondoltam, hogy Fényes Adolf.

A titkárnő kávéfőzött. Szerette ezt az illatot. Megint a nagyfőnökre gondolt. Lehet, hogy mégis korán nősült? Mondjuk, húsz éves volt, s elvett egy huszonkilenc éves nőt. A főnök anyja úgy hívta a menyét, hogy „öregasszony”. Most megint elröhintette magát. A titkárnő mérgesen nézett rá. Nem számít, gondolta a fiú. Ez a nő már nincs is. Nemhiába írta egyik felejthetetlen dolgozatában kedvenc klasszikusa, a padtársa, hogy „Pongráci István szerette a nőket. Mikszáth utoljára Mária Teréziát csókolta meg, és úgy vallotta, hogy övele kihalt a többi asszony”. Elemi erővel tört ki belőle a harsogó röhögés. Felállt, az ajtóhoz botorkált, kiment. Pedig éppen most hozta neki a hírt a főnöktől kilépő titkárnő, hogy az igazgató úr ma már nem tudja fogadni.

Az átutazó

Az autóval a faluhoz ért. Most szaporábban vert a szíve. Már alkonyodott, de a hajnal jutott az eszébe. Szinte látta maga előtt a peckes kakasokat, amint egymással versengve ébresztőt harsogtak. Látta az apját, éppen kikelt az ágyból, fáradtan a lavórhoz ment, a vízbe mártotta a fejét, aztán kiállt a ház elé, kémlelte az időt. Látta az utcabelieket, amint gyalog, kerékpárral igyekeztek a kukoricaföldek felé. Tudta, a juhász most eteti a fias juhokat. Most nyitott a kocsmá, a férfiak egy féldeci után kifordultak az ajtón, siettek a dolgukra. Az egyik szomszéd a jószágokkal bajlódik, a másik szép csendesen tipeg a tüdőasztmája miatt a tyúkudvar felé, szórja a magot a szárnyasok elé. A fia és a veje mellette serénykedik, végzik a nehezebb munkát. A szemközti háznál már kopácsolnak, most teszik az új, házrészre a tetőszerkezetet: A mellette lévő ház már csendes, a család a határban, kapálják a kukoricát. A következő ház gazdája a vállára kapta a puskáját, füttyentett a vizslának, a gyönyörű vadászkutya kölyke a lábuknál bolondozott, de ő most itthon maradt. A legelőn szinte látta a szétterülő juhnyáját, a szép, fekete-fehér foltos kis okos kos, a játékos, s látja gyermekkori önmagát, amint hangosan magyaráz a kis kosnak, hogy hamarosan felnőtt, és fontos kos lesz belőle, s akkor majd így beszélgetnek: „Kedves kos! Nyáját bemutatná?” „Beee!” „Van vagy kétszáz mögötte!” „Mind jerkeee!” „Bevallja, hogy mind az ön felesége?” „Beee!” „S a juhász is besegít?” „Beee!” Látja magát, ahogy rohan a tajtékzó juhász elől. Látja az anyját és a nővérét, otthon tesznek-vesznek a konyhában, készül az ebéd. Aztán felrémlik előtte a temető, nagyjára sírja: „Munka és küzdelem volt egész életed, legyen nyugodt, békés örök pihenésed.” Jön a vadász, oldalán három fácán lóg. Az iskolából énekszó csapódik ki: „Most szép menni katonának.” A kocsmában két férfi egymással szemben áll, karjuk a magasban, szenvedélyesen ordítják: „Csókolom a pici szádát...” A könyvtár mögötti pályán kugligolyó döngeti a bábukat. Autóbusz jön, féltucat ember száll fel szépen felöltözve, a közeli város kórházába mennek látogatóba. Porfelhő. Hőség. Az egyik öreg szomszéd ilyenkor alszik egy kicsit. Az unokája a televízió előtt, éjszakáig. A juhász egy sánta juh lábát kezeli bicskával és gyógyszerrel. Esteledik, kékes fény villog az ablakokból. A szemközti ház tetejéről lejönnek az ácsok, befejezik a kopácsolást. Malacok visítanak, tehenek bögnék, etetnek. A televíziók előtt emberek ülnek, fejük lebecsuklik. Szinte látta maga előtt az egész falut. Elszorult a torka. Tekintete fátyolos volt, szaporán vert a szíve. Az autóval a falu másik szélére ért. Nem állt meg. Már nincs kihez bemennie. Gázt adott.

Mentol

Érettségi szünet. Kivett egy albérletet a haverokkal, éjjel-nappal söröztek. Úgy gondolták, jól felkészülnek. A közeli kocsmából kannával hordták a seritalt, ahogy ő szerette nevezni. Fáradhatatlanul buliztak. Hálósákban vitték a boltba a visszaváltandó üvegeket. Utólag a nagy részegségen kívül emlékezett néhány lányra is. Az érettségi sikerült úgy-ahogy. Utána négyen elmentek a Dunántúlra, egy kétszemélyes sátorban aludt egy lány és három fiú. Kényeztették a lányt. Csak vezényszóra tudtak a sátorban megfordulni. Aztán tengett-lengett egész nyáron. Ősszel egyetem. Az első félévet rögtön meg kellett ismételnie. Aztán megint. Átjelentkezett egy másik szakra. Két évig nem volt baj. Akkor kihagyott egy félévet, megint járt egy kicsit, megint szünetelt, így ment ez hosszú évekig. Egy hétig vedeltek a barátjával, a tájára sem mentek az egyetemnek, aztán napokig igazolás után rohángáltak. Szereztek egy havert a diliházban, az előre gyártotta nekik az igazolásokat. Olyan volt, mint a méh: szállt virágról virágra. Az egyik lány apává tette volna, de elhitette vele, hogy nem áll jól neki a terhesség. Reggel bevette magát egy kocsmába, iszogatót, megvárta, hogy végezzenek a főiskolás lányok, elkapott egyet, vitte az albérletbe. Az egyetem már csak emlékeiben élt. Végül otthagya. Hazament. Elment raktárosnak. Titokban ivott a munkahelyén, az lett a vége, hogy ott kellett hagynia. Hónapokig csak a kocsmákat járta. Valaki rábeszélte, hogy százalékoltsa le magát. Megpróbálta. Sikerült. Utána elment éjjeliórnek. Jól volt. Két-három felest, ugyanannyi sört benyomott, akkor már szinten volt. Nem akart ő tajték-részeg lenni, de egy kis eufória kellett. A cégnél hektószámra állt az étkezési etilalkohol. Nem volt nehéz hozzájutni. Ötliteres kanná, megtöltve 36 százalékos finomszesszel. A szekrényében ott állt egy literes üvegben a fele-fele arányban hígított tisztaszesz meg egy pici főzőpohár, azt mebuggyantotta, durr be! Mikor már undorodott a tisztaszesz ízétől, egy kiskanál mentolt hozzádobott, így egész tűrhető lett. Reggelre megitta az üveg tartalmát, kicsempészte, vitte haza a másik litert. Egyszer megpróbált leszokni, két hónapig bírta. Végiggondolta a jövőjét. Neki nem kell lakás, kocsi, hétvégi ház, feleség, gyerek... Akkor miért ne igyon? És ivott. Összebarkácsoltatott egy főzőkészüléket, s háztartási keményítőtől, árpából állított elő tisztaszeszt. Vagy vodkát. Egyedül maradt. A régi cimborák lekoptak, megnősültek, megkomolyodtak. Űlt a szobájában, és iszogatta a maga kotyvasztotta italt. Bármikor le tudnék szokni, gondolta. Ez megnyugtatta.

Lándzsarázó Vilmos Big Band

... a két férfi átlépte a mocskos peronon ücsörgőket, legyezgették a sűrűn gomolygó cigarettafüstöt, a váltó fölött ide-oda billegtek, lassított a vonat, állomás következett. Az óriás váratlanul rábődült egy leszállni készülő lányra. „Elviszel egy levelet a rendőrségre!” Diktálni kezdett a kicsinek. „Mc Lane-e nézniük a ma esti krimit. Simon-vágnak és Mc Gill-kolnak benne valakit. Ha nem jönnek, az egész város Maigretműl.” A lány riadtan átvette a papírt, gyorsan leszállt a szerelvényről. A két fiatal törtetett tovább. Az egyik fülke előtt idős paraszt ácsorgott, a kalapjával legyezgette magát, közben elismerően, leplezetlen csodálattal bámulta a kétméteres fiút. A másikat csak akkor vette észre, amikor az megállt előtte, és az öreg kopasz fejére mutatva felcsattant. „Te aztán szépen meg vagy nyíratválkozva!” Mentek tovább, ügyet sem vetettek a döbbszent parasztra. Egy ünneplőbe öltözött, lenyalt frizurájú, középkorú férfi jött velük szembe. Az óriás a falhoz szorította, néhányszor megrántotta az illető gumis nyakkendőjét, és mennydörögve állapította meg: „Ezt nevezem konzisztenciának!... Ööö... akarom mondani, egzisztenciának...” Megvetően elléptek a riadt, lihegő férfi mellett. Elszántan utálták az ilyeneket. Egy sánta cigány kalimpált előttük. A kicsi ráförmedt. „Ugye, te rühelled a kodályos... illetve kedélyes zenét?” Az értetlenül vigyorgott. Ők ketten már egy másik peronon jártak. Itt cigányok hangoskodtak, de amint megpillantották az óriást, elnémultak, félrehúzódtak. A hatalmas ifjú rádördült egy kis keszeg, hajlott hátú cigányra. „Nem iszol mosatlan gyümölcslevet. Igaz?” „Jaj, anyám!” – rebegette az falfehéren. A kicsi egy potrohos cigány képébe süvöltötte. „Hajlamos vagy arra, hogy lehetőleg becsületesen éljél, ugye?” „Olvastad már a Pisztráng és Izoldát?” – rázta az óriás a divatos göncökbe öltözött harmadik cigányt. Átmentek az első osztályra. Egy kopottas öltönyt viselő férfi volt a következő áldozat. „Te aztán gyarmatosítod a feleséged testét, mi?” A férfi méltatlankodott, de az óriás megfogta a torkát. „Hiszel a hasiztikában, ugye?” A másodosztály büdös peronján egy elhasznált melóst egzecírozattak. „Remélem, te kívülről fújod Napó Leoncavalló című operáját!” A melós elcsigázott volt és szótlán. Fogalma sem volt róla, hogy ez a két fickó tulajdonképpen a Lándzsarázó Vilmos Big Band nevet viselő kísérleti színház, meg akarják döbbszenteni az embereket vonatdrámáikkal, egyszóval minden elképzelhető helyet alkalmasnak ítélnék akcióik számára, a színházi épületeket kivéve. A Lándzsarázó Vilmos Big Band tovább nyomult előre. Az egyik fülkében kártyáztak. Az óriás belépett, kiszorított két szemközti helyet, leültek. „Kártyázzunk!” A kicsi egy marék villamosjegyet vett elő. „Megengedik urraim?” – mordult a kicsi az emberekre. Kevert. „Emelj!” Az óriás felállt, megemelte a másikat. Az osztott. „Hívjak?” „Hívjál!” „Fedák Sári jó lesz?” „Azt csak pancserok hívnak.” „Hát akkor, Fedák Etelka!” „Etelka?” „Ütöm: Etelkaka!” „Na jó, a tied. Eszt ercsináltam. Te hívsz.” „Búbosblanka!” „Erik a fenébe! Nem jön a lap. Emma nem stimmel.” „Tessék: Barnabás!” „Sárgabás.” „Ütöm: Zöldbás!” „Pirosbás!” „Hát nálad van? Hogy az a magasságos csilla...” „...podj!” „Na, hívjál!” „Fedák Bertalan!” „Ajaj, a berfosztóképző...” „Ez még semmi. Hehehehe!” „Hehehehe? Azt hittem, már kiment.” „Lehet. Megnézzük?” „Meg.” Kitódultak az ajtón. Elszántak voltak. A két fiatal átlépte a mocskos peronon ücsörgőket, legyezgették a sűrűn gomolygó cigarettafüstöt, a váltó fölött ide-oda billegtek, lassított a vonat, állomás következett.

Legszebb éveim

Philemon és Baucis

Az öregnek a szakálla úgy nézett ki, mint a cukrozott mák. Megitta az előtte álló sört, megtörölte a száját, s így szólt.

– Na, megyek már, mert odahaza azóta megfordították a képemet a falon, és három cigánygyerek köpködi órábérben.

És elindult. Néha megtántorodott, de haladt. Csak a másik kocsmáig jutott. Ott is ivott két-három korsóval. Ott is elkezdte a köpködő cigánygyerekekről szóló kacskaringós mondatot, de nem tudta végigmondani. Tántorgott az utcán, egészen a harmadik kocsmáig. Ott is kikért egy korsóval. Utcabeliek iszogattak mellette, cserzett arcú férfiak.

– Bolond ember maga, öreg! – szólt oda egyikük.

– Miért? – nézett rá az öreg.

– Mert ha innen hazamegy, a keresztényeket hívja segítségül.

– Hát kit? ... – az öreg nem bírta befejezni a kérdést.

– A kometistákat hívja!

– Miért?

– Mert azok segítenének.

– Igen?

– Igen. Azok olyanok. Mennek azok mindenhova. Még Afganisztánba is.

Röhögnek. Az öreg megissza a sört, belekezdene a köpködő cigánygyerekes mondókába, de az első két szó után elhallgat, legyint. Végigtántorog az utcán, néhányszor belekapaszkodik egy fába, pihen. Amikor a házához ér, célozgatja a kiskaput, de sehogy sem találja el. Egy idő után megunja, nagy nehezen felmászik a kerítésre, de a tetején fennakad. Elalszik. Egy óra múlva kinéz a házból a felesége, a kezében sodrófa. Meglátja az öreget a kerítés tetején, odasiet, próbálja leszedni, de nem boldogul. Költögeti a hortyogó embert, de hiába. Hoz egy vödör vizet, rázúdítja. Erre már felébred az öreg. Meglátja a feleségét.

– Megjöttem – mondja.

– Látom, hogy a béled csurogjon ki! Gyere le!

– Nem megyek, mert megversz.

– Gyere le, mert leesel. Részeg vagy.

– Nem vagyok én részeg, édes lelkem!

– Részeg vagy, te gyehennárávaló!

Segít neki lemászni. Amikor az öreg földet ér, az asszony előkapja a sodrófát, püfölni kezdi. Az öreg megpróbál elmenekülni, közben kiabál.

– Segítsetek, keresztények!

– Negyven évig vertél! Most én verlek! – kiabál az asszony.

Aztán némán fenyíti tovább. Amikor elfárad, váratlanul sarkonfordul, bemegy a házba, bezárja az ajtót. Az öreg utánakiált.

– Majd az Isten megfizet neked ezért!

Téblából még egy ideig az udvaron, majd hátrasomfordál a szalmakazalhoz, befúrja magát. Rögtön elalszik. Az égen komor felhők gyülekeznek.

Búcsú

A kislány nyolc éves korában már szedte a markot. Tizennégy éves volt, amikor beteg lett az apja. A leány kaszával vágta a búzát, a húga szedte a markot. Az iskolában jól tanult, szeretett számolni, olvasni. Öt osztályt járt ki. Nagyon dolgos volt. Szekérrel hordta a trágyát a határba, a földjükre. Néztek utána az emberek, s azt mondták: „Szerencsés lesz az a legény, aki ezt a leányt elnyeri!” Hat hónap alatt tucatnyi kérője akadt. Tizenkilencben esküdtek, a lány akkor huszonegy éves volt. Az ura tisztességes, jóra való ember. A fiatalasszony sürgött-forgott a konyhában, a kertben, nevelte a gyerekeket. Három gyerekük született. Az asszony virrasztott az egyik gyerek fölött. Hat hétig nem vetkőzött le, nem feküdt le. Az orvos azt mondta: „Más keze alatt már meghalt volna ez a gyerek.” „Doktor úr, én mindent elkövettem vele!” Az asszony gyalogolt az országúton, tejtermékeket vitt a közeli város piacára. Mire hazaért, a csirkék csirimpoltak, a kacsák hápogtak, a libák gágogtak, a csikó nyerített, a borjú bőgött, a malac ordított, a kutya ugatott, a macska nyarvogott, a gyerekek követelőztek. Éhes volt a nép. A férje a határban dolgozott. Az asszony kalácsot sütött a kemencében. Bevitte az első tepsivel. Mire a második tepsivel is bevitte, az első már üres volt. Szerette nézni a családját. Később új kemencét épített. Egymaga. Kapált, szaladt a boltba, rakta a búzát a kocsira. Sovány volt és szívós. A férje a cséplőgéphez járt, de aztán beteg lett. Tizenkét évig úgy-ahogy húzta lábon, majd megbénult, megvakult. Aztán meghalt. Addigra felnőttek a gyerekek. A beteges fia a háborúban átázott, kifázott, új nyavalyákat szerzett. Négy évig szenvedett, míg meghalt. Az asszony csak dolgozott tovább. Tapasztotta a házat, festette a szobákat, kertészkedett, még ágyat is fabrikált. Fát vágott, egy gally felpattant a szeméhez, a fél feje veresfekete volt a vértől, azóta nem lát az egyik szemére. Egyszer nagyot kattant valami a fülében, azóta rosszul hall. Még mindig szaladt, sohasem tétlenkedett. Sok ruhát varrt, még harmónikás aljú szoknyát is. Kályhacsövet csinált bádogból. A nagy kertet még mindig felásta. Ami termett, vitte a gyerekeinek. Esténként ült egyedül a szobában, nézte a falon a szülei, az ura és a gyerekei fényképeit. Beszélt hozzájuk. „Szép életem volt” – mondta. Megmosdott, felvette az ünneplő ruháját, úgy feküdt az ágyra.

Szorongás

Évekkel ezelőtt éreztem, hogy valami baj van, elmentem az orvoshoz. Mikor bementem a rendelőbe, azt mondja az asszisztensnő.

– Doktor úr, Esztike néninek az epéje szokott görcsölni.

– Mit szoktam felírni?

Mondta, hogy mit. Felírta. Visszamentem a varrodába, dolgoztam tovább. Egyszer aztán összeestem. A kórházban megműtötték epével. De nem az volt a baj. Akkor megműtötték vakbéllel. Aztán gyomorral. De csak nem találták el. Mondták, hogy kiveszik a köldökömet is, mivel sérvem van.

– Ha úgy gondolják, csinálják, de ha az uram keresni fogja, magukhoz küldöm.

– Kidobjuk, aztán minden rendben lesz.

– Én csak attól félek, drága doktor úr, hogy lassan már nem marad bennem semmi, ha maguk így dobálóznak!

Tele vagyok vágással, forradással, pedig egyik se volt a bajom. Mert női bajom volt. Most már jó nagy volt a daganat, kidobták az egész méhemet. Az uram jó ember, de azt mondja, mielőtt befeküdtem a kórházba.

– Te, Esztikém!

– Tessék.

– Ha már ilyen nagy műtétre mész, úgy gondolom, meg kéne csinálni a végrendeletedet.

Hát akkor elkeseredtem: nem elég a sok baj, fiatal sem vagyok már, ez a vén tökéletlen meg ilyesmivel zaklat. Összeszedtem az aranyláncomat, gyűrűmet, fülbevalómat és a takarékkönyvem, elvittem a lányomnak megőrzésre. Mit tudom én, mit forgat a fejében ez a vén piszkos! Pedig amúgy tényleg jó ember. Mindig meglátogat, de most meg azzal szekíroz, hogy mi lesz velem, mert hat hétig nem nyúlhat hozzám a műtét után.

– Ej, a fene a rossz bőrödet, amíg hozzámnyúlhattál, addig mindig álmos voltál!

Mondtam neki, nehogy úgy járjak vele is, mint az első urammal! Mert amikor először operáltak, az is naponta jött hozzám. Minden áldott nap beállított egy csokor virággal. Jaj, mondom magamban, hát el kell ájulni ettől az embertől! Csak az ütött szöveget a fejembe, hogy mindig kérdezgette, mikor engednek haza? Feszt ezzel jött. Még szép, hogy nem mondtam meg! De eljött az a nap is. Kiengedtek, de még nagyon korán volt. Húztam az időt, mentem ide is, oda is; mindenhová. Este tíz körül aztán beállítottam: Kinyitottam az ajtót, de nem gyújtottam villanyt. Kérdezi az uram.

– Megjöttél, Esztikém?

– Meg.

Várom, hogy odajöjjön. Nem jött. A sötétben levetkőztem, lefeküdtem. Az emberem csak nem mozdult. Sokáig hallgattunk. Egyszer hallom, hogy súgja.

– Alszol, Esztikém?

Nem szóltam. Akkor már megszokta a szemem a sötétet, tátom, lejjebb húzza magán a takarót. Suttog.

– Na, Bözsikém, most ugorj ki az ablakon!

Rögtön felugrottam, a kurva ruháját bevágtam az ágy alá, a hajánál fogva kihúztam a dunyha alól, jól megrugdostam. Az uram szedte ki a kezem közül. Meztelenül ugrott ki a nője az ablakon, úgy pucolt el. Aztán elváltunk. Nem kellett volna. Ha megbocsátok, többet biztosan nem csinál ilyet, végképp jó ember lett

volna. Ez a második is áldott jó ember, csak az a baj kedves, én most már félek bejelentés nélkül hazamenni. És engem most hazaengedtek.

A simogatás

Az asszony belép a kapun. Gyönyörű galambok totyognak az udvaron, az asszony közeledtére sem rebbenek odébb. Három macska rohan hízelegni. Az asszony letesz a földre egy kiskutyát, barátkoztatja őt a macskákkal. „Kidobta őt valaki, mint benneteket tavaly” – magyarázza a cicáknak. Hetek múlva talált egy kislányt, aki szalmakazalban aludt, mert nem engedték be a lakásba a szülei. Hazavitte. A gyerek elmúlt hároméves, de még tíz kilót sem nyomott. A kislány nem tudott beszélni, egyetlen szót sem tanítottak meg vele. Az asszony szeretettel nevelgette, logopédushoz hordta. Amikor csak ketten voltak, beszélt a kicsinek a saját életéről. Még nem volt kilenc esztendő, amikor már napszámba járt az uradalmi földekre, tizenkét évesen cseléd lett Pesten. Sokat dolgozott, fáradt volt, mint egy igás állat. A bakancsa sok számmal volt nagyobb a kelleténél. Szegény volt. Amíg iskolába járt, a legjobb osztályzatokat kapta. Sajnos, kivették az iskolából idő előtt. Dolgozni kellett. Szinte gyerek volt még, de a kezei már remegtek a mosástól. Rémálmai voltak. Arról álmodott, hogy gyerekei lesznek, akik télen az ágy rongyai közé bújnak nappal is, hogy meg ne fagyjanak, s amit ő kap ebédre, azt hazaviszi nekik, mert nincs mit enniük, s amikor megérkezik, megrohanják, s vinnyogva fálnak, mint sok éhes kicsi állat. Álmában hallotta is a vinnyogást. Erre ébredt. Ő sírt. Később férjhezment, a háború végén szétlótték a házukat, ő megsebesült, a férje vagy száz kilométeren át húzta a szánkón új otthonukig, ahol most is laknak. Lettek gyerekeik, három is, szépen felnevelték, szárnyukra bocsátották őket, már unokáik is vannak. „És itt vagy te is, kincsem!” – vonta magához a beszédtelen kislányt. Hónapok teltek el, s amikor a kislány közelébe kerültek, az még mindig az arca elé kapta a kezét és sikított. Az asszony elsírta magát. „Szegénykém! Drága gyermekem!” Töprengett: vajon mit tehettek vele? Csak állt, nézte a rémült gyermeket, s nem merte megsimogatni.

Csalódás

Az asszony bevásárolt, hazament, aztán átment a szomszédasszonyhoz, és elújságolta, hogy bevásárolt, szétnézett a piacon, drágák a malacok, majd a következő vásáron vesznek hatot, találkozott a férje nagynénjével és a sógornőjével, beszélgettek egy beteg rokonról, hogy mikor látogatják meg a kórházban, várta a postást is, de hiába... Aztán átszaladt a másik szomszédasszonyához, egy könyvet mutatott neki, amely a halál utáni életről szól. „Engem úgy megnyugtat az ilyen könyv!” – mondta az asszony. „Nagyon érdekel ez a téma. Az újságban is mindig a haláleseteket olvasom, a tévében pedig a krimet nézem. A férjem pedig hallani sem akar erről a témáról. De én vallásos vagyok, úgyhogy engem mindig nagyon izgatott az elmúlás. Kislány koromban még a halottakat is megnéztem. 1944-ben, amikor a front átvonult a falun, lőttek. Egy golyó teljesen szétépett egy öregasszonyt. Láttam, a lába a fán, az agyveleje ott hevert az út porában. Ott, a postánál... Én árván nevelkedtem. Nem örvendtem én a halálnak soha, csak kíváncsi voltam. Állandóan ezzel foglalkoztam. Hogy van ez? Mi az, hogy halál? A férjem egyik csatornaőr társa az egyik nap még itt volt nálunk lovaskocsival, másnap pedig hallottuk, hogy meghalt. De mintha érezte volna! Az uram és ő úgy elbúcsúztak egymástól! Vajon mi lett vele? Én úgy képzem, a halál után olyan helyre kerül az ember, ami olyan, mint a virágzó gyapotföld. Mi termeltünk gyapotot is, az ötvenes években, a térszében, még egy tanfolyamot is elvégeztem hozzá Szentesen. Az nagyon szép munka volt. Mikor virágzott, csodálatos volt benne a munka. Csak az volt a baj, hogy nem ért be. Még télen is szedtük a gyapotot, mikor ráesett a hó. De nyáron?... Mikor az aratásból a gyapotba kerültünk, mintha a pokolból a mennyországba kerültünk volna. Ilyen lehet a halál után is...” Később átszaladt a másik szomszédba, megnézte a frissen festett konyhát, a másik helyen kikérdezte a szomszédasszonyt a mütétje felől, azután hazaszaladt, bevitte a tojást, olvasott egy kicsit, főzött valami vacsorát, közben kézimunkázott is, hazajött a férje, megvacsoráztak, korán lefeküdtek, mint mindig. Hajnalban felkelt az asszony, mosdott, öltözött, visszament a szobába, nézte a férjét, milyen mozdulatlan! Csak nem?... A mellkasára hajolt, dobog-e még?... Dobogott.

Asszonyok

Hajnalodik. Itt is, ott is megnyikkan a faluban egy kenetlen ajtó. Fél öt van. Felszerken a fiatalasszony, tesz-vesz a ház körül, a konyhában. A férje is kikászálódik az ágyból. Fáradt, törődött. A felesége kávéét visz neki. Mosdás, öltözés, készülődés. Még fél hat sincs, a férj elindul. Az anyósa már a kertben kapálgat. Az unoka még alszik. Háromnegyed hat. Elindul a feleség is az üzem fele. Bemegy a kapun, a műhelybe. Indul a műszak. Mosóport csomagol. Finom por szállong a levegőben. A mama otthon a csirkéket, kacsákat, malacokat eteti. A veje már kint van a határban, a kombájnokot javíttatja. A lánya az üzemben egykilós zacskókat rakosgat, tizennyolc darabot, ennyi kerül egy zsákba. Akkor a zsák száját lezárja. Aztán ismét: négy, hat, nyolc, tíz, tizennyolc kiló, zsákot lezárni. Az anyja benéz a kisunokára. Még alszik. Visszamegy a kertbe, a növényei közé. Munka közben sokszor megáll, a ház felé fülel. Végül bemegy. A kislány most ébredezik. A mama reggelit készít. Megmosdatja, felöltözteti a gyereket, aztán együtt leülnek reggelizni. Jön a postás, lapot hoz a városi rokonoktól: üdvözlétüket küldik az Adriáról. A kislány az udvaron játszik, gyomrozza a kismacskát. A mamája ismét a kertben szöszmötöl. Néha felegyenesedik, fájdalmasan tapogatja a derekát. A szomszédasszony átkiált, hogy gyógyfürdőbe kéne menni a derekával. Hát igen, de mikor? A lánya a zsákokat rakosgatja ernyedetlenül, közben lopva az órájára pillant. Tizenegy elmúlt. Az anyja a konyhában meggylevest főz. Megjön a fuvaros, meghozta a szenet. A mama kinyitja a nagykaput, a kocsij bejön az udvarra, a fuvaros leborítja a tűzrevalót. A lovak még kitörnek egy kis gyümölcsfát, aztán kigördül a kocsi az udvarról. Ennek is éppen most kellett jönnie! – fohászkodik a mama. Vödörket, lapátot hoz, hordani kezdi a szenet az ólba. A kislány segít neki a kisvödörrel, hamarosan fekete a szénportól. Később nyafog, hogy éhes. A nagymama beviszi, mosdanak, elé teszi a meggylevest, közben ő rántottát süt. Esznek. A kislány a levesből kihalászott meggyet szopogatja, ízlik neki. Ebéd után a nagymama lefekteti. Amikor elalszik, kimegy, hordja a szenet tovább. Két óra. A fiatalasszony kilép az üzem ajtaján, hazafelé indul. Otthon elámul a szenet látva. Leteremti az anyját, amiért nekiállt behordani. Nem is eszik, beáll ő is. Forrón tűz a nap. Amikor a gyerek felébred, már alig van szén az udvaron. Az asszony hordja tovább, a nagymama intézi a gyereket. „Apu mikor jön haza?” „Este.” A fiatalasszony kimosakszik a szénporból, gyorsan eszik valamit. Utána uborkát tesz el. Fél hat. A nagymama a malacokkal viaskodik. A fiatalasszony rohan a boltba, vásárol. A kislány a macskát gyomrozza. Mosdás, vacsora, fekvés. A fiatalasszony mos, az anyja a pörköltöt főzi a meggyleveshez. Hazajön a veje. Tálalnak, vacsoráznak. A feleség gyorsan inget, nadrágot vasal, közben az aratásról kérdegeti a férjét, aki hamarosan bevonul a fürdőszobába. Ágyaznak. Fél tizenegy van. Feksznek egymás mellett. A férfi megszólal: „Tudod, mit szeretnék?” „Mit?” „Ha vége lesz az aratásnak, tökéletesítem az elektromos ébresztőórát.” „Az jó lesz, mert amit csináltál, azt még a községvezető is hallani.” „Most majd szignált fog játszani. És csinállok sakk-készletet, meg repülőgép modelleket. Mit szólsz hozzá?” Csönd van, az asszony már alszik. Négyezer kiló mosóport emelt ma.

Becsület

A nagyapámnak száztíz hold földje volt, de tizenegy gyerek jutott rá. A bíró erőt elvitték a tizennégyes háborúba, oda is veszett hét gyerek meg a veje. A többi fogság után került haza. A nagyapám a lányokkal együtt küszködött, nehezen bírtak a földdel. Az apámnak jutott tíz hold gyenge föld. Négyen voltunk testvérek. Én negyvenkettőben vonultam be katonának. Negyvennégy tavaszán kivitték az orosz frontra. Hídverők voltunk. A fejemet megütötte egy golyó, elveszett velem a világ. De nem haltam bele. Mindig visszább jöttünk, már Magyarországról is kiszorultunk. Akkor a németek elvették tőlünk a puskát. Bezártak egy táborba, ott majd megbolondultunk a tétlenségtől. Bevagoníroztak, húzgáltak ide-oda, aztán csak elengedtek: Itthon a lerombolt falu várt. Mindent előlről kellett kezdeni. Sokat dolgoztunk. Még a viharlámpa világánál is vetettünk, mikor aztán jött az aratás, nekünk nem maradt kenyérnek való. Hiába karcolásztuk a rossz kis lóval meg az ekével a föld tetejét, Rákosi elvitt mindent. Aztán jött a téesz. Nekem ott is rosszul esett, ha valaki passzióból elvágott egy kötelet. A tagok nem értették, miért ugrok le még egy csó kukoricáért is a kocsiról? Nem szerettem, hogy a kocsi szénát ledúrták, csak azért, hogy fél órával nehogy tovább dolgozzunk. Minket úgy neveltek, hogy fiam, iparkodjál! Én a borbélynál tanultam legtöbbet: volt ott öreg is, fiatal is, felhozták az élet dolgait, okultunk. A mi életünk szigorú volt. Nem mehettünk el senki mellett köszönés nélkül. Zsebre dugott kézzel nem állhattunk a feljebbvaló előtt. A bálban háromszor is körülment az ember, mire le merte kérni az öregebbtől a lányt. Amikor én legénykedni kezdtem, a rádió még egy kis doboz volt, abban egy akkora kristály, mint egy kockacukor, az hozta a hangot, a magyar nótát, ezt is, azt is. Aztán ott voltak nekünk a házi citerásbálak. Meg a zugkimérők. Egy öregember citerázott, mink meg vagy nyolcan-tizen jól kiugráltuk magunkat, a gazda pedig mérte a bort. Akkor ám még nem ment el a legény a lánnyal fényes nappal összenyalábolkózva, mint most! De sajnós, én már sötétben sem nyalábolkózok. Elmúltam hetven esztendő, de még most is elkalandozik az eszem, ha meglátok egy jó menyecskét. Még most is utánuk nézek, pedig elég rossz a szemem. A jó lovat meg a szép asszonyt nagyon szeretem. Inkább nem ettem, nem aludtam, de azok jöhettek. Még párosával is! Nem mindenki ért ám a nyelvükön! Mennyivel jobban jön ki, ha az ember a farára üt, belecsíp, megharapja valahol a menyecskét, mint ha ráfordul, hogy gyere csak elő! Az effajta embernek addig van becsülete, amíg a pelenka szárad. Ilyen idős korában már járkálhat a tiszta szobában. Én járkálhatok. Még cipőben is. Mert agglegény vagyok.

A legenda születése

Három idős ember kártyázik a kertekben, a szőlők között, a présházaknál. Olyan hetven körüliek. Élvezik a napsütést, a jó levegőt. Kevernek, osztanak. Látják, egy nő közeledik kerékpárral. Amikor közelebb ér, megismerik. Mutatós, jó harmincas asszony. Oda-odapislantanak, de csak kártyáznak tovább. Látják elromlik a bicikli. Az asszony szerelné, kínlódik, de nem boldogul vele. Ők csak kevernek, osztanak. Aztán az egyik hetvenes hetvenkedni kezd, hogy ő még mindig férfi, s ezt most be is bizonyítja. Az ő szavaival élve: „meghágja” a biciklis nőt. A két cimborá fogad vele. A tét ötven liter bor. Mindegyik tudja, ha sikerül, ha nem, úgymint együtt isszák meg. Kevernek, osztanak. Az asszonyon kifog a kerékpár. Odamegy a kártyásokhoz, segítsenek neki. Azok bólogatnak. Hogyne segítenének, megcsinálják a biciklit, csak a hölgy heveredjen le a komával a présházban arra a jó sodronyos ágyra. Mit gondolnak, kurva vagyok én? Piszkálta a biciklijét tovább. Ezek pedig kevertek, osztottak. Látták, sehol egy lélek. Hamarosan visszajött az asszony. Nem bánom, de jól csinálják meg a biciklit! Bement az öreggel a présházba. Múlt az idő. A két öreg már régen rendbehozta a kerékpárt, kikészítették az ötven liter bort, de a koma még mindig ügyködött. Négy óra múltán jött ki az asszony. Csapzott volt. Szótlanul elkarikázott. Este a kocsmában már azt mesélgették egymásnak a férfiak, hogy az öreg háromszor, és milyen alaposan! Embert még nem vett körül ilyen tisztelet. Ő csak szerényen hallgatott. Legenda született. Én azonban tudom a történet lényegi részét is. Az asszony mondta el, imígyen. Hányszor tudott az öreg? Egyszer se! Mindjárt az elején becsípte a tökét a sodrony, s csak órák múlva tudtuk kiszabadítani. Megkértem, ne beszéljen erről senkinek. Én se szólok. Szükségünk van a legendákra.

Pánik

Az asszony begyűjt a konyhában az olajkályhába, aztán a fürdőszobába megy. Mosdik, öltözik. Felveszi a kabátját, elindul tejet, kenyeret, péksüteményt vásárolni. Jól esik neki a friss levegő. Hazafelé menet csaknem elesik. Otthon reggelit csomagol a férjének, utána a lányának tizórait. Nézi az órát. Főz egy kávét. Beszól a férjének Jani, ébresztő! Kiönti a kávét egy csészébe, a férje megissza, felöltözik, elmegy. Az asszony tesz-vesz a ház körül. Megnézi az órát. Benyit a lányához. Kriszta, hét óra! A kislány frissen kiugrik az ágyból. Mit reggelizel? Szotyit, mondja Kriszta. Szotyolát? Ühüm. Az asszony rendet rak a lakásban, ágyazás, szellőztetés, takarítás. Aztán elmegy dolgozni. Csendes délelőttje volt, ügyfél alig. Délben hazasiet ebédelni. Levelet dobott be a postás. Megnézi a feladót: Giovanna és Frederico! Az asszony nehezen kapkodja a levegőt. Elrohan az iskolába ahhoz a fiatal tanárhoz, aki tud olaszul. Órán van, várni kell. Végre jön, olvassa. A levél először arról szól, ti hogy vagytok, mi jól vagyunk, reméljük, ti is jól vagytok, aztán közlik benne, hogy jönnek... Az asszony feje zúg, érzi, felment a vérnyomása, már semmit nem hall a levélből, elsiet. Beszól a munkahelyére, hogy már nem megy be délután, mert vendégei jönnek. Pénzt vesz elő a szekrényből, vásárolni rohan. Karjain hatalmas szatyrokkal tér haza. Kipakol, fáradtan leroskad. Eszébe ötlük Olaszország, a tengeri levegő, amely olyan jó volt az asztmájának. Ott nem volt náthás. Minerbióra gondolt, erre a szép, árkaodos főutcájú városias falura. Aztán a grófi kastély képe jelent meg előtte, a gyönyörű régi festmények, a mutatós és finom hidegtálak, majd a grófnő, aki Magyarországon akar lovat venni... Ismét a tengerre gondolt, a partra, Lido de Spina nevét örökre megjegyezte, látta maga előtt a vízben lubickoló magyar falusiakat, a nagy hullámokat... Látta a családját, amint kagylókat szednek a homokos partot újra és újra végignyáló hullámok alatt. Emlékezett a holdfényre, melynek diszkrét félhomályában néhányan meztelenül fürödtek a tengerben. A férjét látta maga előtt, amint finom sört iszik egy nagy korsóból. Szinte hallotta a férje tréfás kiáltását. Üzleteket, csapokat kinyitni, jönnek a milliomosok! Felrezzen, hallja a férje hangját. Hát ez a sok étel-ital? Jönnek Giovannáék! Mikor? Az asszony töpreng egy kicsit, aztán széttárja a kezét. Szaladnak a fiatal tanárhoz, a lakására. Mikor jönnek az olaszok? – lihegi az asszony. Augusztusban. A férj ironikusan vigyorog. Milyen hónap van most? Április, pirul az asszony. Na, akkor ma este nem kutykuruttyilevest eszünk, rikkant a férje. A krumplilevest hívja így, mondja az asszony a tanárnak. Eljön? – kérdezi. Olaszos vacsora lesz.

Közjáték

A férj a könyvek mögött gépelt papírlapokat talált. Olvasni kezdte. Hamar rádöbrent, mit tart a kezében. Furcsa volt egy idegen férfi szavait olvasni a feleségéről. Amikor a szállodai kaland leírásához ért, izzadni kezdett a tenyere. „A férfi telefonon italt rendelt, s amíg felhozták, közömbös dolgokról beszélgettek. A pincér két whiskyt hozott jéggel, szódával.” Ittak, erre persze a nőből „szinte kibuggyant a legutóbbi másfél év sok panasza.” A férj hümmögött a panaszok olvastán. „Csodálatos könnyedséget éreztek, soha nem érzett íze volt a csókoknak, s egymás varázsa tökéletesen elborította őket. Köszönöm, hogy megtaláltalak, suttogta a férfi. Köszönöm, hogy megtaláltál, suttogta a nő. Hajnali egy volt, mikor belefáradtak.” A férj felnyögött. Istenem, de gennyes szöveg! Olvasott tovább. „Ne menj még, kérlelte a férfi, még tartozom neked. Mit adhatsz még ezekután? Csókokat, suttogta a nő fülébe, homlokodtól a bokádig. Órült vagy. Azt akarom, hogy te is azzá légy!” A férj izzadt, nehezen kapkodta a levegőt. Mikor a másnap reggel leírásához ért, szinte rosszul lett. Így szólt a felesége a partneréhez. „Ne haragudj azért, amit most mondok, de az apám évekkal fiatalabb nálad!” A partner nem haragszik. Kiderül a szövegből, hogy minden hónap tizenharmadikán találkoznak. Ott van a szálloda neve is. „A férfi minden csókjában, simogatásában, a nő minden csípőmozdulatában odaadás volt. Messze jártak a földtől és a valóságtól, repültek az érzékek szárnyán, lebegtek, s a zuhanásban is együtt semmisültek meg.” A férj felállt, sétált fel-alá, dűnnyögött, hogy legalább ne ilyen operettesen írnia le! Aztán visszaült olvasni. „Bármerre jártak, mindig találkoztak egy dallammal: az Intermezzo szinte mindenüvé követte őket. Látod, mondta egy este a férfi, ez rólunk szól. Két embert összehoz a sors, ám a gyönyör minden percében érzik az ideiglenességet, hogy ez csak közjáték a múltjuk és a jövőjük között.” Felállt, visszatette a papírokat a könyvek mögé. Igyekezett kisimítani az arcát. Hazajött a felesége. Mi bajod, kérdezte. Fáj a fejem, mondta a férj. Megnézte a naptárt. Nyolcadika volt. Nehezen teltek a napok. Tizedikén szólt az asszony, hogy tizenharmadikán kiküldetésbe megy. A férj bólintott, meg sem rezzent az arca. Tizenharmadikán reggel a felesége vonatra szállt. A férj követte, de autóbuszon. Mint egy krimi, motyogta, látva a közeli nagyváros egyik kirakatában önmagát. Főleg a napszemüveg volt szokatlan. Tudta, hol van a felesége. Olvasott a szálloda előterében, várta a párocskát. Az idegen férfi görnyedt volt, kissé koros, de elég fürge: A férj nyugodtan nézte az ebédelni vonuló párt. Aztán felállt, legyintett és hazautazott. Másnap egy szót sem szólt a hazatérő asszonynak. Teltek a hetek, közeledett az újabb tizenharmadika. Szólt a feleségének, ne felejtse el kiszállásra menni! És fűtyülni kezdte az Intermezzót.

A dolgozó

Az albérlet nedves volt, dohos és szűk. Amikor lefeküdtek, a férfi a lakótelepről álmódott. Álmában dolgozott, hogy mielőbb rendes lakást kapjanak. Egy kavicsbányában rakta a sódert teherautókra és vagonba. Tudta, innen elviszik a házgyárba, készülnek a panelek, talán éppen az ő ötvenhárom négyzetméterének a falaihoz lapátolja most a kavicsot, amit először még elszállítanak vagy százötven kilométerre. Fáradtan ébredt, lucskosra izzadta az ágyat. A felesége haragudott rá.

A munkaidő után még elment egy kicsit fusizni, későn ment haza. Megmosdott, még enni sem volt kedve, belezuhant az ágyba, elaludt. Álmában a cementgyárban pakolta a zsákokat a vagonba, nyelte a port, erőlködött. A mérnök azt mondta, viszik a házgyárba, majdnem háromszáz kilométerre. Ő csak dolgozott, szépen, ahogy a csillag megy az égen, vigyázott, ki ne szakadjanak a zsákok. Halálosan fáradt volt, amikor csörgött az óra. Még mérgelődött is: sohasem fog felépülni ez a lakótelep, ha ilyen hamar felébresztik. Az asszony morgott rá, hogy csendesebben öltözzön.

Elcsigázott volt, amikor hazakerült, Valamit evett, de kedvetlenül, kelleetlenül. Lefeküdt. Álmában betonacélt rakodott a vagonokba, nagy karikákat cipelt, hallotta a szakszerű utasításokat, hogy ide hatos vasakat, ebbe a vagonba tízes vasakat rakjanak. Reggel csupa verejték volt az ágynemű. Tudta, a felesége már utál hozzáérni az izzadság miatt.

Este szinte beleájult az ágyba. Álmában a házgyárban dolgozott, gőzzel érlelte a betont, érlelés után felállították a fekvő panelt, felszakították a helyéről, daruval kitétték a tárolótérre, onnan egy szállító járműre emelték, elzötyögtették lakóhelyéig, a városáig. Egy mérnök magyarázott neki a majdani lakótelep helyén. Ha a panel elviselte az utazással járó dinamikus terhelést – mondta a szakember –, még a trélerről való lepakolást is ki kell bírni. Ha még ezt is túlélte, akkor már csak a végleges helyére, az épületbe való beemelését kell megúsznia, de hát kibírja, jó cementből, jó acélból készül a vasbeton, rengeteg energiát felhasználtak közben, hőszigetelik is, a szigetelés meg külön kap egy vasbeton kérget, csak azért, hogy ezt a sok mozgatót, rakodást, furikázást kibírja. Drága játék ez! – mondta a mérnök. A tréler zabálja az olajat, tönkrevágja a közutakat, amíg elhozza a paneleket a házgyártól százötven kilométerre lévő lakótelepre, ráadásul a mi városunkon egyszer már keresztülhaladt a szállítmány ellenkező irányban, de még mint cement, mint sóder, s ezt az egész programot akkor is meg kéne fizetnie, ha nem akarna lakást a lakótelepen. Ha megkapja, törlesztheti egy életen át, de ha elmegy otthonról két hétre, a radiátort sem zárhatja el, mert olyan kiszámíthatatlan hőmozgások lépnek fel az épületen belül, amelyek esetleg tönkretehetnek bizonyos csomópontokat, mert nem tudják, hogy fog viselkedni az acél a hegesztéseknél. Az álombeli mérnököt a vekker némította el. A férfi kikászálódott az ágyból, az ágyneműjét kiterítette száradni. Köhögött, úgy vélte, a nedves, dohos albérlet miatt. Az asztalon egy cédulát talált. A felesége búcsúlevele volt. Elment, a gyerekekkel együtt.

Az udvarló

Öt óra. A segédvezető nem hallja az óra csörgését, az anyja rázza fel. Amíg öltözik, töpreng. Tegnap este az egyik kombájn kaszahajtó rúdjának összetört a görgőscsapágya, ezt most ki kell javítani, addig, amíg felszárad a harmat. Az anyja reggelit pakol, elbúcsúznak. Felül a járműre, zötyögnek a göröngyös úton. Az emberek fáradtak, mogorvák, szótlanok. Aranylik a vidék a búzától. A terület, ahol megállnak, gyenge. A kombájosok reggeliznek. A segédvezető a karbantartást végzi, feltölti a gépet üzemanyaggal, kimossa a levegőszűrőt, állít a kuplungon, intézi a kenést, zsírozást. Ez az első aratása. Közben a szerelők kicserélik a tegnap este összetört görgőscsapágyat. Felszárad a harmat. A kombájnok nekilódulnak. Gyenge a termés, fél napig kóvályog a gép a búzatáblán, mire megtelik a tartálya. „Egy jobb esztendőben nem kellett végigmenni a táblán, máris villogott a sárga lámpa!” – kiabál a kombájos. A segédvezető bólogat. Azért most is megtelik a tartály nagynehezen, traktor igyekszik a tarlón, a kombájn mellé áll, zuhog a búza a pótkocsira. Iszonyú a hőség a gépen. Szódát hoznak, isznak. „Én már arattam, amikor a határban még söröskocsi járt betakarításkor. Szekér. Csapraverték a hordót, megálltak az emberek a fa alatt, ittak” – meséli a kombájos. Mennek tovább. A segédvezető szinte fulladozik a hőségben. Látják, vezetők állnak meg a tábla szélénél, kiszállnak a szép autókból, beszélnek egy-két emberrel, nézelődnek, aztán elhajtanak. Dél van, ebédidő. A kombájnok nem állnak le, vezetőik váltva ebédelnek. A távolban füst emelkedik az ég felé, már égetik a tarlót. Amikor a segédvezető megebédelt, helyet cserél a kombájn vezetőjével. „Arra figyelj, hogy ne fogjál medvét!” – inti őt az öregebb. A fiatalember csak néz értetlenül. „Mit?” „Medvét.” „Az mi?” „Amikor a dob és a dobkosár közé beszorul a búza és a szalma.” „Aha.” Egyre elviselhetlenebb lesz a hőség. Lassan telik az idő, a segédvezető néha az órájára néz, persze csak lopva. Négy óra múlt. A kombájnvezető időnként felordít, szidja az aszályt. Lassan alkonyodik, hanyatlik a nap. Még mindig mennek. Amikor szürkül, este fél kilenc körül, leállnak, de csak a harmat miatt. A segédvezetőt már a jármű zötyögteti hazafelé. Otthon gyorsan vacsorázik valamit, majd átmegy a szomszédba a menyasszonyjelöltjéhez. Nézik a televíziót. A lány megkérdezi: „Elfáradtál?” A fiú hevesen tiltakozik, aztán lebillen a feje. Amikor felriad, már éjszaka van, vége az adásnak. Csöndesen hazaballag.

Tavaszi

Reggel van, opálosan fénylő. Feró felkászálódik az ágyból, készülődik. Elindul a bolt felé, amelynek annyira szereti az illatát. Főleg a teák és a csokoládék környékén. Útközben találkozik egy fiúval. Ma hol melózol? – kérdezi a srác. A temetőben, mondja Feró. Mit csináltak? Kriptát. Jó csontos hely, röhög a haver. Feró benyit az üzletbe, vesz tíz deka szalámit, négy kiflit, egy csomag cigarettát és egy csokit. Kimegy a temetőbe, munkához lát. Juditra gondol, aki most biztos sietve bekap néhány falatot reggelire, hogy mielőbb szaladhasson a keresztlányához. Mint minden reggel. Anna, a barátnője kislánya, másfél éves. Várja őt. Megszeretgeti a kicsit, babázik vele, tisztába teszi, eteti, aztán rohan dolgozni, a műhelybe. Jó anya lesz, gondolja Feró. Saját fodrászüzlete lesz, sok pénzt keres majd. Ő is, mint kőműves. Két gyerekük lesz. Esetleg három. A főnök érdes hangjára riad fel gondolataiból. Dobáld már azokat a csontokat, mire vársz? Dobálja. Repülnek a karcsontok, a lábszárcsontok. De a gondolatai visszatévednek a lányhoz. Építenek majd egy házat. Emeleteset. Ő maga építi fel. Nagy kert lesz hozzá. Virágos, veteményes. Judit biztosan szereti a kertet. Gyümölcsfák is lesznek, főleg cseresznye, gondolta Feró. Kezébe vett egy koponyát, rámeredt. Hát ez ki volt egykor? Megborzongott. Kihajította a gödörből. Munkaidő után hazasietett. Mohón, kapkodva falt valamit. Kivett a hűtőből egy sört, megitta, csak úgy üvegből. Elégedetten hevert a fotelban. Szép képek lesznek a falon, gondolta. Judit szereti a képeket. Egyszer látta, hogy egy ügynöktől vett egy festményt. Tájképet. Ő akár szobrokat is vesz neki. Csak előbb a házat kell felépíteni. Felkel, elindul a fodrászüzlet felé. Túl hamar odaér. Judit még dolgozik. Bemegy a vasboltba. Kétkerekű kocsit akar készíteni, ahhoz nézeget anyagot. Félreteteti, amit kiválasztott, majd elviszi. Kimegy, belebotlik a reggeli fiúba. Na, mi volt? – kérdezi az. Én voltam a köjáros. Hogyhogy? Le kellett meszelnem azt a kriptát, amit építettünk. Aha, vigyorog a másik. Egy gödörben négy-öt koporsót is találtunk, a főnök kihajigáltatta velünk a csontokat, hogy majd betöltjük a kriptá oldalába. Közeledett Judit, Feró a pokolba kívánta a fiút, de az csak kérdezgette. Feró tétován ráköszönt a lányra, az közömbösen fogadta, és továsietett. Biztos a keresztlányához szalad, gondolta Feró. El tudnál vele képzelni egy éjszakát? – kérdi a fiú. Feró kényszeredetten válaszol. Nekem nem tetszik. Gyorsan elbúcsúzott a fiútól, és a lány nyomába eredt. A sarkon túl futni kezdett.

Legszebb éveim

Alig egy éve költöttünk a garzonba, de már csaknem szétégett a fürdőszobában a vízmelegítő lemeze, elromlott a vécétartály is, túlfolyik, kitartóan csöpög belőle a víz, egyre sűrűbben kell lehúzni, ráadásul a szobaajtót sem lehet kilincstre csukni, így viszont csapkodja a huzat, ugyanis az erkélyre nyíló ajtó mellett ujjnyi rés van, már az ágy is megnyekegősödött, pedig új volt, amikor idejöttünk, az asszony nagyon el van keseredve, csak az tudja megvigasztalni, ha tovább nyekegősítjük az ágyat, ilyen, amint eléállok, hogy mondjak neki valamit, rögtön arra kíváncsi, hogy ivarérett vagyok-e?

Az éjjel cementet és sódert pakoltam álmomban, csuromvizesen ébredtem, bementem a hivatalba érdeklődni az új lakás után, mondták, nyugi, még lógok nekik egy gyerekkel, na jó, ma este összehozzuk, az asszony egyébként is szereti, ha az erogén zónáin időzök, még ki se mondtuk a nemzeti színű ember előtt a holtomiglan-holtodiglant, ő már a gúnár nyakát kereste az alsóneműmben.

Ma éjjel bútorokat cipeltem álmomban, reggel úgy éreztem magam, mint akit ledaráltak, az asszony hóbörgött, hogy jobb lenne, ha a fürdőkádban aludnék, mert ott csak leereszteném magam alól a verejtéket, mekkora pofája van, leültem tervezni egy újabb családi házat, jó három éve maszekolok télen a vécén ülve, nyáron az erkélyen, hátha összejön egyszer a pénzünk.

Itthon fekszem, az orvos szerint idegkimerültség, furcsa dolog egyensúlyi zavarokkal élni, nekimegyek mindennek, az asszony ideges, a két gyerek ordít, kiesett a maszek munka is, az új lakásról semmi hír, én pedig csak szimulálok az asszony szerint, nem érdekel a családom, sőt még az sem érdekel, hogy az asszony vénuszdombja új huzatot kapott a szülés óta.

Korábban mentem haza a melóból, gondoltam, maszekolok egy kicsit, nyitnám az ajtót, nem megy, csöngetek, semmi, csöngetek, semmi, később hallom a motozást, ki az, kérdezi az asszony, én, azt mondja, rosszkor jöttél, gyere vissza később, aha, most pásztorórázik, mit tegyek, nem állhatok itt, egy emelettel följebb kötöttem ki, éppen a fölöttünk lévő lakásban, ahol egy örült nőt gyanítottam, esténként ugyanis furcsa hangokat szoktunk hallani, mi ez, kérdezi ilyenkor az asszony, nem tudom, biztosan elütöttek egy kutyát, mondja ő, ráhagyom, pedig sejtem az igazságot, nem is tévedtem, öt perc múlva az ágyban voltunk, nyihogott a nő, a kocogóához érve pedig kitartóan visítózott, reggelig visítottam, akkor leballagtam, kérdezi az asszony, hol voltál, mondom, elütöttem néhány kutyát.

Az asszony csupa izgalom volt, rendezkedett az új lakásban, ez a mi szobánk, ez a gyerekeké, én egy félreeső zugot szerettem volna a tervezés miatt, de az asszony még a gondolatot is sértőnek találta, majd tervezel éjszakánként a konyhában, rendben, minden rendben van, az új lakás mesés, a bútor is, ezután ennek a törlesztésére is kereshetek, pedig azt hittem, nyugisabb időszak következik, esetleg még olvashatnék is, dehát egyelőre csak a szekrényeket tologatom, az asszony és az anyósom mindig jobb helyet talál a tárgyagnak, talán ide; mutatják, odacipeljük az apósommal, nem, nem, itt mégis jobb helye lesz, megint hórukk, így ment egész délelőtt, aztán ebédelni hívtak, de kiderült, hogy kicsi a konyha, az apósommal már nem férünk be, a második turnusban abrakoltunk, igaz, addigra minden kihűlt, azért jó volt, aztán tologattam tovább a bútorokat, de azokból túl sok volt, kicsi a lakás, mondta anyósom, ühüm, bólintottam, holnap be kell adni a papírt minőségi cserére, be, mondtam fáradtan, vártam az estét, közben a nők a nyolcadikról a lakótelepet szemlézték, sehol egy fa, mondta az asszony, feltétlenül vennetek kell egy hétvégi telket, hallom anyósomat, feltétlenül, bólintottam én, mielőbb, szólt az asszony, mintha megmozdult volna a

parketta a talpam alatt, közben hallottam, már kocsit is kell venni, csak nem busszal járunk a birtokra, nem igaz, csak bólintottam és leültem, mert már mindent homályosan láttam, később noszogattak, hogy a fotelomat vigyem át a másik szobába, felemeltem, becéloztam az ajtónyílás közepét, csatt, neki az ajtófélfának, az asszony hangja is csattant, elejtettem a fotelt, kapaszkodtam valamibe, imbolyogtam, pocsékul éreztem magam, s hirtelen átvillant a fejemen, hogy istenem, hiszen ezek voltak az én legszebb éveim!

Az utcalány legszebb napja

A presszóban sokan ücsörögtek. Kint hűvös volt, kellemetlen, nyirkos idő, szemerkélő eső. Talán ezért ez a zsúfolt ház. A közeli pályaudvar is taszít ide néhány vendéget, olyanokat, akiknek csak másfél-két óra múlva indul a vonata, s nem szeretik a mocskos csarnokot, a zsebeseket, a sok ügyelgő gyanús alakot. Az egyik asztalnál vonatra várt egy férfi is. Kávét rendelt. Később gondolt egyet, talán a hűvös idő miatt, még egy konyakot is. Olvasott. Egy női hangra eszmélt. Szabad? Hogyne, parancsoljon! Utcalányok voltak, ketten. Egymás között fecsegték fodrászról, filmekről. Aztán az egyiket elhívták. Na, munkára fel! – mondta, és elment. A szebbik maradt. Megnézte, mit olvas a férfi. Ő is szeret olvasni. Beszélgetni kezdtek. A lány egy Pest környéki faluból származik, érettségi után a téveszirodára került, az egyik este szinte letépte róla a ruhát az elnök, még ütötte is. Aztán megtörtént. Az íróasztalon. Nagyon keveset keresett ott. Úgy gondolta, akkor már inkább keressen sokat, az elnöknél mocskosabb állatot pedig úgysem lehet találni. Hát, ez vagyok én, mosolygott a lány. Nem zavar, hogy egy kurva ül az asztalodnál? Nem. Arról beszélgettek, hogy a lány szülőfalujában éltek valamikor a férfinak is rokonai, anyai ágon. A lánynak rémlett a nevük. A férfi megkérte, meséljen a faluról, szeretné tudni, milyen helyen éltek az ősei. A lány mesélt. A gyerekkoráról is. Az apjáról, akit imádott, s aki korán meghalt. Az egykori macskájáról. Az udvaron sertepertélő csókáról. A szomszéd néniről, aki sváb volt, és paplevesnek hívta a bablevest. A lány mesélt, mesélt, s a férfinak nem volt szíve félbeszakítani. Három vonatot késett le miatta. Amikor elfáradt a lány, sokáig csend volt. A férfi szedelőzködött. Menned kell? Igen. Hallgattak. Szeretlek, mondta a lány. Hallgattak. Nem mozdultak.

Lovak

Arra ébredt, hogy fáj a feje. A halántékát kezdte nyomogatni. Nyöszörgött. Hány óra lehet? A sötétben kitapogatta a rádiót, bekapcsolta. Lány, édeskés könnyűzene szólt, abból a fajtából való, amit a lány nagyon utált. Kikapcsolta a készüléket. Elmúlt éjfél, motyogta. Odakint csak a kutyák csaholtak.

Amikor ismét felébred, már majdnem dél van. Nem bánja, hogy elaludt, ilyen pocsek éjszaka után úgysem volt kedve iskolába menni. Járhat még eleget, motyogja. Ettől a mai hiányzástól még simán lehet nyomozó, gondolja, miközben vaja kenyeret eszik kakaóval. Eddig csak a fiújának mondta, hogy zсарu akar lenni, kiskora óta ez az álma. Kár volt elárulni. A fiú szó nélkül otthagya. Pedig ő már éppen ledőlt az ágyra, pucér volt, várta a párját. Tizenhat éves volt, amikor először... A lány mosolygott. Másfél éve. És most eljárt a szája. Legalább utána árulta volna el!

A kultúrház körül ólalkodik, társakat keres, hátha nem ment valaki más sem iskolába. Benéz a nagyterembe. Odabent táncpróba folyik, nyolcadikos lányok jönnek be marssal, majd a lengetőset próbálják, lengetik a lábukat, de a tanárnő szerint nem elég kecsesen, mérgesen rikácsol, hogy lovak vagytok, lovak!

A buszmegállóban egy idős férfi ácsorog, percek óta egy valószínűtlenül vékony tizenéves fiút néz szúrós szemmel, összeráncolt homlokkal. A lány megáll az öreg mellett, ő is megnézi a fiút. Az öreg megszólal. Ebből lesz a jó dolgozó! A sok munkától hogy megizmosodott! Mint a mocsári szúnyog. A lány nevet.

Lófrál a faluban. Sehol semmi. Milyen hülye volt, hogy elárulta a fiújának ezt a zсарu-dolgot! Most milyen szépen eltöltenék az időt! Nincs otthon senki egész nap. Nagy hancúrozást rendeznének... Nem értette, miért hagyta őt faképnél a fiú ilyen ártatlan ügy miatt?

Besötétedett. Ismét a kultúrház környékén csellengett. Hiába. Senki. Hazament, evett valamit. Leült a televízió elé. Kedvetlen volt. Nem tudott a műsorra figyelni. Korán lefeküdt. Másnap reggel az autóbuszon iskolatársai újságolták neki, hogy az éjjel betörőt fogtak a postán. A fiú volt, mondta egy diák. A lány elkomorodott. A volt fiúm! És elfordult. Lovak vagytok, motyogta. Lovak!

Kaland

Tegnap egy ifjú pár költözött a házba, fogadott emberek cipelték a bútorokat, a férfi lent, az asszony a szobában parancsolgatott, a szomszédok szerint orvosok, ahogy mondják, rendes népek.

Arra riadtunk az éjszaka, hogy a nő visítózott, segítség, kitódultunk az erkélyre egy szál munkaruhában, hát ki a francot érdeklí ilyenkor a nagystéyi, a szemközti ház erkélyén is ott szobroztak a lakók, majdnem alattunk rikoltozott a nő segítségért, én csak annyit láttam, hogy az erkély korlátjába kapaszkodott, a férje pedig megpróbálta szép gyengéden becsalogatni a szobába, ettől sikoltozott anyu, valahogy nem értékelte apu kinttartását, ugyanis az a csuklójára tekerte a nő rozsdavörös haját, és annál fogva kérlelte nyájas úri modorban, hogy gyere be, te vörös ribanc, ilyen szépen, jé, hát nem az új szomszédok csinálják a műsort, az asszony nyomta tovább az esőest, mi a fenét csináljunk, a túloldali házban már biztosan nem voltak olyan álmosak, egy férfi átkiabált, hogy azonnal fejezzék be, mert hívom a rendőrséget, feljelentem, hogy lejáratja a pártot, miért éppen vörös az a ribanc, he, de a súlyos szavak hallatára se lett vége a műsornak, talán mert a szigorú férfi is csak úgy natúr jelent meg az eseményen, nem lehetett elég komolyan venni, elvégre ruha teszi az embert, ennek ellenére jól kitalálta, ha ezer évig rágom a körmöm, akkor se jutott volna eszembe ez a kézenfekvő megoldás, a rendőrség, nem vagyok valami találékony, ez még amolyan gyermekkori sérülés lehet nálam, amikor ölték az apámat, és anyám sikoltozott így, hogy hívom a rendőrséget, apám azt hörögte elhaló hangon, hogy ne hívd, anya, még valami bajom esne, igaz, apámat a téeszbe invitálták csak, ezt a spinét viszont a szobába, de oda sem megy, pedig mindjárt hívják a rendőrséget, ám a doki nem egy félsz gyerek, visszakiáltott a fenyegetőző pacáknak, hogy ne szólj bele, mert meggyógyítalak, erre olyan lett a két ház, mint egy röhögő nudistatelep, a doktor úr pedig szórakozott tovább a felesége hajával a csuklója körül, az viszont még jobban acsarkodott, hogy tudod mi vagy te, egy állat vagy, érted, egy állat, ebben aztán mindkét ház egyetértett, lassan aludni tértünk, ugyanis a verekedés már különösebb incidensek nélkül folytatódott, hiába, csak ma költöztek ide, még nem érzik eléggé otthon magukat, de majd felenged bennük ez a feszélyezettség, addig is aludni kéne.

Reggel kitanorgok az erkélyre, szívom, szívom, szívom a levegőt, jóga, hátha felébrednék, szívom, szívom, szívom, belézés, tartod, kilézés, valóban ébredezek, egy-két ászana a könnyebbek közül, friss vagyok, rákönyökölök a korlátra, lenézek, hát mit látok, ott ballag az ifjú pár, az állítólagos orvosék, a frissen költöztek, kart karba öltve, egymást szorosan átnyalábolva, puszi, nagy-nagy szerelemben, puszi, hát ki érti ezt?

És ezután mindig. Esténként megy a csíhi-puhi, reggelente pedig olvadoznak a szerelemtől. Lassan megszoktuk. Utálom az erőszakot, de... de lehet, hogy ilyen az igazi szerelem?

Az egyik reggel belézés, tartod, kilézés, ászanak, lenézek, hát mit látok, ott megy a doki, a keskeny járdán udvariasan előre tessékeli a feleségét, nahát, ezek nem kapaszkodnak össze, hűvösen előzékenyek egymással, morcosak is, jé, mondom magamban, ezek az este mintha nem pankrációnak volna, csak nincs köztük valami baj, attól kezdve figyelni kezdtem őket, aznap este sem verekedtek, másnap sem, s mindegyik reggel enyhe undorral lépkedtek egymás után, az asszony arcán sehol egy szerelmes zöld folt, az orvos kezdett kimaradozni, a nő örömtelenül sorvadozott, az egyik este, amikor levitte a szemetet, lesbeálltam a sötét lépcsőházban, megragadtam a haját, keményen magamhoz rántottam,

durván markoláztam, és vertem a fenekét, mire ő engedelmesen hozzám simult,
és felparázsló hangon súgta, hogy ne itt...

A baleset

A fiú sírásó volt. Nem érdekelték a halottak, nem hatották meg a zokogó hozzátartozók. Unta a papok beszédét, az énekeket. Csak a pénz érdekelte, s hogy mikor engedik el a munkából.

Ásta a sírt, s közben a motorozásra gondolt. Az igen! Azt nagyon szerette. Lobog a haja a szélben, rohannak a fák... Feltűnt a temetőben a falu bolondja, aki kacsákat őrzött, s akiről az hírlett, hogy szerelmi viszonyt folytat a tojóival. Megállt a sírgödör szélén, nézte a fiút.

– Ebben víz van – állapította meg a bolond.

– Van – bólintott a fiú.

– Akkor most nem halunk meg.

– Te nyugodtan meghalhatsz.

– Miért?

– A kacsák tudnak úszni.

A bolond rögöket markolt fel, azzal dobálta a röhögő fiút.

Munka után a fiú felpattant a kismotorra, száguldozott a faluban. Bement a klubba, sörözött a haverokkal. Tíz óra körül felültette a motorra a nőjét, kimentek a határba egy szalmakazalhoz. Szeretkeztek. A lány visongott, hangosan jajgatott. Amikor kielégült, a fiú meggyújtotta a kazlat. Vörös izzás, forróság... Neki most lett jó. Másik úton mentek haza, hogy ne találkozzanak a tűzoltókkal.

Másnap is ásta a sírokat, mint rendesen. Csak cammogott az idő. Amikor végre leléphetett, kimotorozott a kiserdőbe szarvasagancsot keresni. Sokáig bolyongott a fák között. Végül talált egy nyolcvan centis agancsot. Legalább két kilósnak saccolta. Lelkesen vitte haza. Vacsora után még elmotorozott a klubba. Söröztek. Később előkerült az egyik haverja, vérzett az orra, az egyik szeme bedagadt.

– Ki volt az? – kérdezték.

– A kotrósök.

Felkaptak a robogókra, kiszáguldottak a csatornához, amit a kotrógépkézelők építettek. Vasrudakkal beverték a lakókocsik ablakait és a kotrógépen lévő üveget, aztán elhajtottak. Roppant elégedettek voltak.

Másnap a fiú délig aludt: Megette a vasárnapi ebédet, aztán a haverokkal átmotoroztak a szomszéd faluba, nézelődtek a búcsú forгатagában. Ittak. Az egyik árusnál késeket válogattak nagy élvezettel. Egyikük felkapott egy rugós kést, ráemelte a fiúra, aki elkapta a kezét, lenyomta, a kés belement a srác lábába. Hazafelé menet gyorsasági versenyt rendeztek a terepen. Lobogott a hajuk a szélben, kiáltoztak, mint az indiánok. Egy fűvel benőtt árok állította meg őket. A fiú feküdt a fűben, nem tudott megmozdulni. Most először gondolt a halálra.

Naptár

Kedd. Ma odajött hozzám Jozsó. Jó a szövege. Nagyokat röhögött a saját poénjain, de az igaz, hogy jó poénok voltak. Ó, Jozsó!

Péntek. Jozsó megfázott, ezért nem láttam pár napig. Hiányzott. Piros a drága kis nózija, és furcsán beszél. Imádom. Jozsókám!

Szombat. Imádlak egyetlen gyönyörűségem! Szeretlek! Jozsóm!

Hétfő. Ma láttam az én Jozsókámat: szuper srác. Már nem taknyos. Rohant valahova, de odaintett. Imádom az én Jozsókámat!

Szerda. Mariann túl szép, egy beképzelt majom. Jozsó után eszi a fene. Nem adlak, Jozsókám!

Csütörtök. Ma mellém ült a suliban Colos. Valahogy más lett, mint volt. Már borotválkozik. Mariann Jozsókázik. Jaj, Jozsókám!

Szombat. Moziba mentem. Ott volt az édes Colika is. Nem vett észre, csak a film után. Nézett. Én is néztem. Tehát néztük egymást. Nem tudom, jön-e a holnapi buliba? Igaz, ott lesz nekem az édes kis Jozsókám is.

Hétfő. Tegnap nem mentem el a buliba. Félttem látni Mariannt és Jozsót. Pedig még mindig. Édes szerelmem... Jozsó? Coli?

Szerda. Mariann fel van fúvódva a méregtől: Bea megcsapta tőle Jozsót. Én meg csak tanulatok itthon az ágyikómban. Beállított Coli. Benyúlt a paplanom alá. Csók, Colfikám! És Jozsókám.

Csütörtök. Felöltöztem, és tűztem Colihoz. Nincs itthon az édes kis anyukája. Szeretlek, Coli!

Péntek. Ma szintén eljött Coloska. Megtanítottam jósolni. Mellém libbent az ágyra. Hú! Meleg volt. Aztán tűztem fürödni. Szerelmem, Coli!

Vasárnap. Írtam Colinak egy verset. Megmondtam neki, hogy szeretem. Ő nem szólt semmit. Most mi a dörgés? Szeretem Colit!

Szerda. Rohadt a világ. Sokat bögtém. Hülye vagyok.

Péntek. Coli, a kis édes, nagyon betoji alak. És szédül. Nem jött, pedig egyedül voltam.

Vasárnap. Colika kámforosdit játszik. A pizok! Sétáltam, hátha látom. Azt mondogattam magamban, hogy érted élek, Colikám!

Kedd. Pangás. Coli ma a kis kerójával végigsüvített a főutcán. Rám se pillantott.

Péntek. Mindenki látja Colit, csak én nem. A mai napig se toltta el a kis pofikáját. Zolika vérszemet kapott, fel akar csípni. De én szeretem, szeretem, szeretem... Colit.

Hétfő. Feladtam a reményt. Coli egy nevezetes Klárral jár. Így állunk. Zolikával kevertünk. Nem is olyan rossz hapsi! Na jó: szeretlek, Zolikám!

Szerda. Robika szerelmet vallott. Hát ez óriási! Egész jó volt vele! Imádlak, Robikám!

Csütörtök. Ma belerúgtam Jozsóba. Ő ezt vallomásnak vette. Együtt voltunk. Szeretlek, Jozsókám!

Péntek. Körülöttem sündörgött Bandi a diszkóban. Muris srác. Jó fej. Szeretlek, Bandikám!

Szombat. Már szünet van, nyár van, szabadság van. Szeretlek, mindenki.

Nagy dolgok

Tudod, most először történtek velem lényeges dolgok. Majdnem tizenöt év telt el fontos esemény nélkül. Na de most! Azt hittem, hogy összejöttem Dezsővel, de később azt mondta Zsófinak, csak hülyült velem. Hát ez szép! Kirándulni voltunk, és Dezső állandóan velem foglalkozott. Először talán tényleg hülyült, de aztán ilyeneket mondott. „Szép vagy, drága nőm. Szeretlek.” Aztán tapizás meg minden. Én azt hittem, komolyan gondolja. Rengeteget hülyéskedtünk. Jó érzés volt. A buszon égett a hátam, s a végén elaludtam Dezső karjaiban. Arra ébredtem, hogy Bözse megkérdezte Dezsőt. „A háremedből melyiket szereted a legjobban?” Dezső megütögette a fejem, hogy ezt. Itthon meg jön azzal, hogy csak hülyült. Ki érti ezt? Na, mindegy! Szép is volt, jó is volt, talán igaz se volt. Majd elfelejtem, így gondoltam. Elmentem moziba, a tizenkilencedik sorba vettem jegyet, a tizenkettedik székbe. Mit gondolsz, ki ült a hetesen? Dezső! Addig variáltam, míg melléje kerültem. Közben az egyik részeg hapsi kitette a piát. Irtózatos illatok kezdtek terjengeni a légből, s mindenki elmenekült a tett helyszínéről. Dezső eltűnt, egyedül mentem haza. Egy ürge rám akart ragadni, de sikerült leráznom. Otthon tévét néztem. Átjött a barátnőm, Zsófi, aki a film után lefeküdt mellém. Huncutkodtunk egy kicsit, izgi volt. Aztán elég kényelmetlenül aludtam a szűkös hely miatt. Másnap délben a kajánál olyan hideg kólát ittam, hogy majd' lepetéztem a gyönyörtől. Azt mondták, Miki és Béci meg akar verni engem. Nagyon várom. A verést. Másnap találkoztam Mikivel, megkérdeztem, miért akarnak megverni? Azt mondta, hogy meg akarnak, de nem verni. Akkor főleg nagyon várom. A suliban feleltem: siker a köbön! Kiharcoltam egy hármast. Kiderült, hogy mehetek a táborba. Ott lesz ő is! Ezt tudtam. Itt a vakáció! Ez a lökött Dezső pedig Kati után fut. Nem baj. Elég kövér a csaj, és nem is túl szép. Nem jön a táborba sem. Úgyhogy enyém a pálya. Mondtam Zsófinak, hogy ha Dezső nem foglalkozik velem a táborban, ráhajtok a srácára. Ő már úgyis unja, másba van belezúgva. Reggel tovább lustálkodtunk. Én, a kis frissecske hamar kibújtam az ágyikóból, és mostam. Aztán főztem az ebédet. Lecsót. Elég fincsi lett, csak egy kicsit túl erős a paprikától. Anya beteg, fáj a keze. Én egészséges vagyok, le is kopogom: kopp, kopp, kopp! Aztán elindultunk a táborba. Dezső és Zsófi mögöttem ült, a bőröndök tetején, egyre jobban belejöttek a tapizásba. Nahát! Megérkeztünk, elhelyezkedtünk a táborban. Átvándoroltam Dezső sátrába, mire Zsófi megjött, én már a srác ágyán feküdtem. Zsófi kezdett begörccsölni. Főleg akkor, amikor odatartottam Dezső lényegéhez a lábamat. Zsófi úgy meglökte, hogy akaratlanul is megrúgtam Dezső kis kukiját. Pedig inkább babusgattam volna. Dezső dühödten rávetette magát, de éppen belépett a tanár, leparancsolta rólam. Ah, édes súly! Sajnos, többet nem éreztem, mert Zsófi szálta rá. Úgyhogy kukitlan maradtam. Nagy dolog! Akkor ezt most lekopogom: kopp, kopp, kopp!

Leánynapló

Újra kezdődik a legenda, újra sok szerelem lesz benned, újraéledek, és te is újra vagy. Új érzés. Kezdem a szombati diszkóval. Haláli volt az egész estém. Zoli a pénteki napot elfelejtve újra felpofozott. Hiába beszéltem neki. Persze, hamar vége lett a beszédnek, és vele voltam. Jó volt. Verés után mintha jobb lenne.

Vasárnap. Elmentünk a bandával moziba. Egyszer odajött hozzám Sanyika, s azt mondta, hív Zoli. Kimentem. Nekemállt, hogy jövök én ahhoz, hogy mással vagyok! Rögtön tudtam, hogy Sanyika telebeszélte a fejét, össze akar minket vesztíteni, mert tökig belém van zúgva a kis szemétke. Így aztán miatta megint kaptam a bőrkesztyűvel. Hát, mit mondjak? Haláli az élet! Azért még mindig szeretem.

Kedd. Zolival megkötöttük a barátságunkat. A presszó előtt rengeteget hülyéskedtünk, aztán átmentünk a parkba egy kis piával. Iszogattunk. Ettől elfelejtette, hogy már csak barátok vagyunk. Elkapott. Zsófi! Nagyon kívánlak. Nem próbáljuk meg? Bepörgött, és nagyon megpofozott. Hogy ezután milyen jól esett!

Szerda. Margitnak adtam egy képet magamról. Nem valami jól sikerült, de megjárja. A kis stünci mókuska megmutatta a kis Zolikának, aki természetesen elkobozta tőle. Margit szerint teljesen bezsongott. Elrohant hozzánk. Egyedül voltam otthon. Le akart teperni, de nem engedtem neki. Erre piszkol megpofozott. Utána isteni volt vele. Majdnem lebuktunk.

Vasárnap. Zolit még a mai napig nem láttam, nem tudom, mi lehet vele. Rájöttem, hogy egy nagy hülye vagyok, amiért még most is szeretem. Nem kellene, hiszen olyan rohadtul szokott viselkedni velem. Például ver. Ennek vége. Elmentem moziba Bécivel. Nagyon jó fej. Magas, izmos.

Szerda. Teljesen belezúgtam Bécibe, már négy levelet kapott. Szörnyű, mennyire szerelmes vagyok. Szeretem! Szeretem! Szeretem! Kifújtam, nem írok tovább.

Szombat. Eltelt két hónap, és én semmit sem írtam erről az időről. Nem csoda: a szerelem... Járogattunk Bécivel ide-oda. Tetszett, hogy Zoli a közelünkbe se mer jönni, mert fél Bécitől. Milyen erős! És rendes is. Szépen beszél velem. Az is tetszett, hogy nem akart lerohanni. Figyelmes volt és udvarias. Szép időszak volt, de egy hónap múlva kezdett unalmas lenni a srác. Csak a kezemet szorongatta, egy-két smárolás a sötétben... Ennyi. Hát ezzel dögunalom az élet! Hívott egy buliba, de már el sem akartam menni. Végül rábeszélte. Frankón összejöttünk, tök jó volt a hangulat. Éjjel kettőkor átvonultunk Bécivel a szomszéd szobába, becézgetett, puszi ide, puszi oda. Elég unalmas volt. Akkor arra kért; mondjam azt, hogy keljfeljancsi! Na jó. Mondtam. Ettől teljesen begőzölt, egy pillanat alatt megszabadított a göngyölegtől, vörösre verte a fenekemet, húzta a hajamat, fojtogatott, úgy megszorított, hogy azt hittem, végem... Óriásterhes éjszaka volt! Az édes lovag csodálatosat alakított. Többször mondatta a keljfeljancsit. És én mondtam, mondtam, mondtam... Egy hete elszerette Zolitól az új nőjét. Két napja Sanyika cicáját kapta el. Azok is teljesen belezúgtak. Én még ezt sem bánom. Csak verjen pirosra! Csak tépje a hajam! Szorítson! Rúgjon! S amikor elmegyek, azt mondom: Na pá, édeske! Helóbelócska! Így telt el ez a két hónap. Kifújtam.

A rajongó

A lány szőke volt, nem különösebben szép, nem különösebben csúnya, mondhatnánk rá, hogy egy a sok közül. Valami vonzereje mégis lehetett, mert a suliban egy fiú, nem is a legrosszabbak közül való, ahogy a lány mondta, dögölt érte. Hiába. Be kellett érnie néhány odavetett, hideg félmondattal, vállrándítással, az osztálytársnők kaján vihogásával. A lány ügyet sem vetett rá. A kollégiumban leveleket körmölt titokban a szilencium alatt, este pedig annak a rock-sztárnak a dedikált fényképét nézegette, akinek a leveleit írta. Az egyik nap aztán felvillanyozva, szinte hisztérikus örömmámorban mutogatta a többieknek a frissen kapott levelet, melyben az énekes közli, hogy egy hét múlva hajlandó vele találkozni délelőtt tizenegykor a lakásán. A lány készült erre a találkozásra. Miután még érintetlen volt, szorgalmasan spárgázott, úgy gondolta, ez fontos lehet. Aztán eljött a nagy nap. A lány korán reggel vonatra ült, el ne késsen, hiszen ki tudja, mennyi idő alatt találja meg Pesten az énekes lakását? Taxiba ült, tíz perc múlva ott volt, még egy óráig keringett a háztömb körül, végül becsöngetett. Az énekes egyszál gatyában nyitott ajtót. Szó nélkül berántotta lányt, az ágyba lökte, csak annyit mondott, hiába sikítazol, úgysem engedlek el. Este már a kollégiumban mesélte a lány a többieknek megpróbáltatása történetét, milyen szörnyű volt, nyakában a lába, úgy tönkretette az énekes, hogy alig tudott kimenni a buszmegállóba. A többiek hüledeztek, irigykedtek, felháborodtak, ki így, ki úgy. Attól kezdve az énekes számait nem hallgatták, a lány pedig másnap kedvesen rámosolygott a suliban arra a fiúra, aki dögölt érte.

Sült krumpli

Gyerekkorában mindig a nagymamáéknál volt. A szülők dolgoztak, rengeteget költöztek. A kislány azt az órát, amire tanulni kellett volna, kiradírozta az órarendből: Hetedikben kezdték érdekelni a fiúk Ekkoriban jött meg neki. Elsős szakközépiskolás volt, amikor először megesett vele a dolog. Nem volt se jó, se rossz. Utána összeveszték Bandázott. Harmadikban követte el másodsor. Jó volt. Nem veszték össze az aktus után. A lány hívta a fiút Pestre, ruccanjanak fel egy koncertre. Nem ment. A lány igen, összejött egy sráccal, de a koncert végére összeveszték Hazafelé gyalog jött egy másik fiúval. Három napig tartott az út. A lány első mondata az otthoni fiújának: „Majd megvesztem éhen”. Erre kibékültek Egy hónapig, ahogy mondta, minden oké volt. Akkor jött egy híres külföldi együttes. A fiúja hívta, menjenek fel, de a lány, ki tudja, miért, nem ment. A fiú átfázva, vizesen ért haza.. Locsolták, verték őket, mondta. Egyszer elmentek moziba, de elmaradt a vetítés. Kimentek a falu vasútállomására, ott sok pad volt, utas viszont egy sem. A fiúnak nem jött össze, öngyilkos akart lenni. A szalagavató előtt összeveszték, utána kibékültek Akkor összejött. Aztán összeveszték Jött másik fiú. Ez ragasztózott. A lány anyja nem engedte be, ott feküdt a ház előtt. Ivott is. Háromszor akart öngyilkos lenni. Egyszer a lány is kipróbálta a ragasztózást. Először nagyon jó, magyarázta, forog minden, szabad vagyok, de aztán mindenféle szörnyek jönnek, meg akarnak ölni. Szeretkezni jobb. Olyankor leszakad az ég, de én épen maradok. A csúcsponton megkérdezem a fiútól, hogy szereted a sült krumplit? Miért éppen a sült krumplit? Nem tudom. A lány nem tervezgetett. Koncertekre járt, őrvongott, egyszer rosszul is lett. Otthon lemezt hallgat, de nem hangosan. Ilyenkor lehúzza a redőnyt. Ez olyan jó, mondja, mint mikor az ember elmesél valamit valakinek Most karatézik a lány. Egy éve. Az egyik este egy fiú ölelgetni kezdte, de ő nem engedte. Erre hátracsavarta a kezét. A lány kiütötte, megrugdosta. Ekkoriban érettségizett. Kicsit dőcögve, de sikerült. Imádom a sült krumplit! – kiáltotta, s a levegőbe hajította az oklevelét. Úgy érezte, túl van a nehezén. Nyáron koncertek, Balaton, néhány fiú, aztán beállt dolgozni egy kórházba. Ápolónőnek. Ezt tanulta. Az intenzívra került. Rémülten állt egy súlyos balesetes ágyánál. Úristen! Mi lesz, ha elvét valamit? Körülnézett. Egyedül volt.

Szakítás

A nő szép volt, barna, harminc körüli. A férfi mellett hevert az ágyban, fejét a vállán nyugtatta. Sokáig hallgattak. A nő váratlanul beszélni kezdett. Nyolcadikos voltam, amikor először csókolóztam. Egy hetedikes lánnyal. Spontán jött. Arról beszéltünk, hogy milyen a nyelves puszi. Kiprobáltuk Egyre többször. Ő volt az első nőm. Milyen hülyén hangzik egy nőtől: nőm. De azt akarom, hogy mindent tudj rólam. Tizenkét évesen végeztem először önkielégítést. Azóta rendszeresen. Húszéves voltam, amikor egy külföldi úton szerelmes lettem. Az illető akkor annyi idős volt, mint most én. Csinos volt. Szőke. Csak a bikini alsó része volt rajta a tengerparton. Megkért, kenjem be a hátát. Aztán elől. A mellét is. Velem is levette a fürdőruhám felső részét. Hogy tudott simogatni! Megfogta a mellemet, dicsérte. Az övé is nagyon szép volt. Együtt aludtunk. Utána összeköltöztünk, azóta élek ebben a városban. Hogy tudott szerelmet vallani! Milyen finom volt és tapintatos! Nem úgy, mint az a két-három brutális állat, akivel mégis összehozott a sors az erősebbik nemből. Ha véletlenül lefeküdtem egy férfival, egész nap a forró vízben ültem, és sikáltam magam, mert összetapogattak, és szabadulni akartam az ujjak nyomától is. Most elmegyek, gondolkoznom kell. És elment. Négy nap múlva kereste meg szőke barátnőjét. Az zaklatott volt és hisztérikus. Hol voltál? Hol voltál? Sírt. A barna nő hallgatott. Összeszorította a száját. A szőke porcelánokat vágott földhöz, virágokat söpört le a helyükről. Megcsaltál! Biztos megcsaltál! – zokogta. Ki volt az a némben? A barna ingatta a fejét. Nem nő volt. A szőke elképedt, megnémult. Férfi? Igen. A szőke szimatolgatott. Te vagy ilyen bűdös? Én. Mitől? Négy napja nem mosdottam. Pedig te tisztaságmániás vagy. Igen. Akkor miért? Érezni akartam a szagát, az ujjá nyomát. A szőke ismét bömbölni kezdett. A barna nézte a barátnőjét, aztán így szólt. Azt hiszem, gyerekem lesz. Remélem. A holmimért jöttem. Összeszedett néhány ruhadarabot, és elment. A szőke fentről nézte, az ablakból. Nem várta senki.

Az igazi

Szól a magnó, I should have known better with a girl like you, Diána és a férfi összefonódva csókolóznak, simogatják egymást. A lány lassan kigombolja a férfi ingét, lefejt a vállakról, lehúzza az izzadt karokról, megoldja a derékszíjat, lehúzza a villámzárat, mosolyog. Csókolgatni kezdi a férfi nyakát, mellkasát, hasát, lassan térdre ereszkedik. Milyen forró, hallja a férfi rekedt, túlfűtött hangját. Csak egy ühümmel válaszol. That when I tell you that I love you, oh, you're gonna say you love me too, hoo, hoo, hoo oh... A férfi megsimogatja a lány fejét, franciázzunk, mondja. Elhelyezkednek a heverőn, szeretsz, súgja Diána, mire a férfi nevetve dörmögi, hogy most ne moralizálj, inkább oralizálj! A zene szól, If I fell in love with you would you promise to be true, zavartalanul kitölti a szobát, elsöpri a forró lihegést, a lány egy-egy rövid, éles nyögését, don't run and hide, if I love you, ám amint Diána lovaglólülésbe ereszkedik a férfi fölött, sikkant egyet, gyönyörű, hangja a zene fölé röppen, gyönyörű, sikkantja újra, gyakorlottan rugózik a térdén. If I fell in love with you, aztán mély átéléssel köröz, dörzsöl, and if you saw my love, gyönyörű, you'd love her too... and I love her, végignyúlik a férfi testén, szeretlek, kiáltja, szeretlek, sírósan nevet, mint mikor a csiklandját csiklandják, szeretlek, sikítja, as long as I have you near me, aztán a férfi hemperít rajta egyet, Diána nyög, jaj, de jó, kiabálja, a társa hátába ereszti a körmeit, It's been a hard day's night, and I've been working like a dog, jaj, de jó, It's been a hard day's night, I should be sleeping like a log, gyönyörű, gyönyörű But when I get home to you, jaj, de jó, I find the thing that you do will make me feel alright, gyönyörű, jaj, te, te, sikítja Diána...

Később a férfi felöltözött. Elmész, kérdezte a lány. El. Oda? Oda. Már megint? Hívtak. A férfi megnézte az óráját. Várjál meg! Hazaengednek? Persze, nevetett a férfi. A hatalmas épület elé ért. A bejáratnál már várta a nyomozó. Felmentek az emeletre. Az irodában a nyomozó helytelenítette a férfi tevékenységét és ellenzéki szellemű írásait. Vitakoztak. Kiderült, a férfi egyik írását sem ismeri a nyomozó. Aha, mondta a férfi keserűen. Aztán hozzáfűzte. Mondja meg a főnökének, hogy valami értelmesebb palit állítson rám! És kísértelt az épületből.

Otthon egy cédula várta: „Többé nem jövök, ne haragudj! Félek. Diána.”

Népharag.....	3
Találkozás.....	4
Tetemek.....	5
Mama.....	6
Történelem.....	7
Menet.....	8
Kánaán.....	9
A hely szelleme.....	11
Népharag.....	13
Zöld.....	14
A régi szerető.....	15
A közvélemény parancsnoka.....	16
A csipkés krampusz.....	18
Majd jönnek a repülők.....	19
Bombatér.....	20
Piroska.....	21
Vallomás.....	23
A szökevény.....	24
Avatás.....	25
Nyomozás.....	27
Történelmi igazságtétel.....	29
Kenyér a halálig.....	30
A csigalépcső.....	31
Évtizedek.....	32
Aszály.....	33
A hirdetés.....	34
A sikóci pusztán.....	35
Méreg.....	36
Évtizedek.....	37
A ház.....	38
Vadvíz.....	40
Alkony.....	41
A búbos.....	42
Föld.....	43
Csoda.....	44
Üveg.....	45
Egy nap.....	46
A nagy neveltető.....	47
Sörténetek.....	49
A telep.....	50
A sor vége.....	51
Villám.....	52
A dög.....	53
Romlás.....	54
A jövevény.....	55
Uszty-Ilimszk.....	56
Egyedül.....	58
Hangszeres játék.....	59
Sörténet.....	60
Bugyor.....	61

Vándor lélek.....	62
Kirándulás.....	63
Férfiak.....	64
Ügyintézés.....	65
A maffia kijátszása.....	66
Jelek.....	67
Álmok.....	68
A jósnő.....	69
A várakozó.....	70
Az átutazó.....	71
Mentol.....	72
Lándzsarázó Vilmos Big Band.....	73
Legszebb éveim.....	74
Philemon és Baucis.....	75
Búcsú.....	76
Szorongás.....	77
A simogatás.....	79
Csalódás.....	80
Asszonyok.....	81
Becsület.....	82
A legenda születése.....	83
Pánik.....	84
Köztéték.....	85
A dolgozó.....	86
Az udvarló.....	87
Tavaszi.....	88
Legszebb éveim.....	89
Az utcalány legszebb napja.....	91
Lovak.....	92
Kaland.....	93
A baleset.....	95
Naptár.....	96
Nagy dolgok.....	97
Leánynapló.....	98
A rajongó.....	99
Sült krumpli.....	100
Szakítás.....	101
Az igazi.....	102
Írni.....	103